

Parlament de les Illes Balears

Treballs de la Comissió Assessora. Acords relatius als Títols I i VI. Sessions 1 a 9

GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

GOVERN DE LES ILLES BALEARS Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals	
3 MAR 2005	
Reg. Gral. Entrada Núm.	Reg. Gral. Sortida Núm. 792

Hble. Sr. President del Parlament de les Illes Balears

Per Acord del Consell de Govern de data 01/10/2004 es va constituir la Comissió Assessoradora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, a l'objecte de proposar les aportacions de persones expertes en el seu contingut de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears.

Des de la seva constitució la Comissió s'ha anat reunint i ha pres els acords relatius als Títols I i VI que a continuació es relacionen.

S'adjunten els vots particulars emesos, així com les ponències que els vocals assignats han redactat, actes de les sessions celebrades i balanç relatiu a l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.

Ponències:

- 1.- Sr. Maximilià Morales (Doc. núm. 1).
- 2.- Sra. Pilar Ferrer (Doc. núm. 2).
- 3.- Sr. Román Piña (Doc. núm. 3).
- 4.- Sr. Ignasi Ribas (Doc. núm. 4).
- 5.- Sr. Bartomeu Colom (Doc. núm. 5).
- 6.- Sr. Félix Pons (Doc. núm. 6).
- 7.- Sr. Alfonso Ripoll (Doc. núm. 7).

PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS	
4 MAR. 2005	
Reg. Gral. Entrada Núm. 2091/05	Reg. Gral. Sortida Núm.

Vots particulars:

- 1.- A l'article 3, Sr. Bartomeu Colom (Doc. núm. 8).
- 2.- A l'article 9, Sr. Bartomeu Colom (Doc. núm. 9).
- 3.- A l'article 7, Sra. Pilar Ferrer (Doc. núm. 10).
- 4.- A l'article 9, Sr. Ignasi Ribas (Doc. núm. 11).

Actes:

- 1.- Sessió número 1 (Doc. núm. 12).
- 2.- Sessió número 2 (Doc. núm. 13).
- 3.- Sessió número 3 (Doc. núm. 14).
- 4.- Sessió número 4 (Doc. núm. 15).
- 5.- Sessió número 5 (Doc. núm. 16).
- 6.- Sessió número 6 (Doc. núm. 17).
- 7.- Sessió número 7 (Doc. núm. 18).
- 8.- Sessió número 8 (Doc. núm. 19).
- 9.- Sessió número 9 (Doc. núm. 20).

Balanç de la Advocacia de la Comunitat Autònoma (Doc. núm. 21).

GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

TÍTOL I
DISPOSICIONS GENERALS

Article 1.1

1. Les Illes Balears, com a expressió de la seva identitat històrica i de la seva singularitat, en l'exercici del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix a les nacionalitats i les regions, es constitueixen comunitat autònoma dins el marc de la Constitució i d'aquest Estatut.

La majoria de la Comissió proposa la introducció del terme "nacionalitat històrica". Una part minoritària es partidària de no modificar aquest article, si bé no s'oposa a la majoria.

S'adopta, com a referència, la redacció del Sr. Ignasi Ribas:

La nacionalitat històrica que formen les Illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, com a expressió de la seva voluntat col·lectiva, i en el exercici del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix a les nacionalitats i les regions, es constitueix en comunitat autònoma dins el marc de la pròpia Constitució i del present Estatut.

Article 1.2

2. La denominació de la comunitat autònoma és Illes Balears.

La presidenta sotmet a la Comissió proposar a la ponència parlamentària que no es modifiqui l'article 1.2, criteri que s'aprova per unanimitat.

Article 2

El territori de la comunitat autònoma de les Illes Balears és el format pel de les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera i Cabrera i pel de les altres illes menors adjacents.

Es proposa redactar un article independent relatiu a la insularitat com a fet diferencial per evitar discriminacions.

S'adopta com a referència, la redacció del Sr. Ignasi Ribas:

L'Estatut empara la insularitat del territori de la comunitat autònoma com fet diferencial i mereixedor d'especial protecció.

Els poders públics, de conformitat amb l'establert a la Constitució, garanteixen la realització efectiva de quantes mesures siguin necessàries per a evitar que del fet insular es puguin derivar desequilibris econòmics o de qualsevol altre

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

ordre vulneradors del principi de solidaritat entre totes les comunitats autònomes.

Article 3

1. La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, tindrà, juntament amb la castellana, el caràcter d'idioma oficial.
2. Tots tenen el dret de conèixer-la i d'usar-la, i ningú no podrà ser discriminat per causa de l'idioma.
3. Les institucions de les Illes Balears garantirán l'ús normal i oficial dels dos idiomes, prendran les mesures necessàries per assegurar-ne el coneixement i crearan les condicions que permetin arribar a la igualtat plena de les dues llengües quant del ciutadans de les Illes Balears.

Vuit membres són partidaris de mantenir la redacció vigent sobre la base que aquesta permet un desplegament ampli. Dels vuit, la meitat fan menció especial de les modalitats lingüístiques, si bé es posposa el debat fins a l'anàlisi de l'article 14. Un membre proposa avançar un poc més reafirmant que la llengua pròpia de les Illes Balears és el català.

S'emeten dos vots particulars: el del Sr. Bartomeu Colom, que s'adjunta en document a part i el del Sr. Ignasi Ribas, que consisteix en el segon punt de la seva proposta:

"El català és la llengua oficial de les Illes Balears, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol. Tots tenen el deure de conèixer les dues llengües oficials i el dret d'usar-les indistintament i ningú no pot al·legar-ne desconeixement amb validesa jurídica".

"Els poders públics garanteixen el coneixement de les dues llengües oficials i la disponibilitat lingüística de tot el personal al seu servei a les Illes Balears i de tothom que hi exerceix funcions públiques".

Article 4

1. La bandera de les Illes Balears, integrada per símbols distintius legitimats històricament, serà constituïda per quatre barres roges horitzontals sobre fons groc, amb un quarter situat a la part superior esquerra de fons morat i morat i amb un castell blanc de cinc torres enmig.
2. Cada illa podrà tenir la seva bandera i els símbols distintius propis, per acord del consell insular respectiu.

S'acorda per unanimitat no fer referència a cap himne.

Article 5.1

1. La comunitat autònoma articula la seva organització territorial en illes i en municipis. Les institucions de govern de les illes són els consells insulars i les dels municipis, els ajuntaments.

Es proposa que el marc de la legislació bàsica de l'Estat pugui desaparèixer, es marqui la distinció entre ajuntaments i consells i s'introdueixi el principi de subsidiarietat.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Respecte de la capital, la majoria considera que s'ha d'introduir la referència a que Palma és la capital de la comunitat autònoma, tot i que quatre vocals no ho esmentarien malgrat que no s'hi oposen. El Sr. Ignasi Ribas fa la proposta de que la capital sigui Palma de Mallorca i es recolleixi en un article a part.

Respecte de la adjectivació, s'acorda suprimir l'adjectiu "insular" de la denominació genèrica dels consells insulars.

Article 6

1. Als efectes d'aquest Estatut, tenen la condició política de ciutadans de la comunitat autònoma els espanyols que, d'acord amb les lleis generals de l'Estat, tinguin veïnatge administratiu a qualsevol dels municipis de les Illes Balears.
2. Els estrangers que, tenint veïnatge a qualsevol dels municipis de les Illes Balears, adquireixin la nacionalitat espanyola, restaran subjectes al dret civil de les Illes Balears mentre mantinguin aquest veïnatge, llevat del cas que manifestin voluntat en sentit contrari.

L'article 6.1 es manté amb la mateixa redacció.

S'introdueix un nou punt segon recollit dels estatuts de Canàries i Catalunya amb la redacció següent: "Com a balears, gaudeixen dels drets polítics definits en aquest Estatut els ciutadans espanyols residents a l'estranger que hagin tingut el darrer veïnatge administratiu a les Illes Balears i acreditin aquesta condició en el corresponent consolat d'Espanya. Gaudiran també d'aquests drets els seus descendents inscrits com a espanyols, si així ho sol·liciten, en la forma que determini la llei de l'Estat".

Respecte del vigent punt segon, que es redacti com a article 6.3 i s'elimini l'expressió "mentre mantinguin aquest veïnatge".

Article 7

Les normes i les disposicions dels poders públics de la comunitat autònoma de les Illes Balears i el seu dret civil tendran eficàcia territorial, sense perjudici de les excepcions que es puguin establir en cada matèria i de les situacions que s'hagin de regir per l'estatut personal o per altres normes extraterritorials.

La comissió proposa la redacció següent:

"Les normes, disposicions i el dret civil de la comunitat autònoma tendran eficàcia territorial, sense perjudici de les excepcions que puguin establir-se en cada matèria d'acord amb les normes per resoldre els conflictes de lleis".

Vots particulars:

- 1.- La Sra. Pilar Ferrer i el Sr. Román Piña : el mateix text amb la substitució del terme "eficàcia" per "vigència".

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

2.- El Sr. Ignasi Ribas: proposa la redacció següent:

1. L'Estatut empara com a patrimoni comú de les Illes Balears el seu Dret Civil.
2. La comunitat autònoma tindrà competència exclusiva per a la conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil propi.

Article 8

1. Les comunitats balears establertes fora del territori de la comunitat autònoma podran sol·licitar, com a tals, el reconeixement de la seva personalitat d'origen, entesa com el dret a col·laborar, en la vida social i cultural de les Illes i a compartir-la. Una llei del Parlament de les Illes Balears regularà, sense perjudici de les competències de l'Estat, l'abast i el contingut del reconeixement esmentat, que, en cap cas, no comportarà la concessió de drets polítics.
2. La Comunidad Autónoma podrá solicitar del Estado español que, para facilitar la disposición anterior, celebre en su caso, los pertinentes Tratados internacionales.

Paràgraf primer: la Comissió acorda mantenir el mateix text i eliminar-ne “que, en cap cas, no comportarà la concessió de drets polítics”.

Paràgraf segon: la Comissió acorda mantenir la mateixa redacció.

Article 9

Les institucions d'autogovern, per donar compliment a les finalitats que els són pròpies, promouran la llibertat, la justícia, la igualtat i el progrés socioeconòmic entre tots els ciutadans de les Illes Balears, com a principis de la Constitució, així, com la participació d'aquests en la vida política, cultural, econòmica i social. Igualment, orientaran la funció de poder públic en el sentit de consolidar i desenvolupar les característiques comunes de nacionalitat dels pobles de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, així com les peculiaritats de cada illa com a vincle de solidaritat entre totes aquestes.

Paràgraf primer: La Comissió recomana completar i aprofundir amb els principis i valors de la Constitució.

El Sr. Ignasi Ribas emet un vot particular que s'adjunta en document apart.

Paràgraf segon: en coherència amb el terme “nacionalitat històrica” introduït en l'article 1, es recomana substituir l'expressió “comuns característiques de nacionalitat” per “característiques de nacionalitat comú”.

Dos membres de la Comissió fan constar la seva voluntat de no introduir modificacions.

Així mateix es recomana, a proposta del Sr. Bartomeu Colom, substituir el “títol I – Disposicions Generals” per “títol preliminar”.

GOVERN DE LES ILLES BALEARS
Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

TÍTOL VI
DE LA REFORMA DE L' ESTATUT

Article 76

1. La iniciativa de reforma correspondrà al Parlament, a proposta d'una cinquena part dels diputats, al Govern de la comunitat autònoma i a les Corts Generals.
2. La proposta de reforma requerirà, perquè prosperi, l'aprovació del Parlament per majoria absoluta i l'aprovació de les Corts Generals mitjançant una llei orgànica.
3. En tot allò que no es preveu en aquest article, hom s'atendrà al que disposa la Constitució sobre aquesta matèria.
4. En el supòsit de tramitació en el Congrés dels Diputats i en el Senat d'una proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, el Parlament podrà retirar-la.

La Comissió acorda suggerir, al punt segon, una majoria qualificada superior a l'absoluta, alhora que proposa condicionar al punt quart la possibilitat que el Parlament retiri la proposta de reforma sempre que la iniciativa hagi estat seva.

La presidenta

M. Rosa Estaràs Ferragut

Anàlisi d'algunes de les Disposicions Generals de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears

CONSIDERACIONS GENERALS

A l'inici de l'anàlisi de les disposicions generals hem de plantejar-nos, amb caràcter previ, l'enfocament que ha de donar-se al plantejament del contingut estatutari respecte a la qüestió nacional. Entenem Espanya com a un estat plurinacional o més be al contrari defensam Espanya com a una nació-estat?.

Segurament l'enfocament més proper a la realitat espanyola és l'assumpció que a Espanya conviuen, per raons històriques geogràfiques i polítiques, un conjunt de pobles que tenen un important lligam però que estan orgullosos de posseir les seves senyes d'identitat i fins i tot el seu orgull de país o territori, uns lligams afectius els quals el fermen a les arrels de la seva terra. Aquest sentiment és el que entenem per nacionalisme. Ni tan sols la petita dimensió d'un país –sobre tot un país insular- és obstacle per a la seva capacitat d'autogovernar-se.

Avui en dia els criteris que condicionen el present i els que han de condicionar el futur, hauran de tenir un component essencial basat en la convivència i el manteniment de la pau des del respecte mutu a les característiques de cada poble.

En la realitat socio-econòmica del segle XXI no podem aferrar-nos al sucursalisme i a les maneres de la política del segle XIX. La constitució Europea, pendent en breu de ser refrendada, reconeix els ESTATS i els CIUTADANS (Art. 1. Apt.1). Això abunda sobre el fet que existeixi la consciència pública de pertànyer a una determinada

comunitat històrica, política i social. És cert que aquest sentiment requereix elements d'identificació com un territori, una llengua, una tradició o altres aspectes que determinin la lliure voluntat de viure i conviure.

Els primers anys d'autonomia han estat fecunds perquè després de segles es reconeixia la personalitat de cada una de les illes i se'ls hi donava àmplies atribucions d'autogovern de manera que s'anaven enterrant desconfiances i recels, que si be no han desaparegut del tot, permeten ja afirmar que les Illes Balears és la comunitat nacional com a àmbit natural en el qual mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterencs, volen expressar la seva voluntat de ser respectats com a membres d'un poble amb uns valors propis i participar des de la seva personalitat, sense sentiments d'inferioritat, als projectes culturals de països que parlen la seva pròpia llengua, al diàleg i la solidaritat amb altres pobles d'Espanya, i a comptar com una més de les nacionalitats que configuren la Europa del futur. Això no seria possible si avui la realitat de la nostra comunitat, el sentiment de pertànyer a un mateix poble, no fos un fet.

Hem de ser conscients que l'autonomia fou atorgada, perquè així convenia a l'estructura de l'Estat, no per que totes les forces polítiques haguessin subscrit un pacte per demanar-la (Pacte Autonòmic), ni tan sols perquè hagués un convenciment ferm i general. No ens podem excedir en les nostres demandes. Però també és cert que no podem quedar por davall del que ha que ser un sostre mínim de nivell de vida i de serveis. Com tampoc podem pretendre que un país petit com és el nostre es descompensi i desequilibri volent explotar els seus recursos i possibilitats en un curt espai de temps.

L'esperit del consumisme i el desenvolupament no ha de cegar-nos davant les limitacions que el sentit orgànic del país ens imposa.

Les Illes Balears necessiten ser una comunitat nacional d'Europa en l'estructura de l'Estat Espanyol, tan enfora del "*regionalismo bien entendido*" en el qual alguns voldrien tancar-nos, com de posicions independentistes o de federació basades únicament en lligams culturals o lingüístics.

Les nostres illes han de superar el paper que se'ns ha assignat de ser un bon lloc de vacances i declaracions polítiques, amb una gran "*calidad de vida*" i molta riquesa.

Hem de ser un país que sigui pres en consideració i que pesi a l'hora de plantejar els grans interrogants de futur en la convivència espanyola.

La falta de projecte de país ens du a la falta de vertebració. Per aquesta falta de vertebració s'ha donat més importància a les peces que a l'engranatge complet.

Per això som una societat fragmentada, una societat indefensa. I aquesta és una situació negativa en quant al que suposa de manca de criteris, de moral col·lectiva, de referents comunitaris i de consens en els punts essencials del nostre futur immediat.

L'oportunitat de plantejar un estatut d'autonomia dins d'una Espanya plural ens permet que apareguin les Illes Balears com a subjecte polític, per a vertebrar una comunitat nacional de ciutadans, integradora de sentiments d'identitat insular posant els fonaments per a la seva constitució com a comunitat nacional per la voluntat actual de la ciutadania de materialitzar el seu legítim desig d'autogovern en un estatut d'autonomia dins del marc constitucional de l'estat espanyol i la comunitat europea.

ARTICULAT

L'article 1 de l'estatut en vigor, es fruit del consens parlamentari en el Parlament de les Illes Balears, però matisat per el Congrés dels Diputats de Madrid en el qual per un conjunt de circumstàncies, d'entre d'elles un error en la votació d'una esmena, en el text quedà reconeguda la comunitat com a Nacionalitat Històrica, una vegada modificat pel Senat i de tornat al Congrés es va substituir la paraula "nacionalitat" per identitat, després d'àrdues negociacions de la diputada de PNV Dª Margarita Uría. En definitiva l'article en qüestió s'ha de revisar en base del vertader origen de la redacció actual.

Com a país s'hauria de contemplar que el nostre accés a l'autonomia no prové en virtut d'una identitat històrica, que de fet no fou mai autonòmica -en tot cas independent amb el Regne de Mallorca-, sinó del fet de ser una comunitat nacional ja que es donen a les illes totes les característiques i sentiments ciutadans per a considerar-nos de tal manera.

Segurament i per respecte a l'esperit de la ponència constitucional de 1978 hauríem de renunciar a la denominació de **nacionalitat històrica** ja que la interpretació, prou coneguda de l'expressió **històrica** va ser la voluntat dels constituents de reconèixer als tres únics territoris de l'estat que tingueren al seu dia estatuts d'autonomia: Catalunya, Euskadi i Galiza, malgrat aquest darrer no arribà a ser aprovat per les Corts Generals.

Aquest és un fet incontrovertible i curiosament, durant el període històric del Regne de Mallorca, cap dels tres territoris nuclearen al seu voltant regnes de la península, Catalunya s'havia sumat, via matrimonial, al d'Aragó, Vascongades era un feu i Galícia pertanyia al regne Castellà-Lleonés, per tal cosa pareix que la referència a la

història no està en consonància amb l'esperit constitucional.

Breument analitzada la qüestió **històrica** no hem de deixar de costat l'expressió **nacionalitat**. Com element de consulta tenim quelcom tan poc sospitós com el “*Diccionario de la Real Academia de la lengua Española*” edició en vigor de 1970 a 1983, i que, raonablement, va ser la font de consulta dels constitucionalistes de 1978 i ens diu: -“**nacionalidad**. (De nacional.) f. Condición y carácter peculiar de los pueblos o individuos de una nación || **2.** Estado propio de la persona nacida o naturalizada en una nación.”-

Aquesta definició ens du a pensar que en el consens constitucional no existia tanta objecció com ha pogut sorgir posteriorment al reconeixement de nacionalitats -nacions- en el marc plural de l'Espanya constitucional.

Això ens du al plantejament de defugir la discussió de si hem d'aspirar o no a ser com els nostres veïnats catalans una “nacionalitat històrica” que no ho som en l'idea dels constituents i passar a configurar-nos com una “**comunitat nacional**” que sí podem ser-ho dins l'esperit i la lletra constitucional.

Una comunitat nacional és l'acord entre ciutadans que comparteixen un sentiment i projecte de país comú. L'actual estatut d'autonomia de les Illes Balears posa els fonaments d'una comunitat nacional amb dret al seu autogovern reconegut constitucionalment i regida en el seu àmbit institucional pel principi d'autonomia interna i respecte a les característiques insulars de la comunitat.

En quant a la qüestió de fixar la capitalitat de la comunitat a l'estatut, és important observar que la declaració de capitalitat que pugui fer l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears tindrà, i únicament, un valor declaratiu i no constitutiu. I aquest valor declaratiu ja queda assolit

remarcant quina és la seu del Govern de les Illes Balears, del seu President i del Parlament de les Illes Balears, tres de les institucions autonòmiques decisives al nostre Estatut, sense perjudici de que aquestes puguin reunir-se en el lloc que considerin adient del territori de la comunitat.

Serà després, en el marc de la capacitat autoorganitzativa que l'Estatut reconeix a les nostres Institucions, i dins el marc del model de descentralització de competències, que el Parlament de les Illes podrà aprovar, com s'ha vengut insistint des d'alguna legislatura proppassada, una Llei de Capitalitat que serveixi no tan sols per declarar la capitalitat de Palma sinó per atorgar-li un règim econòmic i jurídic adient.

En tot cas, i assumint que l'Estatut d'Autonomia és un text normatiu pactat que assumeix la forma de Llei Orgànica estatal i que la seva aprovació i reforma ha de ser acceptada no tan sols pel Parlament de les Illes Balears sinó també per les Corts Generals, no pareix lògic incloure en el mateix matèries que corresponen exclusivament a l'àmbit de decisió autonòmic, com és la seva capitalitat.

Incloure un article declarant la capitalitat de Palma suposa acceptar l'entrada dins el nostre àmbit de decisió política d'Institucions que, en puritat, no són competents per fer-ho, com ho són, en aquest cas, les Corts Generals.

Per tant, la decisió de quina és o quina ha de ser la capital de la nostra Comunitat, o la decisió d'apostar per una co-capitalitat insular, és i ha de ser exclusiva del Parlament de les Illes Balears i, per tant, ha de quedar exclosa de la redacció de l'Estatut d'Autonomia, precisament per la seva particular naturalesa jurídica.

D'altra banda i recurrent a la comparació amb altres nacionalitats els Estatuts Català, Basc, Gallec o Andalus, entre d'altres, no fixen, segurament en base al criteri abans

exposat, la capital de la Comunitat Autònoma. En el nostre cas haurem de ser especialment respectuosos amb els nostres conciutadans de Menorca, Eivissa y Formentera, les sensibilitats dels quals han de ser sempre presents en totes les actuacions del nostre país.

A l'article 2 seria molt important el reconeixement per via estatutària que el territori de la Comunitat inclou, a més del corresponent a les illes, la superfície marítima compresa dins del límit de les aigües territorials traçat a partir del litoral, sempre i quan no hi estigui oposat perpendicularment a altra zona costera de l'arxipèlag. Si consideram les Balears i Pitiuses com un conjunt únic en el plantejament autonòmic és segur que els juristes trobaran la forma d'articular la competència precisa per a la regulació d'aquest espai marítim de la Comunitat, per tant seria interessant que en la definició de territori s'incloguessin no tant sols les zones terrestres del mateix sinó també les marítimes.

L'Article 5 de l'Estatut en vigor estableix com unitats bàsiques d'actuació territorial dues figures: Consells Insulars i Ajuntaments, així com la capacitat del Parlament de les Illes Balears a regular, dins del marc legal estatal l'organització territorial de la Comunitat de les Illes Balears.

Si volem que les institucions arrelin en el sentiment popular, com ho varen ser al seu moment les institucions nacionals de cada illa, és necessari dotar-les de contingut. No es tracta només d'acomplir els requisits de la democràcia formal, per sort fora de tota discussió. És necessari entendre que la llibertat democràtica no s'esgota votant cada quatre anys en uns processos electorals en els quals no s'ha plantejat mai quin era el model de país que convenia.

Podem ser un país complet i normal, llocs amb un espai territorial més petit encara (Singapur, Hong-Kong, Taiwan) ha sabut convertir-se en plataformes per a l'exportació de serveis, radicació de societats, serveis financers, etc. Si en lloc de perpetuar els errors d'una burocràcia intervencionista, escrupulosa en petits detalls però insensible als problemes de fons, podem ser un exemple a escala de la nostra dimensió territorial, del que ha de ser una gestió eficaç, amb un mínim de controls i impediments per part de l'administració i a la qual els seus serveis tècnics col·laborin amb el desenvolupament econòmic en lloc de ser un impediment.

En conseqüència i cenyint-nos a la nostra realitat territorial, econòmica, cultural i social, hem de potenciar les administracions insulars i municipals, sense perjudici de que aquells assumptes que corresponguin a l'àmbit de país siguin tractats des de la coordinació del govern autonòmic entès com el govern de la nostra comunitat nacional, en la recerca d'un major i millor autogovern, així com l'adaptació del nostre model territorial i estatutari a les necessitats sorgides els darrers 21 anys, millorant les reformes de 1994 i 1999 de les quals han transcorregut 10 i 5 anys respectivament.

Com a suggeriment puntual als ens territorials contemplats a l'article 5 de l'Estatut s'ha de plantejar la conformació de la figura dels **Consells**, amb la supressió d' "*insulars*" ja que transcorreguts els anys la seva imatge pública és amplement assumida per la població i no indueix a cap error en no existir cap altre òrgan a la nostra comunitat ni fora d'ella amb la mateixa denominació. Malgrat els administrativistes puguin adduir que s'ha de fixar un àmbit territorial, en anar-hi seguit, en cada cas, del nom de l'illa respectiva no es pot produir cap error. No utilitzam l'expressió Ajuntament Municipal de...

Indiscutiblement hi ha altres qüestions a les Disposicions Generals de l'Estatut que poden i deuen ser revisades, especialment jurídiques, però en el convenciment de la qualificació intel·lectual i professional dels altres ponents d'aquest bloc faran que siguin suficientment apuntades i brillantment desenvolupades, pos fi aquí a la meva exposició.

Maximiliá Morales

Consideraciones al Título I del Estatuto de Autonomía

Disposiciones Generales.

María Pilar Ferrer Vanrell

La Exposición de Motivos de la Ley Orgánica 3/1999, de 8 de enero, de reforma del Estatuto de Autonomía de las Illes Balears, aprobado por LO 2/1983, de 25 de febrero y modificado por la LO 9/1994, de 24 de marzo, y por LO 2/1996, de 15 de enero, refiriéndose al trabajo de propuesta de reforma del Estatuto, llevado a cabo por la ponencia creada en 1997, dice: “Y esta propuesta, en ningún caso debería ser considerada punto y final de las aspiraciones de autogobierno de los pueblos de Mallorca, Menorca, Eivissa y Formentera, sino un punto y seguido que permita continuar trabajando en adelante para llegar a alcanzar la cuota de participación política que en razón de nuestra historia nos corresponde”.

Esta sugerencia que incluye la Exposición de Motivos de la última reforma del Estatuto de Autonomía, pasados ya seis años, y en un momento en que las Comunidades Autónomas demandan, de forma generalizada, más autogobierno porque se constata la paralización en la realización de los objetivos que se plantean por parte de sus respectivos gobiernos, se pretende hacer efectiva, mediante las propuestas que se formulan “punto y seguido” (en términos sugeridos por la antes citada Exposición de Motivos), de las aspiraciones de los territorios que constituyen Comunidades Autónomas del Estado español.

Las sugerencias que presentaré a la Comisión nombrada al efecto por el Govern de les Illes Balears, con la finalidad de formular opiniones desde el ámbito jurídico o técnico, sobre el alcance de una Reforma del Estatuto de Autonomía, y que se inician con el examen del Título I, Disposiciones Generales, que alcanza a los artículos 1 a 9, se centrarán en los artículos, de este Título, que inciden en temas de mi especialización, concretamente me detendré en los artículo 6 y 7, porque la Comisión al estar compuesta por especialistas en distintas materias, a buen seguro que tendrán más ponderada opinión que la mía.

Las sugerencias que se plantean alcanzan, tan sólo al ámbito de lo que se entiende que se debe modificar o bien que se entiende que se debe mantener, por lo que se ratificará, expresamente, los términos de la vigente redacción del Estatuto de Autonomía.

Análisis del artículo 1 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears.

La redacción del artículo 1 EA, es la manifestación de principio que toda Comunidad Autónoma debe afirmar.

La Comunidad Autónoma se constituye en el marco constitucional, con sometimiento a la Constitución, como norma fundamental, y al texto estatutario que es la norma institucional básica de la Comunidad Autónoma.

Esto significa que la Comunidad Autónoma se constituye, no sólo de acuerdo con la Constitución, sino de conformidad al Estatuto de Autonomía.

El calificativo de Autónoma a la Comunidad nos conduce al contenido de la autonomía. La Autonomía implica, entre otros extremos, la asunción de competencias por los Estatutos (art. 147.2.d) CE); la autoorganización de las instituciones autónomas propias (art.147.2 c) CE); y el principio de autosuficiencia financiera de la propia autonomía (art.156.1 CE)

Al texto estatutario se formula una objeción y una propuesta de modificación.

El artículo 2 de la Constitución distingue “regiones” de “nacionalidades”, por lo que cualquier objeción tiene presente los términos constitucionales, de cuyos principios no puede, ni debe apartarse la propuesta reforma del Estatuto de Autonomía.

Sin embargo hay que manifestar que el término “nacionalidad” es un término equívoco. Nacionalidad es el *nomen iuris* que se utiliza para calificar a un ciudadano respecto de su Nación, en este sentido el art.11.1 CE. En derecho es un estado civil. Por lo que, para el Registro civil se es nacional o extranjero.

La Dirección General de Registros y Notariado, en la Circular de 6 de noviembre de 1980, decía que desde la publicación de la Constitución española: “ la expresión *nacionalidad* puede tener otro significado pues comprende también la especial condición política de español que pertenezca a determina región o nacionalidad, que se haya constituido en comunidad Autónoma. Y como esa condición personal es un elemento importante de identificación, no hay razón para negar su acceso al Registro civil...”, la DGRN identificaba nacionalidad o ciudadanía en una determinada CA con condición política. Posteriormente, en Circular de 26 de noviembre de 1980, mantenía lo contrario y decía que “la expresión *nacionalidad* designa en el Registro Civil, conforme a nuestro ordenamiento jurídico, el carácter de español o extranjero de la persona”.

En efecto, desde que entró en vigor la Constitución española (1978), el término nacionalidad o “nacionalidades” significa la pertenencia de un sujeto español a una determinada Comunidad Autónoma.

VANDELLI dice que “mientras que el término *nación* se refiere a un grupo social dotado de determinadas características históricas, etc, *constituido en Estado*, el término *nacionalidad* se refiere, en cambio, a una colectividad que posee estas mismas características, pero a la cual *no corresponde un Estado propio* o aceptado libremente por ella”.

El artículo 1EA no toma el término “nacionalidad” para definir la Comunidad Autónoma de las Illes Balears, aunque si utiliza el término “nacionalidad” en su art.9 al referirse a “desarrollar las comunes características de nacionalidad de los pueblos de Mallorca, Menorca, Ibiza y Formentera...”. Por el contrario los Estatutos de Cataluña, Galicia y del País Vasco, se califican como “nacionalidad”. Los Estatutos de Valencia y Andalucía lo hacen indirectamente.

La objeción que se presenta, tiene un marco temporal determinado, referido al presente, porque hoy estamos en un momento avanzado y maduro de la estructura u organización territorial del Estado español que determinó la Constitución en 1978, por

lo que no pueden existir distinciones entre las distintas Autonomías del Estado, derivadas de sus respectivos Estatutos que supongan mayores privilegios para los ciudadanos de determinadas Autonomías, al ser contrario a la propia Constitución, art.138.2.

Es evidente que la Constitución utiliza los términos “nacionalidades y regiones” , aunque no determina que se entiende por nacionalidad o por región, ni hace derivar de ello consecuencias distintas. Ahora bien, en un primer momento, a la entrada en vigor de la Constitución, a efectos de constituirse en Comunidad Autónoma, en la propia Constitución estaban previstas distintas vías de acceso, así como otras diversidades en el ámbito competencial. Pasado este momento inicial, no pueden existir diferencias en el ámbito del autogobierno, tan sólo en aquellas materias derivadas de la propia singularidad o especificidad de la Comunidad, como es nuestro caso, por ej. consecuencia de la insularidad.

El párrafo segundo del art.1, por mandato del art. 138.2.a) CE., denomina a la Comunidad Autónoma, entendida tanto como el conjunto de poderes e instituciones, como el territorio autónomo del Estado español, *Illes Balears*. Esta denominación, de acuerdo con el Balance que se ha efectuado de los años de vigencia del Estatuto de Autonomía, parece que no se ha asumido en la medida deseable, utilizándose, tanto en el ámbito público, como privado el de Islas Baleares.

Si esto es así, quizá sería conveniente denominar Islas Baleares.

La propuesta que se hace en este artículo 1, fundamentada en la singularidad e identidad histórica de nuestro territorio, en términos de

este artículo, es la de añadir a nuestra Comunidad el calificativo de “histórica”.

Nadie ignora de donde procedemos, el Antiguo Reino de Mallorca, que ha tenido y tiene identidad suficiente para tal denominación. Aunque su justificación corresponde a los historiadores, haré un breve comentario que fundamenta la propuesta de calificar a nuestra Comunidad de “histórica”.

Comentario justificativo:

El origen histórico de nuestra Comunidad Autónoma podemos iniciarla a la conquista de Mallorca por el rey Jaume I (1229). No me referiré a Baleares porque es evidente que la conquista de Baleares como hecho único no existe (como mantiene Piña Homs), aunque en la primera idea de Jaime I se tratara de un solo espacio (*Majoricas, Minoricas, Eivissam et alias insulas que vocantur generaliter Baleares*), la conquista se realizó por etapas, la de Mallorca, Menorca e Ibiza fueron en distintos momentos e independientes una de otra, y en cada conquista se otorgó su propia Carta de Franquicia.

Expondré un breve resumen de la estructura como Reino de Mallorca, y los reyes privativos que dirigieron el destino del reino, así como su integración en la Corona de Aragón.

El regne de Mallorques. Estructura política del Reino de Mallorca

Mallorca, conquistada el 31 de diciembre de 1229 por el *rei en Jaume*, nace como estructura política, como *Regne de Mallorca*, a partir del otorgamiento de la Carta de población. Fue esta *Carte de Franqueses*, concedida a los pobladores de Mallorca (Medina Mayurka) el 1 de marzo de 1230, es la primera que otorgó a las Islas; empieza con estos términos: *Hic est registrum franquesiarum et privilegiorum que date et concesse fuerunt ab illustrissimo domine Jacobo Dei gratia rege Aragonum Majoricarum et Valencie, comite Barchinone et Urgelli de domino Montispesullani, populatibus et habitatoribus civitatis et regni Majoricarum. Et primo hoc translatus prime franquesie concesse per dictum dominum regem dictis populatibus Majoricarum antequam dicta insula ex toto esset erepta a manibus paganorum.*

La carta de población consta de 37 capítulos. Configura la isla como un territorio más de *Catalunya nova*. Será un municipio más de Catalunya, como Tortosa, Lérida y Agramunt. El Rei Jaume I, nombra a su lugarteniente Bernat de Sancta Eugenia, señor de Torroella, como cabeza de la Administración, con la autoridad y prerrogativas de quien es el *alter ego*. Posteriormente (relata Piña Homs), según establece la Carta de Población, en el cap. XXIII, nombra *veguer* al caballero Berenguer de Burguet, señor de Moncada y de Formentor, el 10 de agosto de 1231, que asumió las funciones judiciales, de gobierno y de administración. No establece las magistraturas (*jurats in civitate majoricarum que gubernent et administrent per unum annum totam insulam*) hasta 1249, siguiendo el modelo de Valencia. La Carta de Población también establecía en los capítulos XVII, XIX, XXIII y XXV la figura del *batlle* como administrador de los intereses de la Corona y juez local en causas civiles y de conflictos con la administración. En los capítulos XVII, XXIII, XXV, XXXI y XXXV establece la figura de los *prohomens*, que asesoraban y auxiliaban al *batlle* en la administración de justicia.

Las islas de Ibiza y Menorca, que fueron cedidas por Jaime I para su conquista a Guillem de Montgrí, al infante Pedro de Portugal y al conde del Rosellón Nuño Sanç, reservándose el Monarca el dominio directo de las dos islas y sus fortalezas. Así conquistada Ibiza su Carta de Población es otorgada el 9 de enero de 1236 y, en cuanto a Menorca, que había sido conquistada por Alfonso III en 1287, en un primer momento se dispuso que los pobladores de Menorca disfrutaran de las mismas libertades, privilegios y buenas costumbres de los mallorquines, posteriormente se le concedió su Carta de Población, otorgada por el rey Jaime II el 30 de agosto de 1301, que es copia, casi textual de la Carta de Mallorca.

La Corona de Mallorca

Podemos constatar que se constituyen en cada isla una unidad política diferenciada, con su propio y particular ordenamiento y sus propios órganos de gobierno, coordinadas todas por el Lugarteniente o gobernador de Mallorca, “*el regne de mallorques e islas a aquel regne adyacents*”. Los posteriores cambios políticos, formación de la Corona de Mallorca, que no es lo mismo que el Reino de Mallorca, aunque su estudio corresponde a la materia propia de los historiadores del Derecho, sólo decir, que *regnum maioricarum* se establece a la conquista de la Isla, y el título de Reino, en opinión de PIÑA, es debido a que todos los territorios que se conquistaban al Islam, por los monarcas cristianos, se conservaba el título de reino, y añade el autor que lo mismo ocurrió en la Corona de Castilla con los

territorios que habían constituido una unidad política con monarcas propios bajo los Taifas. Además entiende que son sinónimos *regnum* y *terra*, al expresar el mismo concepto.

Por el contrario, la Corona de Mallorca nace a la muerte de Jaime I (1276), que hereda “el infante segundogénito, Jaime, el señorío de Montpellier, heredado por vía materna, la herencia del conde Nuño Sans incorporada vía testamentaria en 1242 (Rosellón, Cerdaña, Conflent, Vallespir) y el reino ganado de Mallorca, integrado por la plataforma insular balear” (Santamaría). La Corona de Mallorca, organizada sobre el modelo de la Corona de Aragón, tiene personalidad diferenciada y sus peculiaridades, respecto de otros territorios, como los heredados de Nuño Sanç, que siendo parte de Cataluña son desmembrados del patrimonio del Conde de Barcelona, como dispone Jaime I. En estos territorios desmembrados (Rosellón, Cerdaña, Conflent, Vallespir), se aplicarían los *Usatges* de Barcelona y las *Constitucions* de Cataluña y la moneda sería exclusivamente la barcelonesa. Además dispuso Jaime I, que si, eventualmente, pasaban estas tierras a personas que no fueran hijos varones del rey de Mallorca, tales personas detentarían estas tierras como feudo del rey de Aragón en su condición de Conde de Barcelona.

Los Reyes de Mallorca

La Corona de Mallorca se mantiene entre 1276 a 1343, con tres reyes privativos. El primer *Rei de Mallorques* privativo es *Jaume II*, hijo menor del *Rei en Jaume* y *Violant d'Hongria*. Jaume I nombró preceptor de su hijo menor a Ramón Llull. En 1276, a la muerte de su padre, se trasladó a Mallorca y aún no teniendo constancia de la fecha de su coronación, los historiadores la sitúan el 12 de septiembre de 1276, fecha que confirma a todos los mallorquines los privilegios y libertades otorgadas por su padre, el Rei Jaume I. El marco jurídico creado por su padre, con la *Carte de Frenqueses*, lo completa con la dotación institucional creando, además de los batlles, vegers y prohomes, la Juraria y el Consell. En 1285 fue expoliado de su reino por Alfons III el liberal, hijo de Pedro III (hermano de Jaume II de Mallorca), pero murió inesperadamente Alfons III y le sucedió su hermano Jaume II, rey de Sicilia. Jaume d'Aragó retorno el trono de Mallorca a su tío Jaume II, reteniendo el feudo. Así Jaume II, volvió en 1298 a Mallorca y murió en 1311. Le sucedió el Rei Sanç, hijo segundo de Jaume II y Esclaramonda, porque el primogénito, Jaume, renunció a la corona para ingresar en la orden franciscana. El Rei Sanç, que murió trece años después de ser coronado, en 1324, y no tener hijos matrimoniales, pretendía que heredara su trono el hijo de su hermano menor, a lo que se oponía el Rei Jaume II d'Aragó, porque según el documento particional de Jaume I el Conqueridor, si no tenían hijos, el territorio del Reino de Mallorca debía anexionarse a la Corona de Aragón. Se resolvió por mediación papal, en 1321 siendo obligado a rendir homenaje a Jaume II d'Aragó, estableciendo así un tratado de enfeudación entre Pere III d'Aragó y su hermano Jaume II, que convierte al Rey de Mallorca y a sus sucesores en feudatarios del Rey de Aragón, con la obligación de *anar a cort nostra e dels nostres en Catalunya*.

Le sucedió en 1324 su sobrino Jaume III, hijo de su hermano Ferran, príncipe de Morea. Se constituyó un Consejo, previsto en el testamento del Rei Sanç, porque Jaume III sólo tenía 9 años, nombrándole como tutor a su tío Felipe, hasta su mayoría de edad en 1335. En 1337 el Rei Jaume III publicó las Leyes Palatinas. Estaba casado con Constança, hermana de Pere el Cerimoniós y en segundas nupcias con Violant de Vilaragut.

En la Corona de Aragón, al morir Alfons el benigne, que había sucedido a Jaume II, le sucedió Pedro IV de Aragón, (Pere el Cerimoniós), éste decidió reconquistar Mallorca y el 31 de mayo de 1343 entró en Palma, proclamando la anexión del *Regne de Mallorques* a la *Corona d'Aragó* el 22 de junio. Desde Montpellier Jaume III preparaba la recuperación del *Regne de Mallorques*, arrebatado por Pere IV, y volvió con su ejército de mercenarios el 11 de octubre de 1349 y murió en la batalla de Llucmajor el 29 de octubre, contra el ejército catalán del Rei Pere IV. Terminó así el breve reinado de Mallorca. Pere IV anexionó los territorios baleares a la Corona de Aragón y encerró en prisión al hijo de Jaume III, Jaume, que hubiera reinado con el nombre de Jaume IV, junto con su madre la Reina Violant. Inútilmente intentó, hasta su muerte en 1375, el príncipe, casado con la reina Joana de Nàpols, conquistar de nuevo Mallorca, como también su sucesora (la había designado el príncipe Jaume en su testamento) y hermana Isabel, que se hizo denominar regne de Mallorca hasta su muerte; ésta cedió sus derechos dinásticos al duque d'Anjou.

Pere IV el Cerimoniós, que ya había anexionado Mallorca a la Corona de Aragón en 1343 (El 29 de marzo de 1344 “jura no restituir por si ni por sus sucesores los estados al de Mallorca y quiere que si lo hiciere no sea obedecido ni váldoy que para esto puedan los del reino hacer junta y congregación general”, J. Zurita), en el Capítulo de 22 de julio de 1365, anexiona políticamente Mallorca al Principado de Cataluña, de tal forma que *los mallorquins e poblats en aquella illa sien cathalans naturals, e aquell regne sia dit part. De Cathalunya...e hagen a entrevenir en Corts als cathalans celebradores, es hagen alegrar e observar les constitucions generals de Cathalunya, privilegis e usatges de Ciutat de Barcelona* (*Llibre de Sant Pere*, fol. 162 vto. ARM, Códice nº 2).

Análisis del artículo 2 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears.

La redacción de este artículo, preceptivo en todo Estatuto de Autonomía, por mandato constitucional, art.147.2 b), no tiene objeciones, salvo proponer la inclusión de la delimitación correspondiente al mar territorial.

El ámbito de las competencias se refieren a un determinado ámbito espacial, el territorio, es por lo que resulta importante definir cuál es este territorio, que incluye tierra y mar.

La referencia del art. 10.19 a las aguas interiores, quedaría mejor delimitada si se incluyera en este artículo tal referencia.

Se podría comentar la importancia histórica del territorio. Jurídicamente, el territorio define los límites del ámbito espacial de vigencia de las normas. Esta cuestión se analizará en el comentario al artículo 7.

Análisis del artículo 3 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears.

La lengua catalana, propia de las Illes Balears, es la lengua oficial de la Comunidad Autónoma, por mandato constitucional, art.3.2 CE. También por mandato constitucional, la lengua castellana comparte el carácter de lengua oficial, art. 3.1 CE. El precepto constitucional se ha recogido en el art.3.1 del texto estatutario.

Al artículo 3 del Estatuto propondría una modificación en su redacción que incorporara la referencia a nuestras modalidades insulares, que hemos denominado vulgarmente, mallorquín, menorquín, ibicenco, formenterense. Es cierto que el art.14 hace una especial atención al estudio de las “modalidades insulares” del catalán, sin embargo propondría estudiar la posibilidad de una nueva redacción del artículo 3, apoyado, en su caso, por el dictamen de especialistas, con la finalidad de determinar la referencia a las especificidades o singularidades de los territorios insulares.

En consecuencia se propone dar una nueva redacción a este artículo, utilizando unos términos que aludan, expresamente, a las modalidades insulares, que es la lengua catalana propia de nuestras Islas, que denominamos mallorquín, menorquín e ibicenco.

Análisis del artículo 4 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears.

En desarrollo del artículo 4.2 del texto constitucional, que posibilita a los Estatutos “reconocer banderas y enseñas propias de las Comunidades Autónomas”, añadiendo que se podrán utilizar “junto a la bandera de España en sus edificios públicos y en sus actos oficiales”.

En su desarrollo, con la finalidad de resolver ciertas cuestiones, se promulgó la Ley 39/1981, de 28 de octubre, que regula el uso de la bandera y la de las CCAA, junto a las enseñas. En su art.4 se determina la utilización en los edificios públicos del ámbito territorial, de la bandera española junto a la autonómica; así como el lugar que deben ocupar.

Quizá sería conveniente que se procediera a un estudio histórico de nuestros signos que manifiestan nuestra identidad, y reflejar en este artículo otros elementos (enseñas propias), que determinan tal identidad. Se podría incluir el escudo y el himno, como elementos propios de nuestra específica identidad.

Es evidente que, también, es elemento de singularidad la insularidad, aunque entiendo que no es, quizá, este artículo el lugar adecuado para tal manifestación.

Propondría que se iniciara un estudio histórico de la bandera, para determinar si la actual “está integrada por símbolos distintivos legitimados históricamente” y , en su caso, proponer la modificación acorde con los antecedentes históricos. Así como de otras enseñas que, históricamente, han fundamentado nuestra identidad.

Análisis del artículo 5 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears.

La Comunidad Autónoma de les Illes Balears se organiza en Islas y Municipios, para lo que los Consells Insulars son los órganos de gobierno de las Islas, y los Ayuntamientos lo son de los Municipios.

A la redacción de este artículo, se podría trasladar la sugerencia de adaptar los términos del segundo párrafo a la realidad legislativa actual, es decir, sólo se ha procedido a la regulación de los Consells Insulars, respecto a la organización territorial.

Las deficiencias u otras problemáticas surgidas de la aplicación de la Ley de Consells Insulars determinará la necesidad de matizar esta materia, en su caso, cuyo estudio procedería a un especialista en Derecho Administrativo.

Otras cuestiones a tener en cuenta: 1) a partir de la importancia del desarrollo del pacto local, quizá se tendría que analizar la posible regulación en relación a las entidades locales, con la finalidad de garantizar la autonomía local. 2) Determinar si este artículo 5 debería ser el lugar idóneo para incluir la propuesta de capitalidad de Palma. Esta cuestión la contemplan otros Estatutos.

También se podría entender que, dada la importancia de tal declaración se articulara aparte, en un nuevo artículo.

Otra cuestión de más calado sería abordar un estudio en profundidad sobre la organización territorial de la Comunidad Autónoma, para el caso que se entendiera que se dieran circunstancias que así se aconsejara.

Análisis del artículo 6 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears.

El artículo 6 del Estatuto de Autonomía de les Illes Balears utiliza el concepto de “vecindad administrativa, para otorgar dos efectos distintos. En su párrafo primero, regula la “condición de ciudadanos de la comunidad Autónoma” que se determina por la vecindad administrativa. Serán ciudadanos de Baleares quienes tengan la vecindad civil balear, añadiendo el requisito de tener la nacionalidad española (el artículo dice, “los españoles”). Esto impide que los extranjeros, aún ostentando la vecindad administrativa, puedan ser considerados “ciudadanos de la Comunidad Autónoma”.

Ahora bien, no se puede confundir “vecindad administrativa” con “condición política de ciudadano de la Comunidad Autónoma de les Illes Balears”.

La vecindad administrativa, relaciona a la persona con un Municipio. La condición política, se circunscribe al ámbito territorial de la Comunidad Autónoma, por lo que los extranjeros vecinos de un Municipio, aún teniendo los derechos que las leyes les concede respecto del Municipio, no tendrán la condición política de “balear” a los efectos del Estatuto, porque el art.6.1 del Estatuto les exige “ser españoles”.

El segundo párrafo del artículo 6 EA, sujeta al extranjero que adquiere la nacionalidad española al derecho civil balear, siempre que tenga la “vecindad en cualquiera de los municipios de las Illes Balears”.

El criterio para sujetar al extranjero al derecho civil balear es la “vecindad administrativa” y no el que tienen los españoles, que viene determinado por el art.14.1 del Código civil, la “vecindad civil”.

El problema que puede plantear este artículo se ubica en la pérdida de la sujeción al derecho civil balear, que está en función del mantenimiento de la “vecindad administrativa” y no el de la “vecindad civil”, como sería lo deseable, ya que si bien es cierto que al adquirir la nacionalidad española se tiene que determinar a cual de los distintos derechos civiles territoriales queda sometido, una vez adquirida la nacionalidad, tendría que seguir el régimen de todo español.

Esto también conlleva el distinto tratamiento que tienen, en el texto estatutario, los adquirentes de la nacionalidad española respecto de los que “recuperan” la nacionalidad, ya que recuperan, también, su vecindad civil y con ello, de haber tenido la vecindad civil balear, el sometimiento al derecho civil balear, por lo que no perderán esta sujeción por la pérdida de la “vecindad administrativa”.

En definitiva, el art.6 utiliza el término “vecindad administrativa”, como fundamento para 1) tener la “condición política de ciudadano de la

Comunidad Autónoma”, art.6.1 EA; 2) de sujeción o sometimiento al derecho civil balear, art. 6.2 EA.

1.Análisis del párrafo 1 del Artículo 6.EAIB.

El artículo 6.1 define la condición política de ciudadano de la Comunidad Autónoma de les Illes Balears. La condición política de ciudadanos de Baleares la tienen los españoles que tengan la vecindad administrativa de cualquiera de los municipios de las Islas Baleares, vecindad que se fijará de acuerdo con las leyes generales del Estado.

a) Antecedentes.- En el momento de la aprobación del EAIB, por LO 2/1983, de 25 de febrero, la legislación de Régimen Local vigente, D. de 24 de junio de 1955, por el que se aprobaba el Texto Refundido de la Ley de Régimen Local, en su art.41 establecía “1. Para los efectos de esta ley, los habitantes de todo término municipal se clasificarán en residentes y transeúntes. 2. Serán residentes las personas que vivan habitualmente en el término municipal. 3. Serán transeúntes las personas que se encuentren accidentalmente en el término”.

El concepto de “residente” lo desarrollaba el art. 80 del Reglamento de Población y Demarcación Territorial de las Entidades Locales (D. De 17 de mayo de 1952, modificado por D.65/1971, de 14 de enero), según el cual los extranjeros podían ser “residentes”.

El art.44 LRL 1955, decía que eran “vecinos los españoles mayores de edad o emancipados que residan habitualmente en un término y estén inscritos con este carácter en el padrón municipal”; el art.53.1 regulaba la condición de vecino que se adquiría por residencia continuada durante dos años, o por seis meses de residencia y solicitud al Alcalde.

No tenían la condición política de ciudadanos de las Islas Baleares, ni los menores de edad no emancipados, ni los mayores residentes que no cumplieran las condiciones señaladas en el art.53.1.

La Ley 7/1985, de 2 de abril, reguladora de las Bases de Régimen Local y RD Legislativo 781/1986, de 18 de abril, por el que se aprueba el texto refundido de las disposiciones legales vigentes en materia de Régimen local, califican la “vecindad administrativa” que deja de tener la exigencia de la residencia temporal (mínima de 6 meses). Serán requisitos suficientes, ser español, residente en un municipio y mayor de edad.

En la actualidad la condición de vecino se define por la “residencia habitual” y la inscripción en el Padrón, art.15 Ley 4/1996, de 10 de enero, y art.55.1 RD 2612/1996 de 20 de diciembre.

La ley 4/1996 ha eliminado la distinción entre “vecino” y “domiciliado”, dentro de la categoría de “residente”. Hoy, los “residentes habituales” son considerados “vecinos”.

Es decir, los extranjeros que residan habitualmente en un Municipio de España y estén inscritos en el Padrón municipal, son considerados “vecinos” y tienen en este ámbito derecho a sufragio activo y pasivo.

En relación a esta cuestión, expuesta muy brevemente, hay que tener en cuenta:

El art.13.2 CE

El art.6 de la LO 4/2000, en la redacción dada por la LO 8/2000, de 22 de diciembre “*de reforma de la Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*”; también los arts. 176.1 y 177 de la LO 5/1985, de 19 de junio “*del Régimen Electoral General*”, como ha quedado redactado por LO 1/1997, de 30 de mayo “*de modificación de la Ley Orgánica de Régimen General para la transposición de la Directiva 94/80/CE, de Elecciones Municipales*”; el art. 2 del RD 157/1996, de 2 de febrero, que dispone “*la actualización mensual del censo electoral de extranjeros residentes en España para las elecciones municipales*”; artículo 5 del Reglamento de ejecución de la LO 7/1985, de 1 de julio “sobre derechos y libertades de los extranjeros en España”, que fue aprobado por RD 155/1996, de 2 de febrero.

En definitiva, cualquier modificación de las leyes estatales tendrá repercusión en el art.6.1 EAIB, dada su redacción.

b) Párrafo 1 del artículo 6.- A partir de la Ley 4/1996 y el RD 2612/1996, la exigencia del Estatuto de Autonomía de ser ciudadano español para tener la “condición política de ciudadano de la Comunidad Autónoma”, tiene la trascendencia de excluir a los “extranjeros-residentes” de la condición política de ciudadanos de la Comunidad Autónoma de les Illes Balears.

Esto significa que los Estatutos de Autonomía donde no se exija la condición de español, dará entrada a los extranjeros, en su categoría de “vecinos”, a la condición de ciudadanos de las respectivas Comunidades Autónomas, por ej.EA Pais Vasco, art.71; art. 3.1 EA de Castilla-La Mancha.

También, a partir de la regulación antes citada, se dará la consecuencia que, los menores de edad españoles no quedan excluidos de la condición política de ciudadanos de Baleares, porque tienen la condición de vecinos (arts. 54.2 y 68.II del RD 1690/1986, por el cual se aprueba el “*Reglamento de Población y Demarcación Territorial*”, como han quedado redactados por RD 2612/1996). Esto no elimina otras limitaciones, como es el derecho de sufragio activo y pasivo, porque la propia ley electoral exige la mayoría de edad.

La conclusión que podemos obtener es la sugerencia de seguir manteniendo la exigencia de “ser españoles” para tener la condición política de ciudadano de la Comunidad Autónoma. Esta sugerencia se hace en el marco jurídico, sin embargo puede tener también connotaciones políticas, que no me corresponde analizar.

Como también se tendría que adecuar, en su caso, a la normativa europea.

2. Análisis del párrafo 2 del art.6 EAIB. Su problemática.

1) Cuestiones previas.- El párrafo segundo del artículo 6 del Estatuto de Autonomía, que es copia del art.7.2 del Estatut d’Autonomia de Catalunya, en su redacción de 1983 (la redacción dada por LO 3/1999 sólo suprime el término “especial” que calificaba el Derecho civil de Baleares), es la reacción a la entonces vigente redacción del art.15.1 del Código civil, que determinaba que la adquisición de la nacionalidad española comportaba la adquisición de la “vecindad civil común”.

Esta regulación claramente “**centralista**”, fue fruto de la que se dio por D.1836/1974, de 31 de mayo, de Reforma del Título Preliminar del Código civil.

Antes de la citada Reforma, desde su redacción originaria de 1889, el Código civil no se pronunciaba sobre la sujeción del extranjero a un determinado Derecho Civil territorial, cuando adquiría la nacionalidad civil española. La doctrina estaba dividida, mientras unos entendían que el extranjero que se nacionalizaba adquiría al “vecindad civil común”, otros se decantaban por el criterio contrario, a favor de los derechos civiles propios.

El Tribunal Supremo, en Sentencia de 14 de diciembre de 1967, resolvió en contra de los mal llamados “derechos forales”, y partiendo de criterios “centralistas”, entendió que el extranjero que adquiría “la ciudadanía española y con ello el estatuto personal de los nacionales ha de entenderse que queda sujeto al derecho civil que, por ser de aplicación a la mayoría de los españoles y a todos en parte (título preliminar, título IV, Leyes especiales, Ley Hipotecaria etc), es denominado “derecho común”, sin perjuicio de que obtenida la nacionalidad pueda ampararse en lo dispuesto en el art.15 para obtener la condición de aforado”.

La conclusión es que para tener la condición de “aforado” se tenía que ser, previamente, español, porque la adquisición de la ciudadanía española iba unida a la sujeción al “derecho común”. Ese criterio fue el que adoptó el art. 15.1 Cc, en la redacción dada por la Reforma del Título Preliminar de 1974.

Este criterio “centralista” que se produce a raíz de la redacción del art.15.1 (dada por la Reforma del título Preliminar de 1974) es contestada en el Congreso de Jurisconsultos sobre los Derechos civiles territoriales en la

Constitución (Zaragoza 1981), que en la Conclusión 4ª se reclama que *“la vecindad civil del extranjero que se naturaliza español debe determinarse en un régimen de absoluta y total igualdad entre todos los sistemas jurídico-privados territoriales, incluido el del Código civil.- Los extranjeros que se nacionalicen españoles adquirirán la vecindad civil correspondiente al punto de conexión que haya sido causa determinante de la concesión de la nacionalidad. Para supuestos de naturalización por carta de gracia, el extranjero gozará de un derecho de opción para elegir libremente cualquier vecindad civil”*.

Al artículo 15 del Cc, se le ha dado una nueva redacción por Ley 18/1990, de 17 de diciembre *sobre reforma del Código civil en materia de nacionalidad*.

El vigente art.15 otorga al extranjero que se nacionaliza un deber de optar a la vecindad civil que corresponda: al lugar de residencia, al lugar de nacimiento, a la última vecindad de cualquiera de sus progenitores o adoptantes, o bien por la vecindad civil de su cónyuge.

El ejercicio de esta opción se deberá hacer al tiempo de inscribir la adquisición de la nacionalidad (art.15.1 Cc). Esto implica que el funcionario deberá velar por el cumplimiento de este “deber de opción”, que constituye una obligación (“deberá” en términos del art.15.1 Cc.). Siendo así que la regulación de los distintos Estatutos de Autonomía y, en nuestro caso, el de les Illes Balears, aún siendo aprobados por Ley Orgánica, por tanto de mayor rango que la que aprueba el Código civil, queda en la práctica neutralizada por la exigencia de la opción en el momento de la inscripción de la adquisición de la nacionalidad.

También regula, el art.15 del Cc, las situaciones de adquisición de nacionalidad y la consecuente determinación de vecindad civil, en los supuestos que se haga por “carta de naturaleza” (art.15.2 Cc); o que se trate de “recuperación de la nacionalidad”, en cuyo caso se otorga la vecindad civil que se tenía en el momento en que perdió la nacionalidad (art.15.3 Cc).

2) Análisis del artículo 6.2 EAIB.

La redacción originaria del art. 6.2 EA, supone una reacción al derogado art.15.1 del Cc. (de 1974). Los términos del artículo 6.2 son: *“los extranjeros que, teniendo vecindad en cualquiera de los municipios de les Illes Balears, adquieran la nacionalidad española, quedarán sujetos al derecho civil de les Illes Balears* (en la redacción de 1983, se añadía el término “especial”) *en tanto mantengan esta vecindad y salvo en el caso de que manifiesten su voluntad en sentido contrario”*.

Al tiempo de su redacción originaria se planteó la cuestión, por parte de la doctrina, si el art.6.2 EAIB así como el 7.2 del EAC, de su posible inconstitucionalidad, por tratarse de una materia reservada al Estado (art.

149.1.8 CE), concretamente se dijo que es una norma “para resolver conflicto de leyes”, aunque hay que poner de manifiesto que la “vecindad civil” tiene dos funciones, 1) en la que la vecindad civil es el criterio de sujeción a los diversos “régimenes jurídicos-civiles coexistentes en el territorio nacional”, y 2) tiene la función instrumental de “ley personal”, en los casos que exista un conflicto de leyes.

Se ha dicho con acierto, que los Estatutos de Autonomía se aprueban por Ley Orgánica, por tanto, ley de competencia exclusiva estatal (a pesar de la discusión de si estamos ante una ley de carácter estatal o autonómico). En definitiva, esto significa que la redacción del art.6.2 está dentro del ámbito constitucional.

A. Cuestiones que plantea la redacción del artículo 6.2 EA.

a) El art.6.2 EA se refiere a los casos de adquisición de la nacionalidad española, determinando que el extranjero que, teniendo la vecindad en cualquier municipio de Baleares, adquiriera la nacionalidad española queda sujeto al derecho civil balear, salvo que manifieste lo contrario.

Una recta interpretación nos conduce a entender que la regulación del EA se refiere sólo a los casos de adquisición de nacionalidad, que son los que regula el artículo 21 del Código civil. Además, el propio Reglamento del Registro civil apoya tal entendimiento, ya que en su art.225.3, donde contempla la adquisición de nacionalidad por naturalización u opción, después de regular los requisitos para la opción de “la vecindad civil correspondiente al territorio de derecho especial o foral” de los extranjeros que adquieren la nacionalidad española por naturalización u opción, añade *in fine*, “(Q)ueda a salvo lo dispuesto, en su caso, por los Estatutos de Autonomía”. Esto significa que en el término adquisición engloba todos los supuestos de adquisición de nacionalidad, y no el de “recuperación de la nacionalidad”, que, a mayor abundamiento, se regula en el art.26 del Cc.

En efecto, la redacción originaria del art.6.2 fue la reacción al art.15.1 del Cc. (redacción de 1974) que imponía la “vecindad común” al extranjero que se nacionalizaba; por el contrario, la “recuperación de la nacionalidad” la regulaba el art.15.2 Cc., atribuyéndole la “vecindad civil” que ostentaba al tiempo de la pérdida de la nacionalidad (redacción dada en 1974, hoy regulado, en idénticos términos en el art. 15.3 Cc).

La cuestión que plantea el art.6.2 del texto estatutario alcanza a dos extremos: 1) por una parte, es la vecindad administrativa la que otorga el sometimiento o sujeción al derecho civil balear, cuando el criterio general de sujeción a un determinado derecho civil territorial es la vecindad civil. 2) Los extranjeros que recuperan la nacionalidad española, recuperan la “vecindad civil” que tenían al tiempo de la pérdida de la nacionalidad, art.15.3 Cc.

Esta segunda cuestión surge por los propios términos del art.6.2 EA, que no incluye la “recuperación” de la nacionalidad que ha tenido una regulación distinta desde la reforma del Título Preliminar del Código civil de 1974

La consecuencia de tal regulación es que los extranjeros que recuperan la nacionalidad, sólo perderán la sujeción al derecho civil balear por la pérdida de la “vecindad civil” de acuerdo con lo que determina el Código civil. Por el contrario, los extranjeros que se nacionalizan, pierden la sujeción al derecho civil balear por el cambio de “vecindad administrativa”, porque el art. 6.2 dice que quedan sujetos en tanto “mantengan la vecindad administrativa”.

Otra cuestión de *facto* que se presenta es consecuencia de la regulación del art.15 Cc. que empieza diciendo: “el extranjero que adquiera la nacionalidad española deberá optar, al inscribir la adquisición de la nacionalidad...”, cuestión que se ha apuntado anteriormente. Esto significa que el Estatuto de Autonomía, quedará relegado, en la práctica por el Código civil.

Sin embargo, el Estatuto no debe renunciar a incluir en su articulado la determinación de la sujeción al derecho civil balear.

Como conclusión, se sugiere que se matice la redacción del artículo 6.2, añadiendo, al finalizar la redacción del art.6.2 “En todo caso quedan sujetos, al derecho civil de las Illes Balears, los extranjeros que teniendo la vecindad civil balear al tiempo de la pérdida de la nacionalidad española, la recuperaren.”

b) El análisis de la sujeción al derecho civil balear y de los términos “mientras mantengan esta vecindad”.

1) Cuestiones previas. El art.6.2, otorga a los extranjeros que se nacionalizan la sujeción al derecho civil balear, siempre que “mantengan la vecindad administrativa”; salvo que manifiesten lo contrario.

Cuando se redactó el art.6.2 del texto estatutario (1983), se produjo la paradoja que el extranjero sólo podía ser “domiciliado” y no “vecino”, porque para serlo se exigía ser español, según el TR de la Ley de Régimen Local de 1855 y el Reglamento de Población y Demarcación de las Entidades Locales de 1952 (modificado en 1971), y Base 2ª de la Ley de Bases del Estatuto de Régimen Local de (Ley 41/1975, RD 3046/1977). Sólo cabía entender que la vecindad administrativa se refería a los “residentes”, comprendiendo a los “vecinos” y a los “domiciliados” (en los cuales se podía incluir a los extranjeros).

A partir de la Ley 4/1996 de Bases del Régimen Local, en relación con el Padrón municipal, modificadora de la Ley 7/1985, en su art. 15, que no se ha modificado por la Ley 57/2003, y la reforma por RD 2612/1996 del Reglamento de Población y Demarcación Territorial de las Entidades Locales, no existe ningún problema para que los extranjeros puedan ser

vecinos de un municipio, antes de la adquisición de la nacionalidad española y así poder quedar “sometidos al derecho civil de Baleares mientras mantengan esta vecindad”.

El término “mantener”, significa que ya se tiene, por lo que se puede seguir teniendo.

El término “mantener” del art.6.2, hoy, no presenta problemas.

2) Significado de los términos, “sujetos al derecho civil balear” y “mientras mantengan esta vecindad”.

El texto estatutario de sujeta al extranjero, que adquiere la nacionalidad española y tenga vecindad en cualquiera de los municipios de la CA de les Illes Balears, “al derecho civil balear”. Esto significa, 1) que se desplaza el criterio de la vecindad civil como criterio de sujeción a un determinado ordenamiento civil territorial, en beneficio de un criterio menos exigente como es la vecindad administrativa. 2) Que sólo se aplica a los extranjeros que se nacionalizan, y no a otros españoles que adquieren la “vecindad administrativa” en cualquier municipio de las Baleares y, no por ello quedan sujetos al derecho civil balear.

Es cierto que, dada la diversidad legislativa en el territorio nacional, el criterio adoptado por el Estatuto de Autonomía es más respetuoso con los derechos civiles territoriales, que el art.15.1 Cc (redacción 1974). 2) Además, la reforma del art.15 del Código civil, en su nº 1 a) sigue un criterio que conduce al mismo resultado, la vecindad civil “correspondiente a su lugar de residencia” .

El nacionalizado español estará sujeto al derecho civil balear. “mientras mantengan esta vecindad”.

Propondría que se eliminaran estos términos. Es cierto que la “vecindad administrativa” no es la “vecindad civil”, sin embargo el criterio de sujeción a los ordenamientos civiles territoriales es la vecindad civil, el art.14.1 Código civil, que dice “la sujeción al derecho civil común o al especial o foral se determina por la vecindad civil”.

Si el art.6.2 sujeta al derecho civil balear al extranjero que se nacionaliza, le está otorgando la consecuencia derivada de la vecindad civil, por lo que parece más correcto que pierda la sujeción al derecho civil balear por la pérdida de la vecindad civil y no por la pérdida de la “vecindad administrativa”. Esto implica que el cambio de residencia no comportará la pérdida de la sujeción al derecho civil balear y le permitirá optar por su mantenimiento.

Si se suprimen los términos “mientras mantengan esta vecindad”, se obtendrá el efecto que sería deseable. Además, se equipararía al extranjero que ha adquirido la nacionalidad española a los extranjeros que recuperan la nacionalidad (art. 15.3 Cc), en cuanto a los efectos de la pérdida de la sujeción al derecho civil balear

B. Conclusión, se propone:

- 1. Suprimir los términos: “mientras mantengan esta vecindad” de la redacción del artículo 6.2**
- 2. Añadir después de “salvo que manifiesten su voluntad en contrario.”, la frase: “En todo caso quedan sujetos al derecho civil de las Illes Balears los extranjeros que teniendo la vecindad civil balear al tiempo de la pérdida de la nacionalidad española, la recuperaren.”**

Análisis del artículo 7 del Estatut d'Autonomía de les Illes Balears.

El art.7 del Estatuto de Autonomía de las Illes Balears proclama el principio de territorialidad de “las normas y disposiciones de los poderes públicos” y de “su derecho civil” (al decir tanto en la redacción originaria y como en la dada por LO 3/1999, de 8 de enero de reforma de LO 2/1983 *“Las normas y disposiciones de los poderes públicos de la Comunidad Autónoma de las Illes Balears y su derecho civil, tendrán eficacia territorial, sin perjuicio de las excepciones que se puedan establecer en cada materia y de las situaciones que se hayan de regir por el estatuto personal o por otras normas extraterritoriales”*)

El artículo 7 plantea tres cuestiones previas: 1) El criterio de territorial de las normas y disposiciones de los poderes públicos y de su derecho civil. 2) El término “eficacia” territorial 3) La distinción entre su “derecho civil” y “las normas y disposiciones de los poderes públicos”.

A. Cuestiones previas:

1. El criterio territorial de las normas y disposiciones de los poderes públicos y de su derecho civil.

El principio de territorialidad, junto al principio de personalidad son los dos sistemas para aplicar el derecho a las personas pertenecientes a una determinada comunidad jurídica.

a) El término territorialidad significa: 1) que el derecho de les Illes Balears tiene vigencia territorial, esto es, es el derecho exclusivamente vigente en el territorio de les Illes Balears. El territorio es límite de vigencia del derecho balear. 2) Ser el derecho del territorio significa que en el territorio sólo existe una comunidad jurídica. Es por esto que el Poder Judicial juzga de acuerdo con el Derecho vigente en el territorio de su jurisdicción.

A la vez significa que, en todo caso, cabe excepcionar, es decir, suspender la aplicación territorial del derecho balear, por situaciones que deba regir el estatuto personal o por otras normas extraterritoriales. (Las “normas extraterritoriales” son las normas de conflicto del Derecho español (art.12.6 Cc). Tanto las normas que resuelven los conflictos internacionales, art, 12.6 Cc, como los conflictos interregionales, art. 16.1 Cc)

b) El principio de personalidad implica que a una persona que sea balear se le aplicará derecho civil balear en cualquier lugar en que se halle. Como al sujeto perteneciente a otro grupo o comunidad jurídica, se le aplicará en Baleares su derecho propio, suspendiendo la aplicación territorial del Derecho civil de Baleares.

En definitiva, el principio de personalidad determina que el derecho de una comunidad jurídica es el derecho de cada uno de sus miembros y se le debe aplicar allí donde se encuentre.

Si el art.7 contemplara el derecho balear con el criterio de personalidad, estaría admitiendo el reconocimiento de la existencia de distintas comunidades jurídicas asentadas en un mismo territorio.

El artículo 7 al adoptar el criterio de territorialidad, está manifestando que la balearidad de la norma deriva de la vigencia exclusiva en el territorio balear; y a la vez proclama que sobre el territorio de la Comunidad Autónoma sólo se asienta una comunidad jurídica y no conviven distintas comunidades jurídicas, cada una de las cuales están sometidas a derechos distintos. Esta afirmación, desde la perspectiva política es muy importante.

La conclusión que deriva de esta primera cuestión es la sugerencia de mantener el criterio de territorialidad, como se abundará en su argumentación.

2. La segunda cuestión que se plantea es el término “eficacia”, que implica una actitud personal y su utilización efectiva por parte del Poder judicial. Por el contrario el término “vigencia” es su aptitud normativa o reguladora que deriva de la propia existencia de la norma, por lo que la norma es vigente en el tiempo que va desde su entrada en vigor hasta su derogación y en un determinado ámbito espacial, es decir dentro de los límites de un territorio.

La conclusión que deriva respecto de esta cuestión es la sugerencia de modificar el término “eficacia” por el término “vigencia”.

3. La tercera cuestión es la distinción, que hace el artículo 7, entre las “normas y disposiciones”, y “su derecho civil”.

Esta cuestión deriva, probablemente, de la inercia en el momento de la modificación del Estatuto de Autonomía (por LO 3/1999, de 8 de enero de reforma de LO 2/1983). La reforma alcanzó, tan sólo, al término “especial”, como se calificaba a los derechos civiles propios (*iura propria*). A la entrada en vigor del Estatuto de Autonomía, LO 2/1983, la distinción “normas y disposiciones” diferenciadas de “su derecho civil”, aludía a las normas autonómicas, es decir “de los poderes públicos de la Comunidad autónoma de las Illes Balears”, diferenciándolas de las normas no autonómicas o estatales, como era la Compilación de Derecho civil especial de Baleares, aprobada por Ley 5/1961, de 19 de abril.

¿Qué significado puede tener, hoy, distinguir: a) “las normas y disposiciones de los poderes públicos de la Comunidad Autónoma, de b) el Derecho civil de Baleares?”. Se olvidó, que la reforma de la Compilación de

1990, “balearizó” el derecho civil, no tanto en su ámbito territorial de vigencia, cuestión que no ha modificado la situación anterior, sino por la competencia legislativa y su actuación.

Así el Parlamento balear actuando en el marco de sus competencias (art.10.23 y 50.2 EAIB), dispuso en el art.25 de la Ley 8/1990, de 28 de junio, sobre Compilación del Derecho civil de Baleares, que: *“se autoriza al Govern de la Comunidad Autónoma de les Illes Balears para aprobar, mediante Decreto Legislativo, un Texto Refundido de la Compilación del Derecho Civil de las Illes Balears”*. Esto significa, de acuerdo con la DT 4.1 EAIB, que la Ley estatal 5/1961, de 19 de abril, sobre Compilación del derecho civil especial de Baleares, queda “sin vigencia” por la aprobación de una “normativa propia”, en términos de la citada DT 4.1 EAIB.

Por lo que la distinción, que se hace en el artículo 7 del Estatuto de Autonomía, no se puede seguir manteniendo, porque tan derecho autonómico es uno como otro.

En todo caso, se podría mantener para dar énfasis al Derecho civil propio, cambiando el término “eficacia” y optar por la redacción siguiente:

“Las normas, las disposiciones y el derecho civil de los poderes públicos de la Comunidad Autónoma de les Illes balears tendrán vigencia territorial...”

Sin embargo parece más correcto los términos siguientes:

“Las norma y disposiciones de los poderes públicos de la Comunidad Autónoma tendrán vigencia territorial, sin perjuicio de las excepciones que puedan establecerse en cada materia de acuerdo con las normas para resolver los conflictos de leyes.”

Esta redacción es más actual, porque el derecho civil es hoy “norma y disposición de los poderes públicos”. Además, los términos utilizados en el art.7 *in fine* “y de las situaciones que se hayan de regir por el Estatuto personal o por otras normas extraterritoriales”, queda mejor condensado en una redacción más actual, como es “de acuerdo con las normas para resolver los conflictos de leyes”.

B. Análisis del artículo 7.

La actual redacción del artículo 7, determina que el territorio correspondiente a las Islas Baleares es el límite territorial de vigencia del derecho civil propio. El derecho civil balear tiene vigencia circunscrita, exclusivamente, en los límites del territorio balear y por ello, es el derecho “inmediatamente” aplicable (aún compartiendo vigencia con el Código civil, en su aplicación “directa” y en su aplicación “supletoria”). Proclama

el derecho del territorio, prescindiendo del derecho al cual está sujeta la persona, como mantiene y apoya este criterio la STS de 20 de febrero de 1995, cuando en el FJ8º determina que en la vecindad civil “la carga de la prueba no corresponde a quien invoca la aplicación de la legislación del territorio en que reside, sino en quien alega una legislación distinta al derecho territorial (...) constituye una excepción a la ley que se rechaza y presupuesto para que pueda aplicarse la ley que se invoca, y si no se aporta prueba, el Juez fallará con arreglo al Derecho territorial correspondiente a su jurisdicción”.

En Baleares, históricamente, parece que el criterio apunta a la territorialidad, porque, aunque no exista en los Proyectos de Apéndice al Código civil normas relativas al criterio de aplicación de las normas, si que lo encontramos, a modo de ej. en alguno de los artículos proyectados: art.12 de la Memoria de RIPOLL; en la EM del Proyecto de Apéndice de 1903 (Ap. V), dice: “tiene el territorio de las Islas Baleares legislación propia...”, también su art.2 art.15, art.46, art.65.

La redacción del art.7 EAIB, sitúa el derecho civil propio en su ámbito territorial, y no en el ámbito nacional donde coexistiría en situación de igualdad con otros derechos (derecho interregional), de la misma manera que ocurre con el derecho estatal, respecto al derecho internacional. El derecho civil territorial no coexiste, en su territorio, con los otros derechos civiles territoriales.

Excepcionalmente, de acuerdo con el estatuto personal y por otras normas extraterritoriales, pueden ser aplicables las normas civiles baleares en el resto del Estado español (extraterritorialidad). Sólo se puede suspender la aplicación del derecho del territorio cuando se demuestre la existencia de un punto de conexión que obligue al juez a aplicar un derecho diferente.

Esta extraterritorialidad es recíproca, significa que se tendrá que aplicar derecho civil balear en territorios en que no sea vigente; como en Baleares también se aplicará derecho no vigente de acuerdo con el estatuto personal. En estos supuestos se suspende la aplicación del derecho del territorio y se aplicará el derecho que corresponda, el “derecho ajeno” o “derecho no propio”, para lo cual se tendrá que probar la vecindad civil que corresponda. Este es el sentido de los términos del artículo 7 (“sin perjuicio... de las situaciones que se hayan de regir por el estatuto personal o por otras normas extraterritoriales”)

La redacción del art.7 EAIB, como la redacción del art.2 CDCB (decía: *“Las normas del Derecho civil de Baleares tendrán eficacia en el territorio de la Comunidad Autónoma y serán de aplicación a quienes residan en él sin necesidad de probar su vecindad civil. Se exceptúan los casos en que, conforme al Derecho interregional o internacional privado deban aplicarse otras normas”*) que fue declarada inconstitucional por STC

156/1993, se sitúa en el desenvolvimiento normal de aplicación del derecho, esto es, declarada la vigencia territorial del derecho civil balear, surge la aplicación “inmediata” del derecho que es exclusivamente vigente en el ámbito del territorio balear, sin necesidad de probar la vecindad civil, aunque se presuma. Sólo excepcionalmente (“sin perjuicio”, dice el art.7) no se aplicará, derecho balear, a las “situaciones que se hayan de regir por Estatuto personal o por otras normas extraterritoriales” (art.7 EA). Esto es así porque en la aplicación del derecho civil territorial podemos encontrarnos ante un conflicto de leyes (art.16.1 Cc), en cuyo caso, para determinar la ley personal se tendrá que probar la vecindad civil.

El artículo 2.1 CDCB, en su redacción dada por Decreto Legislativo 79/1990, fue redactado de acuerdo con el art.7 del Estatuto de Autonomía, como fundamenta la Exposición de Motivos de la Ley 8/1990, al decir: “se ha dado una nueva redacción al artículo 2 de la Compilación, el cual, además, exceptúa de dicha eficacia general territorial, respetando lo establecido en el artículo 7 del Estatuto, los casos en que, según el Derecho interregional o internacional privado deban aplicarse otras normas. En definitiva, y en contra de lo que hasta ahora venía sucediendo, no será necesario probar la regla general, sino la excepción”. Es por lo cual exceptuaba, también, siguiendo el art. 7 EAIB, “los casos en que, conforme al Derecho interregional o internacional privado, deban aplicarse otras normas”, añadiendo, “la vecindad civil y los conflictos interinsulares de normas se regularán por el Código Civil y demás disposiciones de aplicación general”, términos que no hacen más que repetir lo que la Constitución exceptúa de la competencia de las CCAA (segundo inciso de la regla 8ª del art.149.1 CE) y la regulación del Código civil (art.13.1 Cc). Contra esta primitiva redacción se interpuso recurso de inconstitucionalidad (2401/1990, alegando, el Abogado del Estado, que invadía competencias exclusivas del Estado sobre “las reglas relativas a la aplicación y eficacia de las normas jurídicas”, artículo 149.1.8 CE.), que fue declarada por Sentencia 156/1993 (la Ley 7/1993, de 28 de junio, dio nueva redacción al párrafo 1º del art.2), aunque los términos “tendrán eficacia en el territorio de la Comunidad Autónoma” se limitaban a declarar la vigencia territorial exclusiva, en las Islas Baleares, de las normas de derecho civil propio, siguiendo el texto estatutario (art.7 EAIB), facilitando su aplicación al dispensar la dificultad de la prueba sobre la vecindad civil.

La situación de la que parte el art.7 EAIB, así como el art.2.1 (redacción DL 79/1990) es del derecho del territorio, como hemos dicho anteriormente, contemplado en su propio ámbito espacial de vigencia y ya fuera de la coexistencia nacional con otros derechos territoriales, y éste no es otro que el derecho civil de las Islas Baleares, art.50.1, que determina su aplicación inmediata en el ámbito de su vigencia territorial y no pone en

duda el criterio establecido por el art.14.1 Cc., de sujeción personal al derecho balear, sino que lo asume y facilita su aplicación, al dispensar su prueba, salvo que excepcionalmente tenga que probarse, porque nos encontremos ante un conflicto de leyes (art.16 CC), al ser la vecindad civil la “identificación de la ley personal” , en términos de la Sentencia, es decir, art.16.1 Cc.

La Sentencia no hace la distinción de estas dos situaciones: el artículo 14.1 Cc. que determina la sujeción a un derecho civil territorial mediante el criterio de la vecindad civil, y el artículo 16.1 que utiliza la vecindad civil como uno de los criterios de solución de conflicto leyes, identificando la ley personal.

Por otra parte, el artículo 7 también prevé la suspensión de la aplicación del derecho de Baleares, ya al margen de su derecho civil, al decir “las normas y disposiciones”, cuando se produzcan excepciones (“sin perjuicio de las excepciones que se puedan establecer en cada materia”). Estos términos se refieren a los supuestos que el Estado pueda suspender la aplicación del Derecho de la Comunidad Autónoma, entre las que citaremos el supuesto del artículo 155.1 Constitución Española. Como también puede suceder en los casos de “alarma”, de “excepción” o de “sitio”.

Conclusiones a la redacción del artículo 7 EA:

- 1. Mantenimiento del criterio de territorialidad.**
- 2. Modificar el término “eficacia”, por el término “vigencia”.**
- 3. Modificar la redacción del art.7, de acuerdo con el análisis expuesto, en el siguiente sentido: “Las norma y disposiciones de los poderes públicos de la Comunidad Autónoma tendrán vigencia territorial, sin perjuicio de las excepciones que puedan establecerse en cada materia de acuerdo con las normas para resolver los conflictos de leyes.”**

Análisis del artículo 8 del Estatut d'Autonomía de les Illes Balears.

La redacción del artículo 8, en mi opinión puede mantenerse en sus términos actuales.

Análisis del artículo 9 del Estatut d'Autonomía de les Illes Balears.

La redacción del artículo 9, también puede mantenerse en su términos actuales.

Palma 16 de Enero de 2005
María Pilar Ferrer Vanrell

PROPUESTAS QUE SE FORMULAN
A LA COMISIÓN ASESORA PARA LA REFORMA DEL ESTATUTO DE
AUTONOMÍA DE LAS BALEARS

Dr. Román Piña Homs
Palma 14 de enero de 2005

Al artículo 1. (la posible modificación o añadido aparece en cursiva)

Las Baleares, como territorio interinsular, expresión de su carácter de comunidad histórica, conformada por un ordenamiento jurídico propio, su antigua monarquía privativa y sus ancestrales instituciones políticas, y en el ejercicio del derecho al autogobierno que la Constitución reconoce a las nacionalidades y regiones, se constituye en Comunidad Autónoma en el marco de la Constitución y del presente Estatuto.

La denominación de la Comunidad autónoma es la de Comunidad autónoma de las “Illes Balears”, en su traducción catalana del término recibido desde la antigüedad clásica, sin perjuicio de que dicho término geográfico, al expresarse en otras lenguas distintas de la catalana, comporte denominaciones diferentes.

Justificación de la propuesta de modificación del artículo:

A la introducción del “carácter de comunidad histórica, como poseedora de un ordenamiento jurídico propio, su antigua monarquía y sus ancestrales instituciones políticas”.

El Estatuto de las islas Baleares, al igual que los demás estatutos de autonomía del Estado español, encuentra su fundamento en el artº 2 de la Constitución, que tras reconocer la “indisoluble unidad de la Nación española”, declara que “reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran”.

Parece, en base a dicho artículo, que “nacionalidades” y “regiones” son realidades distintas, por lo que unos territorios acceden a la autonomía como “nacionalidad” y otros como “región”. En cualquier caso, según el artº 143, “el ejercicio del derecho a la autonomía” se reconoce a “las provincias limítrofes con características históricas, culturales y económicas comunes” a “los territorios insulares” y a “las provincias con entidad regional histórica”.

Pese a la ambigüedad del término “entidad regional histórica” o “nacionalidad”, introducido en la Constitución para satisfacer a aquellas fuerzas políticas que pretendían que se reconociese el carácter de “nación” a determinadas comunidades regionales, y que conllevó a la diferenciación de comunidades en lo que significaba vías de acceso a la autonomía -extremo que ha permitido suponer la existencia de autonomías de 1ª y de 2ª- la misma Constitución aclara que “las diferencias entre los Estatutos de las distintas Comunidades Autónomas no podrán implicar, en ningún caso, privilegios económicos o sociales”.

Tal preceptiva constitucional nos permite suponer que las islas Baleares acceden a la autonomía, en tanto en cuanto son “territorios insulares” y además provincia “con entidad regional histórica”, circunstancias ambas que consideramos que deben figurar

de forma expresa en el artículo primero del Estatuto, entendiendo como “región histórica”, sea uniprovincial o pluriprovincial, aquella que, derivada del término “regnum” o “terrae” medieval, según afirma García Gallo “*designa siempre una comunidad dotada de cierta personalidad*” –no simplemente que tiene pasado- o en palabras más precisas de García de Cortazar, una entidad en que como tal “*deja de ser un mero espacio físico para convertirse en un área caracterizada políticamente*”.

El haber constituido un “área caracterizada políticamente”, no mero espacio físico o demarcación territorial de una unidad de poder, se reconoce en base a haber tenido y aún tener ordenamiento jurídico propio, y desde luego en haber dado nombre a una monarquía con dinastía privativa y dispuesto de instituciones políticas propias. De ahí que solicitemos tal precisión en el artículo primero, afianzando, en todo caso y por si acaso, el carácter de “comunidad histórica” a favor de las islas Baleares.

Lo de “nacionalidad” es otra cuestión. Acudiendo al “Principio de las nacionalidades”, cualquiera estará de acuerdo que puede entenderse como nación, toda comunidad de individuos, asentada en un territorio determinado, con etnia, lengua, historia y tradiciones comunes y dotada de conciencia de constituir un cuerpo político –Estado- diferenciado. Ahora bien, frente a esta definición, ya de por sí ambigua, y tantas otras, caben teorías como la de Fairchild en su “Diccionario de Sociología”, que aún con mayor vaguedad, entiende como tal, “todo grupo humano unido por vínculos especiales de homogeneidad cultural”. Ahí cabría cualquiera. Y así cualquier grupo, en virtud de su derecho a sentirse nación podría reivindicar el de constituirse en Estado. De ahí las irónicas palabras de Ruiz del Castillo: “Nada ha perdido el individuo cuando ha cesado el derecho de tomarse la justicia por su mano. Nada perdería la Nación cuando se viera privada de este mismo derecho”.

De hecho con el término “nación”, según épocas, hemos designado realidades diferentes, como el lugar de nacimiento, el “*populus*” o la raza (nación hebrea y raza hebrea se han confundido generalmente). El pasado 30 de diciembre, en Palma, sin ir más lejos, se convocaba a la ciudadanía a manifestarse “*Per la Europa del pobles*”, suponemos que se refería a los pueblos como naciones. Y dado la ambigüedad con que se establecen los requisitos o propiedades del concepto de nación, uno se pregunta: ¿Cuándo surge una nación? ¿Acaso cuando se echa por la borda un cargamento de té en el puerto de Boston, un 2 de octubre de 1773? Si tal cosa fuese cierta, temo que infravaloramos los elementos étnicos e históricos, y sobrevaloramos una mera cuestión de intereses económicos, como puede ser el de unos aranceles aduaneros-

Así las cosas, uno prefiere dejar al margen toda operación de manipulado sobre tan peligroso producto. Conocemos los requisitos que conforman el concepto de “Estado” –nos referimos al liberal- en sus variadas formas, pero no existe la “ratio” jurídica que nos permita ampararnos en un conceptualismo riguroso, no solo para definir la nación, sino además la “nacionalidad” o las “nacionalidades” expresadas en la Constitución, que pese a llevar la adjetivación de “históricas”, en realidad jamás han constituido otra cosa que no sea el vínculo contractual que liga al a un individuo con el Estado al que pertenece.

A la denominación de la Comunidad Autónoma

Término recibido desde la antigüedad clásica...sin perjuicio de expresarse en otras lenguas.....

No debemos soslayar la antigüedad de la denominación. Pensemos que por lo que respecta a esta denominación de la Comunidad autónoma, la ostentan nuestras islas multiseccularmente como conjunto interinsular o archipiélago. Han variado y variarán con los siglos sus estructuras políticas –provincia o reino- pero si bien en un principio se distinguió entre las Gimnesias –Mallorca y Menorca- y las Pitiusas –Ibiza y Formentera-, pronto se impone y se hace constante el topónimo “Baliaribus” o “baliaris” para el conjunto de las islas. Plinio nos dirá: “*In Baliaribus uero insulis cauiticae appellatae*, y con el nombre de “*Balearicus*” será apellidado su conquistador romano Cecilio Metelo. Con esta denominación a partir del siglo III, se conocerá el archipiélago, convertido por Diocleciano (284-305) en la provincia de “*Baleares*”, separada de la “*Tarraconensis*”. Idacio en el siglo V también hará referencia al archipiélago con dicho topónimo: “*vandali Baliaricas insulas depraedantur*”. Y si bien es cierto que éstas, al caer bajo dominio islámico se llamarán “islas orientales de Al Andalus”, recuperarán su denominación latina, tanto en el catalán medieval como en el castellano, y desde luego en el lenguaje curial del medioevo. Las islas no se reconvertirán en “*illes orientals de Catalunya*”, ni en “Islas orientales de España”. Desde el ámbito catalán, la primera referencia a las islas y utilizando su topónimo latino, aparece en Cortes de Barcelona de 23 de diciembre de 1228, en que el rey manifiesta su intención de conquistar “*ad insulas Maioricas, Minoricas, Eivissam et alias insulas que vocantur generaliter Balears*”. Fijémonos que el documento del siglo XIII no dice “Balears” sino “Baleares”, puesto que se expresa en latín curial, un latín que si bien es modificado al incorporarse el topónimo a la lengua catalana, en cambio se mantiene idéntico en la lengua castellana. En otras palabras, El término “Baleares” no es un castellanismo. En cambio el de “Balears” es una catalanización del pristino término latino. Más tarde, a partir del siglo XVI, en función de la impronta renacentista, se harán repetidas alusiones a las Balears y al **Regnum Balearium**, tanto en los textos curiales como en los eruditos.

Esta reflexión previa, debería al menos servirnos para no sacralizar, ni el término “islas” o “*illas*”, mero accidente geográfico, que puede resultar superfluo, ni la denominación catalana “Balears”, haciéndola exclusiva y determinante. Bien está que se incorpore al texto catalán de la redacción estatutaria, pero mantengamos la denominación latina para su redacción en castellano –que también es lengua oficial de las islas- al igual que las posibles variantes que se establezcan en otras lenguas.

La modificación que pretendemos no es banal. Recuerda la recientemente establecida para el topónimo “A Coruña” frente al de “La Coruña”. Como diría el alcalde Vazquez de La Coruña, dejemos que los gallegos la llamen “A Coruña”, y que los demás la denominen como se preceptúa en sus respectivos idiomas.

Al artículo 2. (El añadido o modificación aparece en cursiva).

El territorio de la Comunidad Autónoma de las *islas Balears* es el formado por el de las islas de Mallorca, Menorca, Ibiza, Formentera y Cabrera y otras islas menores

adyacentes. *Como territorio insular, que conlleva un señalado aumento de costes en comunicaciones y otros servicios, exigirá un tratamiento especial tanto del Estado español como de la Unión europea, al amparo de las directrices que se establezcan.*

Justificación de la propuesta de modificación del artículo.

Resulta lógico incluirla, puesto que el régimen especial solicitado por la Comunidad autónoma se ampara en el hecho insular, al tiempo que existe una especial sensibilidad en la Europa comunitaria a favor de las regiones que manifiestan su peculiaridad insular.

Al artículo 3 (El añadido o modificación aparece en cursiva)

La lengua catalana, propia de las islas Baleares, cuyas especificidades en cada isla se conocen tradicionalmente como “mallorquí” “menorquí” i “eivissenc”, tendrá junto con la castellana –idioma del Estado– el carácter de lengua oficial de la Comunidad Autónoma.

Todos tienen el derecho a conocerla y utilizarla, y nadie podrá ser discriminado por razón del uso de una u otra lengua.

Las instituciones de las islas Baleares garantizarán el uso normal y oficial de las dos lenguas, tomarán las medidas necesarias para asegurar su conocimiento y crearán las condiciones que permitan llegar a la igualdad plena de las dos, en cuanto forman parte de los derechos de los ciudadanos de las islas Baleares.

Justificación de la propuesta de modificación del artículo

El tratamiento de la lengua catalana, en sus peculiaridades mallorquina, menorquina e ibicenca, ya aparece reconocido en el artículo 14, cuando expresa que **las modalidades insulares del catalán serán objeto de estudio y protección, sin perjuicio de la unidad de la lengua.** Sin embargo pensamos que tras los años transcurridos, la unidad de la lengua no está en peligro alguno. De hecho se impone el estandarizado por la normalización lingüística. Lo que sí está en peligro, es un exceso en esta estandarización, a través de los canales de comunicación y del sistema educativo. Y este peligro se percibe en la calle, con una lógica reacción social por parte de los sectores que más perciben la pérdida de las modalidades propias.

¿Por qué este temor a reconocer el hecho dialectal? ¿Por qué hoy no se escribiría, como Francesc de B. Moll escribió y publicó en 1931 y 1937, una “*Gramática preceptiva*” y una “*Ortografía mallorquina*”? Sin ir más lejos, Jaume Busquets, en su “*Ortografía mallorquina*”, publicada en 1968, en absoluto sospechoso de atentar a la unidad de la lengua catalana, puesto que dirá: *els escriptors baleàrics han usat normalment en les seves obres la llengua literària comuna a totes les regions de parla catalana*”, reflejando con su ortografía dicha unidad, no duda en titular su interesante aportación, como ya hemos indicado, de “*ortografía mallorquina*”, si bien por los mismos años Borja Moll, en sus nuevos elementos de gramática publicados, ya se remitirá a llamarlos: *La llengua de les balears*. Y así, con la expresión de “*la nostra llengua*” o “*la llengua de les Balears*”, venimos omitiendo toda referencia expresa al nombre de

nuestras variantes dialectales o como dice el estatuto, de “**las modalidades insulares del catalán**”.

Pues bien, si existen tales modalidades y están protegidas estatutariamente, llamémoslas por su nombre, como multisecularmente se han llamado: *mallorquí*, *menorquí* y *eivissenc*. Esta será la primera forma de protegerlas frente a la estandarización, y sobre todo de impulsarlas, puesto que quienes están en condición de aprenderlas, sabrán que aprenden la parla de su tierra.

Tenemos una tradición de diccionarios en lengua mallorquina, queridos como cualquier otro noble producto cultural de la isla. Este es el caso de la obra de Amengual en el XIX. Anteriormente destacará la figura de Joseph Togores y Zanglada, poeta y filólogo, que traducirá al mallorquín poemas de José Cadalso y de Nicolás Boileau. Preocupado por la gramática y la ortografía mallorquina de su época, escribirá una adición al vocabulario mallorquín-español-latín de Antoni Oliver, manteniendo una interesante correspondencia con el gramático menorquín Antoni Febrer Cardona. En Menorca precisamente, entre otros, es conocido a finales del XVIII, el jurista y filólogo Pedro Ramis, traductor al “menorquí” de la obra de Molière. En latín y en lengua de las islas, nuestros notarios redactaban testamentos –*in balearico sermone*– como aparece en los cuadernillos de *Clausulae e longatae*, publicados por Antoni Mut en “Tratados y formularios de Notaría: Mallorca siglos XV a XIX” (Palma 1995). La obra jurídica más importante del XVII, o sea la *Compilació* del Dret, de Canet y Mesquida, se redacta en catalán de Mallorca, y alude a la *llengua mallorquina*, como modalidad lingüística que se habla en la isla, en los títulos II, VII, 1; IV, 1,3 de dicha compilación.

En otras palabras, hasta avanzado el siglo XX, con las controversias incluidas de Antoni Maria Alcover sobre la unidad de la lengua catalana, y el flamante “*Diccionari Català, Valencià, Balear*” de Borja Moll como obra capital, las gentes de las islas han sido conscientes, y así lo atestigüaban con absoluta naturalidad, de que hablaban “*mallorquí*, *menorquí* o *eivissenc*, por lo que la moda impuesta, en aras de la unidad de la lengua catalana, de hacer mil malabarismos para desterrar tales denominaciones, calificándolas de ridículas, cuando no apestosas, debería eliminarse. De este modo sin duda se progresaría en una auténtica normalización lingüística, partiendo de que “normalizar” es hacer normal, no imponer normas, que sería “normativizar”. Y la mejor forma de normalizar, haciendo que no crezca un estéril debate entre la cultura de la calle y la de los eruditos, estaría en reconocerlas como tales en el texto estatutario, sin ambigüedades, lo que se dice con su “nombre y apellidos”.

Al artículo 4 (El añadido o modificación aparece en cursiva).

La bandera de las islas Baleares, integrada por símbolos distintivos legitimados históricamente, *estará integrada por los mismos elementos que los de su escudo hoy ofical, o sea por los cuatro palos de gules (rojo), aunque en horizontal, sobre campo de oro (amarillo), cargados de una banda de azur (azul) elementos distintivos de los condes-reyes catalano-aragoneses y del último rey privativo de las islas.*

Cada isla podrá tener su bandera y símbolos distintivos propios, por acuerdo del Consejo Insular respectivo.

Justificación de la propuesta de modificación del artículo.

La actual bandera constituye una invención de discutible acierto, puesto que al redactarse el actual estatuto, si bien no se quiso adoptar la bandera cuatribarrada, preconizada por algunos grupos políticos, ni la histórica de la “*universitat e illa de Mallorca*” otorgada por el rey Sanxo en 14 de diciembre de 1312 desde Montpellier, puesto que ésta como tal, quedaría a modo de símbolo del Consell de Mallorca, recuperando un distintivo indiscutible para los mallorquines, en cambio se optó por eliminar la alternativa que significaba acogerse a los símbolos heráldicos de la dinastía privativa, acreditados por Jaime III en los sellos de su testamento.

Si la bandera del rey Sanxo sirvió para distinguir los bajeles de la isla de Mallorca – *signum portandum in vexillis et aliis prodagiis*- sus milicias de tierra utilizarían otra muy diferente: un trapo rojo con el escudo de la isla. Así lo recoge Weyler Lavilla en su “Historia militar de Mallorca” (Palma 1862), y aparece en diferentes cuadros de la época, que constan fortificaciones militares de la isla, como Bellver o San Carlos.

Resulta curioso que el distintivo de la banda de azur haya podido ser válido para el escudo o sello oficial de la Comunidad Autónoma, y no para su bandera. Como tal lo reivindica José María Quadrado y aparece en no pocas piezas arquitectónicas de las islas, sobretudo a partir de que Quadrado y Estanislao Aguiló, a finales del XIX los divulgasen.

Otra posibilidad estaría en adoptar como bandera el escudo con dos barras rojas sobre campo de oro, también como elemento heráldico de la monarquía privativa, reconocido por prestigiosos heraldistas como Martín de Riquer. Sin embargo no olvidemos que si bien en Mallorca, durante su monarquía privativa, figuran escudos con dos palos de gules sobre campo de oro, también se utilizarán igualmente los dos gules o barras, en monedas de Valencia, como sus reales de plata de la época tanto de Juan I como del rey Martín. Como vemos, una decisión de este tipo, además de fundamentarse en una tesis muy discutible, ofrece el inconveniente de romper con una tradición profundamente arraigada y generalizada, cifrada en la adopción de escudos y banderas cuatribarrados, que nos identifican históricamente como reino que formó parte, casi durante cinco siglos, de la comunidad de territorios de la antigua Corona de Aragón.

El hecho es, que ante la actual bandera, invención vigente desde 1983, del cuartel situado en la parte superior izquierda del trapo, de escaso calado y discutida estética, bien podría arbitrarse otro elemento más tradicional, que es, como decimos, el hoy adoptado en su escudo oficial, o sea el de los cuatro palos de gules, cargado de una banda de azur.

Otro inconveniente de nuestra actual bandera, reside en su notable similitud con la de la Comunidad valenciana, también con cuartel situado en la parte superior izquierda, sustituyendo el balear castillo sobre el mar por la corona del antiguo reino de Valencia. Desde lejos se confunden fácilmente ambas banderas. La ventaja de la banda de azur reside en la visualidad que ofrece, y para esto se inventaron las banderas. Precisamente la antigua marina, en diversos países, utilizaba pabellones y gallardetes con signos distintivos como los de la banda, por lo fácil que así resultaba identificarlos desde lejos.

PROPOSTA DE REFORMA DEL TÍTOL I. DISPOSICIONS GENERALS DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA QUE PRESENTA A LA COMISSIÓ EL VOCAL IGNASI RIBAS I GARAU

És cert que els treballs de la Comissió de reforma de l'Estatut no exigeixen la presentació d'una proposta articulada. Però una vegada realitzat l'estudi de la convenient reforma del Títol I, Disposicions Generals, he arribat a la conclusió que la presentació d'una proposta articulada facilitarà el debat i posicionament dels membres de la Comissió i, si escau, la votació i vots reservats.

Per altra banda, tota proposta articulada serà útil, sens dubte, a la decisiva labor de la ponència parlamentària.

Tal volta m'ha traït la memòria de la meua experiència profitosa quan vaig participar a la Comissió dels Onze que va redactar un avantprojecte articulat de l'Estatut.

Per això, encara a risc de contravenir els criteris acordats per la Comissió sobre la naturalesa dels treballs, pel que sol·licito indulgència, he tingut l'atreviment de presentar un text articulat de proposta de reforma de tot el Títol I, Disposicions Generals, del vigent Estatut, i la seva motivació.

Finalment, destacar que la proposta ha estat redactada partint de la base de que la reforma constitucional anunciada pel que fa referència a l'estructura de l'Estat es reduirà a la relació nominal de les comunitats autònomes, a la reforma del Senat per a convertir-lo en veritable càmera de representació territorial i a l'encaix de les autonomies en el sí de la Unió Europea.

La proposta articulada, i els articles que la comprenen són redactats en lletra *cursiva*, a diferència d'aquells que es manté el text vigent que ho són en **negreta**.

MOTIVACIÓ DE LA PROPOSTA

Article 1

1.- La nacionalitat històrica que formen les Illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, com a expressió de la seva voluntat col·lectiva, i en el exercici del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix a les

nacionalitats i les regions, es constitueix en comunitat autònoma dins el marc de la pròpia Constitució i del present Estatut.

2.- La denominació de la comunitat autònoma és Illes Balears.

La proposta articulada introdueix el concepte “nacionalitat històrica”

El concepte “nacionalitat històrica” podrà obtenir ampli consens entre les forces polítiques representades al Parlament i a les Corts Generals.

El concepte és respectuós amb l'article 2 de la Constitució que reconeix que la Nació està integrada per nacionalitats.

El concepte “nacionalitat històrica” és admès per la ciència política per a les nacions sense Estat, i a l'Estat Espanyol per a aquelles comunitats autònomes a les quals en els seus Estatuts, se'ls reconeix una especial identitat històrica, lingüística, cultural, i voluntat nacional. En aquest sentit, fins i tot el Diccionario de la Real Academia Española recull la següent accepció de “*nacionalidad*”: “*Denominación oficial de algunas comunidades autónomas*”

L'apel·lació al terme “nacionalitat” ja apareix en l'article 9 del vigent Estatut a l'establir: “*Igualment ostentaran la funció de poder públic en el sentit de consolidar i desenvolupar les característiques comunes de nacionalitat dels pobles de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera...*”

El concepte “nacionalitat històrica” no té perquè reservar-se, al no imposar-lo així la Constitució, a aquells territoris als quals refereix la seva Disposició Transitòria Segona que durant la Segona República plebiscitaren afirmativament projectes d'Estatuts d'Autonomia, i que al temps de promulgar-se la pròpia Constitució, contaven amb règims provisionals d'autonomia. És a dir, Catalunya, País Basc i Galícia.

Article 2.

El territori de la comunitat autònoma de les Illes Balears és el format pel de les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa, Formentera i Cabrera i pel de les altres illes menors adjacents.

Article 3

1.- L'Estatut empara la insularitat del territori de la comunitat autònoma com fet diferencial i mereixedor d'especial protecció.

2.- Els poders públics, de conformitat amb l'establert a la Constitució, garanteixen la realització efectiva de quantes mesures siguin necessàries per a evitar que del fet insular es puguin derivar desequilibris econòmics o de qualsevol altre ordre vulneradors del principi de solidaritat entre totes les comunitats autònomes.

S'introdueix a les Disposicions Generals un nou article referent a la insularitat. Em sembla que la seva absència en el vigent Estatut és una manca que ha de suplir-se amb la seva reforma.

El fet insular és consubstancial a la nostra identitat i singularitat com a comunitat autònoma. La insularitat, la llengua i el Dret Civil propi, constitueixen les principals senyes d'identitat dels Illes Balears i han de ser, al meu entendre, reconegudes en el Títol I, Disposicions Generals de l'Estatut.

El reconeixement i empara de la insularitat en l'Estatut, com a fet diferencial, mereixedor d'especial protecció, pot tenir rellevància en l'ordre econòmic, social i fiscal. L'Estatut és la Llei Institucional de la Comunitat Autònoma, "la nostra constitució", i a més, és una Llei Orgànica que forma part de l'ordenament jurídic de l'Estat i del seu bloc constitucional. Per això, és important que l'Estatut reconegui i empari la insularitat d'acord amb l'establert en l'article 138.1 de la Constitució, per a evitar que de la referida característica geogràfica puguin derivar-se desequilibris de tot ordre que vulnerin el proclamat principi de solidaritat.

Fins ara, el desenvolupament legislatiu de l'article 138.1 de la C.E. només ha tingut reflex en la Llei de Règim Especial de Balears i els seus resultats, com és per tots coneguts, no han estat molt brillants. Sens dubte, també, en part, per no haver-se desenvolupat i aplicat en tot el potencial que conté.

Article 4

1. La llengua pròpia de les Illes Balears és el català.

El català, llengua pròpia de les Illes Balears, ho és, en la forma establerta a la Llei, de les institucions de la Comunitat Autònoma, la toponímia, els Consells Insulars, Corporacions Municipals, l'ensenyament, serveis i empreses públiques, mitjans de comunicació institucionals i de qualsevol altra institució de la Comunitat Autònoma. També, és la llengua emprada amb preferència a l'Administració de l'Estat i a la Administració de Justícia.

2. El català és la llengua oficial de les Illes Balears, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol. Tots tenen el deure de conèixer les dues llengües oficials i el dret d'usar-les indistintament i ningú no pot al·legar-ne desconeixement amb validesa jurídica.

Els poders públics garanteixen el coneixement de les dues llengües oficials i la disponibilitat lingüística de tot el personal al seu servei a les Illes Balears i de tothom que hi exerceix funcions públiques.

3. Correspon a la Comunitat Autònoma, la competència exclusiva de regular l'ús del català en tots els àmbits de la vida pública, així com per prendre les mesures adequades per garantir el seu ensenyament a tota la població; fomentar l'ús del català per part de tots els ciutadans; promoure la seva presència a l'Administració, l'ensenyament, els mitjans de comunicació i el món cultural i socioeconòmic, creant les condicions necessàries per a la normalització plena de la llengua catalana.

Sense perjudici de la unitat de la llengua catalana, les modalitats insulars del català i la tradició literària autòctona serà objecte d'estudi i protecció.

4. Essent, la llengua catalana també llengua pròpia en tot o en part de les comunitats autònomes que històricament varen pertànyer a la Corona d'Aragó, la Comunitat Autònoma establirà els convenis de cooperació i col·laboració que es considerin oportuns per tal de salvaguardar el patrimoni lingüístic comú, i mantenir la comunicació cultural entre les comunitats esmentades, d'acord amb la Constitució.

La Institució oficial consultiva a la Comunitat Autònoma per a tot el que es refereix a la llengua catalana serà la Universitat de les Illes Balears.

La Comunitat Autònoma, d'acord amb la Constitució i la Llei, podrà participar en una institució adreçada a salvaguardar la unitat lingüística, institució que serà integrada per les comunitats autònomes que reconeixin el català com a llengua pròpia i oficial en els seus territoris.

5. L'Estat reconeix, d'acord amb el que estableix la Constitució, que la llengua catalana és patrimoni lingüístic i cultural de tots, i que ha de ser objecte d'especial respecte i protecció.

L'Estat respecta la unitat de la llengua catalana pròpia i oficial en tot o en part de les quatre comunitats autònomes del seu territori, i garanteix, d'acord amb el present Estatut i la Llei, l'ús a la seva Administració Pública i a l'Administració de Justícia a les Illes Balears. També garanteix l'ús del català en els mitjans de comunicació públics o privats, que són de la seva competència, i que emeten des de les comunitats autònomes a les quals la

llengua catalana és oficial amb el castellà, i coopera en la projecció internacional de la llengua catalana i de la cultura que s'hi expressa, i promou el seu ús oficial a les institucions de la Unió Europea i a les organitzacions internacionals de les quals forma part.

1.- La llengua pròpia de les Illes Balears és el català. Com a tal, és la llengua de la toponímia i de les institucions pròpies de la Comunitat Autònoma, de les corporacions públiques, de les empreses i els serveis públics, dels mitjans de comunicació institucionals i de l'ensenyament. També és la llengua emprada de manera preferent per l'Administració de l'Estat i la de Justícia a les Illes Balears i per les empreses i institucions que ofereixen serveis al públic en el territori de les Illes.

El concepte de llengua pròpia, aplicat exclusivament al català, atribueix a aquesta llengua, com a originària i històrica de les Illes, una preeminència jurídica en un doble aspecte, territorial i institucional. Territorial perquè permet emprar com a única forma oficial dels topònims la llengua catalana i, per extensió, que el paisatge lingüístic sigui el del català de les Balears. És a dir, que la retolació, publicitat, senyalització i d'altres elements visibles al públic, siguin almenys en català. Institucional, perquè permet establir que les institucions pròpies l'emprin en exclusiva, sense perjudici del dret dels ciutadans a emprar l'altra llengua oficial.

Les conseqüències jurídiques del concepte llengua pròpia en el sentit exposat, ha estat recollit a la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de Normalització Lingüística, i ha obtingut també reconeixement pel Tribunal Constitucional que ha reconegut també el valor jurídic del concepte més allà de que un simple reconeixement de tipus històric. Sentències del T.C., 74/1989, de 24 d'abril i 337/1994, de 23 de desembre.

També fa una referència a la "llengua emprada preferentment" per la resta d'administracions, empreses i institucions establertes a Catalunya.

2.- El català és la llengua oficial de les Illes Balears, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol. Tots tenen el deure de conèixer les dues llengües oficials i el dret d'usar-les indistintament d'acord amb la Llei i ningú no pot al·legar-ne desconeixement amb validesa jurídica. Els poders públics garanteixen el coneixement de les dues llengües oficials i la disponibilitat lingüística de tot el personal al seu servei a les Illes Balears i de tothom hi que exerceix funcions públiques.

La segona frase conté la novetat més gran de la proposta de la reforma de l'Estatut pel que fa a la llengua: És una adaptació del segon punt de l'article 3.1 de la Constitució que estableix que tots els espanyols tenen el deure de conèixer el castellà i el dret d'usar-lo. Per lògica, aquest deure/dret deriva no de la superioritat natural de la llengua castellana damunt les altres, sinó de la seva condició de llengua oficial, tot i que això no ha estat admès pel Tribunal Constitucional el qual, en la Sentència 84/1986, de 26 de juny, va

considerar contrària a la CE la Llei de normalització lingüística de Galícia, que establia aquest deure. Tot i això, cal entendre que ara, a diferència de llavors, la proposta és adequada a la CE perquè aquesta es remet als Estatuts d'Autonomia com a normes que estableixen l'oficialitat de la llengua i perquè en el moment en què es va aprovar la CE només era oficial el castellà i per això el deure i el dret només s'estableixen en relació amb ell.

Òbviament, dret i deure s'estableixen, a la proposta, en relació amb les dues llengües oficials "indistintament". Aquest indistintament remarca la plena autonomia de cada llengua oficial. L'enunciat de la proposta va més enllà del de l'article 3.1 de la CE en establir que ningú, a les Illes Balears, no pot al·legar-ne desconeixement amb validesa jurídica. Aquesta frase estableix la conseqüència jurídica del "no conèixer" alguna de les dues llengües oficials.

El darrer paràgraf del punt dos, que estableix que els poders públics garanteixen el coneixement de les dues llengües oficials per part de tot el seu personal i del personal que exerceix funcions públiques contribuirà a blindar el requisit de coneixement de les dues llengües oficials per a l'Administració de l'Estat, la de Justícia i les Universitats. Cal remarcar que els poders públics (tots) garanteixen el coneixement de les dues llengües oficials, és a dir, la capacitació lingüística, per part de "tot" el seu personal. No es tracta, idó, d'establir un sistema en el qual és l'Administració en el seu conjunt la que té la capacitació lingüística, sinó que tot el personal conegui les dues llengües oficials, òbviament d'acord amb les funcions pròpies del seu lloc de treball. La referència tothom que exerceix funcions públiques no és una reiteració: permet incloure en el mandat a notaris i registradors, professorat universitari, forces de seguretat,...

No obstant, serà aconsellable reiterar la necessitat de coneixement de la llengua catalana als articles referents a provisió de magistrats, jutges, fiscals i personal de l'Administració de Justícia i notaris i registradors.

3.- Aquest apartat és el trasllat de l'article 14 del vigent Estatut amb una redacció que estim més completa.

4.- Aquest apartat és el trasllat de la Disposició Adicional Segona del vigent Estatut amb les modificacions que m'han semblat oportunes.

Els esmentats trasllats es proposen per donar una unitat a tot el que és referent a la llengua catalana.

5.- Crec que l'apartat és molt important si es té present, que l'Estatut és una Llei Orgànica de l'ordenament jurídic de l'Estat i que forma part del bloc constitucional. El text de la proposta s'ha de considerar un desenvolupament del que estableix l'article 3.3 de la Constitució.

Article 5

1.- La bandera de les Illes Balears, integrada per símbols distintius legitimats històricament, serà constituïda per quatre barres horitzontals sobre fons groc, amb un quarter situat a la part superior esquerra de fons morat i amb un castell blanc de cinc torres enmig.

2.- Cada illa podrà tenir la seva bandera i els símbols distintius propis, per acord del consell insular respectiu.

3. "La Balanguera" serà l'himne de la Comunitat Autònoma.

S'introdueix com a himne "La Balanguera". Conec que els menorquins i eivissencs no ho tenen com propi, però ignoro les raons que així sigui. Per això, ho sotmeto a debat. La lletra de l'himne és d'un gran poeta de la reinaxença en el qual podem sentir-nos reconeguts tots. És un himne de pau. No parla ni d'herois ni de conquestes militars. Només per això hauríem de considerar-lo, encara que reconec que la seva lletra conté excessos romàntics propis de la renaixença que ens trasllada a una arcadia mítica, poc representativa del que són avui les Illes Balears.

Article 6

1. L'Estatut empara com a patrimoni comú de les Illes Balears el seu Dret Civil.

2. La Comunitat autònoma tindrà competència exclusiva per a la conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil.

3. El Dret Civil de Balears regirà amb preferència al Codi Civil, i d'altres lleis estatals, d'acord en l'establert a la Constitució, sense perjudici de les normes de caràcter civil que, segons la mateixa Constitució hi siguin d'aplicació.

4. El Dret Civil de les Illes Balears s'interpretarà i s'integrarà prenent en consideració els principis generals que l'informen, així com les lleis, els costums, la jurisprudència i la doctrina que encarnen la tradició jurídica de les illes.

Per manca de llei i costums del Dret Balear, s'aplicarà supletoriament el Codi Civil i d'altres lleis civils estatals, sempre que les normes d'aquestes no s'oposin als principis del seu ordenament jurídic.

L'absència en el vigent Estatut d'Autonomia de tota referència en les seves Disposicions Generals al Dret Civil propi, constitueix

una llacuna que ha de ser coberta en el moment de la reforma del text estatutari.

Per això, propós la introducció en les Disposicions Generals d'un article que subsani la manca del text actual.

El Dret Civil propi, constitueix una de les senyes d'identitat de la Comunitat Autònoma mereixedora de figurar com a tal en l'Estatut al costat de la llengua, insularitat i símbols.

La proposta de text articulat després d'un primer paràgraf que estableix l'empara estatutària del nostre Dret Civil, trasllada en el seu apartat 2 la competència de la Comunitat Autònoma en aquesta matèria que figura en epígraf 23 de l'article 10 del vigent Estatut, a fi d'aconseguir un tractament unitari.

Els paràgrafs 3 i 4 de la proposta articulada són literal reproducció de l'afortunada redacció del Títol preliminar, article 1.1 de la Compilació del Dret Civil de Balears. L'apartat 2 del citat article ha estat traslladat també en aquesta proposta en l'article relatiu a l'eficàcia de les normes.

La proposta articulada a més d'omplir la llacuna existent, tal com he comentat, faria possible que el precepte, en el supòsit de ser inclòs en la reforma de l'Estatut, quedàs blindat per una Llei Orgànica de l'ordenament jurídic de l'Estat del bloc constitucional.

Article 7

1.- La comunitat autònoma articula la seva organització territorial en illes i en municipis. Les institucions de govern de les illes són els consells insulars i les dels municipis, els ajuntaments.

2.- Aquesta organització serà regulada, en el marc de la legislació bàsica de l'Estat, per una llei del Parlament de les Illes Balears, d'acord amb aquest Estatut i amb els principis d'eficàcia, jerarquia, descentralització, desconcentració, delegació i coordinació entre els organismes administratius i d'autonomia en els seus àmbits respectius.

Article 8

Palma de Mallorca és la capital de la Comunitat Autònoma.

La proposta es comenta per si mateixa. Supleix una manca del text vigent.

Article 9

1.- Als efectes d'aquest Estatut, tenen la condició política de ciutadans de la comunitat autònoma els espanyols que, d'acord amb les lleis generals del Estat, tinguin veïnatge administratiu a qualsevol dels municipis de les Illes Balears.

2.- Els estrangers que, tenint veïnatge a qualsevol dels municipis de les Illes Balears, adquireixin la nacionalitat espanyola, restaran subjectes al Dret civil de les Illes Balears mentre mantinguin aquest veïnatge, llevat del cas que manifestin voluntat en sentit contrari.

Article 10

1. Les normes i les disposicions dels poders públics de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i el seu dret civil tendran eficàcia territorial, sense perjudici de les excepcions que es puguin establir en cada matèria i de les situacions que s'hagin de regir per l'estatut personal o per altres normes extraterritorials.

2. Les normes del Dret Civil de Balears tendran eficàcia en el territori de la Comunitat Autònoma. Se n'exceptuen els casos que, d'acord amb el Dret Interregional o Internacional Privat, s'hagin d'aplicar unes altres normes.

El veïnatge i els conflictes interinsulars de normes es regularan pel Codi Civil i d'altres disposicions d'aplicació general.

Article 11

1.- Les comunitats balears establertes fora del territori de la Comunitat Autònoma podran sol·licitar, com a tals, el reconeixement de la seva personalitat d'origen, entesa com el dret a col·laborar en la vida social i cultural de les Illes i a compartir-la. Una llei del Parlament de les Illes Balears regularà, sense perjudici de les competències de l'Estat, l'abast i el contingut del reconeixement esmentat, que, en cap cas, no comportarà la concessió de drets polítics.

2.- La comunitat autònoma podrà sol·licitar a l'Estat espanyol que, per facilitar la disposició anterior, signi, si n'és el cas, els tractats internacionals pertinents.

Article 12

Les institucions d'autogovern promouran les condicions necessàries per fer realitat que la llibertat i la igualtat dels individus i dels grups en que s'integren siguin efectives; Remouran els obstacles que impedeixen o

dificulten la seva plenitud i facilitaran la participació de tots el ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social de la comunitat autònoma.

Aquesta proposta substitueix el vigent article 9. La seva redacció ha estat inspirada en l'article 9. 2 de la Constitució, al semblar-me molt afortunada.

Palma, 16 de gener de 2005

REFORMA DE L'ESTATUT**PROPOSTES RELATIVES AL PRIMER BLOC (TÍTOL PRELIMINAR)****I. NACIONALITAT****1. La Constitució**

La Constitució, en el Preàmbul, diu que la "Nació Espanyola [...] proclama la voluntat de [...] protegir [...] els pobles d'Espanya en l'exercici dels drets humans, les seves cultures i tradicions, llengües i institucions", i a l'article 2 "reconeix i garanteix el dret a l'autonomia de les nacionalitats i de les regions"

2. Antecedents

a) El text alternatiu a l'article 1 de l'Avantprojecte de l'estatut formulat pel PCIB parlava de "procés de construcció nacional", i el del PSMA-PSMe es referia al fet que "els pobles [...] com a expressió de la seva personalitat nacional [...] es constitueixen en [...]". Al Congrés el diputat Pérez Royo va presentar una esmena a l'article 1 que, en coherència amb l'article 9, substituís l'incís "con expresión de su identidad histórica" per un altre que digués "de acuerdo con sus características nacionales".

b) L'Estatut de 1983, en l'article 9, ja va proclamar que "les institucions d'autogovern [...] orientaran la funció de poder públic en el sentit de consolidar i desenvolupar les característiques de nacionalitat comunes dels pobles de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, així com les peculiaritats de cada illa, com a vincle de solidaritat entre totes aquestes."

c) En la reforma de 1994, el diputat del Partit Unió d'Independents de Mallorca, adscrit al Grup Mixt, Miquel Pascual i Amorós, va defensar el caràcter de nacionalitat històrica de les Illes Balears.

d) En la reforma de 1999, la majoria dels grups parlamentaris eren partidaris de proclamar les Illes Balears com a nacionalitat, però la manca de consens sobre aquest tema només permeté redactar l'article 1 de la manera següent:

"Les Illes Balears, com a expressió de la seva identitat històrica i de la seva singularitat, en l'exercici del dret a l'autogovern que la Constitució reconeix a les nacionalitats i les regions, es constitueixen comunitat autònoma dins el marc de la Constitució i d'aquest Estatut."

e) Fins i tot les Canàries i Aragó són nacionalitats, i no conec cap altra comunitat que reuneixi tants de fets diferencials (llengua, cultura, fet insular, dret civil) i que no s'hagi definit com a nacionalitat.

f) La proclamació de les Illes Balears com a nacionalitat té un alt contingut polític i pot tenir conseqüències jurídiques, ja que és una de les notes de la asimetria constitucional.

PROPOSTA: Per totes aquestes raons propòs que la reforma de l'Estatut hauria de definir les Illes Balears com a nacionalitat.

II. LLENGUA

Crec que hauríem d'aprofitar la reforma per millorar la regulació de la llengua pròpia en dos sentits:

D'una banda, equiparar-la a la llengua castellana i, de l'altra, fer efectiva i per tant donar contingut a la seva oficialitat i a la seva condició de llengua pròpia. L'exemple més clar que la regulació actual és insuficient és el de l'Administració de justícia, en què resulta que els servidors públics no tenen l'obligació de conèixer-la, els ciutadans poden al·legar desconèixer-la i s'han de traduir les actuacions realitzades en aquesta llengua dins l'Estat mateix.

PROPOSTA: Per això, propòs sis mesures:

1. Que l'Estatut estableixi el deure de conèixer la llengua catalana a totes les persones a les Illes Balears, entès com a presumpció *iuris tantum* de coneixement.

2. Que l'Estatut estableixi el deure de conèixer i l'obligació d'usar, d'acord amb la llei, la llengua catalana al personal al servei de les administracions públiques i als jutges, magistrats, secretaris, fiscals i a la resta del personal al servei de l'Administració de justícia, notaris i registradors, d'acord amb el seu caràcter de llengua pròpia.

3. Que la llengua catalana, com a pròpia de les Illes Balears, ha de ser utilitzada preferentment i normalment en les administracions públiques, inclosa l'Administració perifèrica de l'Estat i l'Administració de justícia.

4. Que el català sigui la llengua de l'ensenyament i, per tant, que dins aquest àmbit tenguí una presència efectiva com a llengua vehicular.

5. Que els mitjans de comunicació de titularitat pública utilitzin normalment la llengua catalana.

6. Que la comunitat assumeixi la competència exclusiva per determinar l'abast, els usos i els efectes de la doble oficialitat, així com la normalització lingüística del català.

III. DRETS I DEURES

Crec que hauríem d'aprofitar la reforma de l'Estatut per introduir la descripció de drets i deures. Aquests drets i deures haurien de fer referència a les competències de la comunitat (serveis socials, salut, educació, habitatge, consumidors, medi ambient, llengua, cultura, patrimoni cultural, etc.).

En cas que no es consideri oportú incloure'ls a l'Estatut, aquest podria remetre's a una llei de la comunitat perquè els reconegué.

IV. PRINCIPIIS RECTORS

L'Avantprojecte d'estatut elaborat per la Comissió dels Onze va preveure alguns principis rectors en l'article 8.

El PSMa-PSMe va presentar un text alternatiu en aquest precepte per ampliar el principis. Text alternatiu que torna a reproduir a la discussió que es fa a l'assemblea de parlamentaris i consellers. L'article 8 va passar a ser l'article 9 del Projecte d'estatut.

En la tramitació de l'Estatut a les Corts, el Grup Comunista va presentar una esmena de substitució que proposava l'addició d'una

l·lista d'objectius per exercir el poder polític de la comunitat autònoma, des d'un punt de vista progressista, que fou rebutjada.

Posteriorment, en la reforma del 1999, tant el Grup EU com el Grup Nacionalista-PSM varen demanar modificar l'article 9 per millorar els principis.

PROPOSTA: Pens que hauríem d'aprofitar la reforma de l'Estatut per incorporar a la norma institucional bàsica de la comunitat nous principis rectors.

Palma, 17 de gener de 2005

Signat: Bartomeu Colom Pastor

REFORMA DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA

Títol I. DISPOSICIONS GENERALS

Comentaris a les propostes

Observació general.

Vull reiterar el criteri segons el qual aquest Títol, en principi, no s'ha de modificar (exceptuant, tal vegada, la referència al dret civil propi, en el context que més endavant exposaré).

Entenc que el procés que es vol començar no és per obrir una etapa “constituent” per a la redacció d'un nou estatut sinò un procés de revisió o de reforma de l'actual Estatut. Si això es així, el mètode de treball hauria de consistir en fer un catàleg de problemes reals i pràctics derivats d'una redacció defectuosa o insuficient de l'Estatut. L'actual estatut es producte d'un ampli consens originari. La seva modificació hauria de plantejar-se a la vista de dos requisits. El primer, que hi hagués un ampli consens en la detecció dels problemes. El segon, que hi hagués un ampli consens en que la millor manera de resoldre aquests problemes és mitjançant la reforma de l'Estatut.

Les propostes examinades no semblen esser una manifestació d'aquesta metodologia. Es tracta de propostes que replantegen els temes de fons més sensibles del consens estatutari.

A mi em sembla que la nostra Comunitat està correctament articulada en el sistema autonòmic de la Constitució i que no existeix cap necessitat de revisar els termes d'aquesta articulació. Sense perjudici, insistesc, que es puguin revisar o corregir aspectes concrets de l'actual redacció estatutària, sempre que aquesta correcció sigui la via adequada per resoldre els problemes. Per exemple, la reforma de l'Estatut no és, segons el meu parer, la via idònia per resoldre els problemes reals del finançament autonòmic ni els derivats de la comunitarització europea de competències autonòmiques.

Si en vint anys hem de fer tres definicions diferents (1983, 1999 i la que ara es proposa) em sembla que es dóna una innecessària imatge de poca serietat i de franca inseguretat sobre aspectes essencials.

Propostes de BARTOMEU COLOM

1. Definició com a “nacionalitat”

La motivació d'aquesta proposta és que la proclamació com a nacionalitat “té un alt contingut polític i pot tenir conseqüències jurídiques, ja que és una de les notes de la asimetria constitucional”.

No som partidari d'aquesta modificació. La proposta neix de plantejaments polítics nacionalistes que, naturalment, són respectables, però que no compartesc. L'article 9 ja va incloure una referència de compromís sobre aquesta matèria. De forma implícita però clara ja hi ha una assumpció de la condició de nacionalitat. ¿Quina transcendència tendria una proclamació diferent? Des del meu punt de vista, cap. No sé quina és la transcendència jurídica-constitucional de l'expressió “alt contingut polític”. Es diu que aquesta proclamació solemne com a nacionalitat “pot tenir conseqüències jurídiques”. Sincerament, no sé quines puguin esser. S'apunta que la condició de nacionalitat “és una de les notes de la asimetria constitucional”. No estic d'acord.

L'única asimetria reconeguda a la Constitució es refereix als processos de creació de les Comunitats Autònomes. La Disposició Transitòria Segona va establir un procediment abreujat i privilegiat per als “territoris que en el passat haguessin plebiscitat afirmativament projectes d'Estatut d'Autonomia”. No es referia a pobles, a regions ni a nacionalitats sinò a “territoris”. Ni marca un sostre final de competències diferent. Fora d'aquesta distinció entre “territoris” no hi ha cap altra previsió constitucional, actual ni potencial, que permeti establir un estatus jurídic-constitucional diferent per a aquells territoris que es proclamïn com a “nacionalitat”. L'article 143 de la Constitució connecta amb l'article 2, en el qual es parla de les “nacionalitats i de les regions” que integren la nació espanyola. L'exercici del dret a l'autonomia “reconegut en l'article 2” (a les nacionalitats i

regions) no té com a subjectes a nacionalitats ni a regions sinò a “les províncies limítrofes que tenguin característiques històriques, culturals i econòmiques comunes, els territoris insulars i les províncies d’entitat regional històrica”. L’autonomia final disponible és la mateixa per a tots els territoris, amb la matisació derivada de singularitats objectivables: insularitat, llengua pròpia i dret civil propi.

La Constitució, per tant, no configura un marc autonòmic asimètric. La Constitució configura un marc obert. La asimetria introduïda en el sistema no deriva de l’aplicació de previsions jurídiques específiques per a aquelles Comunitats que es proclamïn nacions o nacionalitats. La asimetria realment existent és el resultat de decisions polítiques. És el resultat de la valoració de la conveniència política d’establir diferències entre Comunitats Autònomes. Ara bé, la asimetria, per definició, no és generalitzable. Una de les peces que assegurin l’equilibri del sistema és precisament el reconeixement d’una autonomia diferenciada a una o dues Comunitats (bàsicament Catalunya i País Basc). La connexió d’aquestes Comunitats al conjunt i, per tant, la subsistència mateixa del sistema, depèn de que es mantengui aquesta diferència. La asimetria que reclamen els catalans o els bascos no és una asimetria per a tothom (que deixaria d’esser asimetria) sinó una asimetria només per a ells.

Les aspiracions d’asimetria, per tant, són pertorbadores pel conjunt i no tendran mai el suport de les Comunitats que aspiren a la diferenciació política.

Finalment, no es sap que Canàries o Aragó hagin obtingut un tractament jurídicament asimètric derivat directament d’haver-se proclamat com a “nacionalitat”.

2. Llengua

Tampoc som partidari de canviar l’actual regulació de la matèria. El marc estatutari em sembla prou obert per acollir diferents desenvolupaments legislatius. La proposta de Bartomeu Colom suposaria “constitucionalitzar”, via Estatut, uns plantejaments lingüístics molt respectables però que no responen a les aspiracions

ampliament majoritàries dels ciutadans en aquesta matèria. Els progressos que s'han fet en els darrers vint-i-cinc anys en la protecció i normalització del català són enormes. Damunt aquesta base, ben sòlida, s'han de seguir donant passes endavant, a un ritme prudent i sostingut.

L'aspiració que reflecteix la proposta és un programa de política lingüística. L'actual marc estatutari no impedeix que s'aprovi una llei amb els continguts de la proposta lingüística de B. Colom. Però crec que convé que siguin els ciutadans els qui vagin donant el suport electoral clar als avenços que es proposin en aquesta matèria per les forces polítiques. Avui per avui, aquesta proposta no té aquest suport i, per tant, no es raonable donar-li categoria de norma estatutària. Això sense entrar a considerar els problemes importants que podrien derivar-se de la seva immediata aplicació pràctica. Basta pensar en les conseqüències que tendria per a l'administració de justícia (que ja es troba a la UCI com a servei públic) si cap de les places de la plantilla judicial de les Illes Balears pogués ésser coberta amb funcionaris que no fossin capaços de conèixer i d'usar la llengua catalana. O bé les vacants durien a un colapso total i definitiu o bé les places es cobririen amb funcionaris interins o substituïts, capaços de parlar, llegir i escriure en català perfectament, però sense cap garantia de competència professional.

3. Drets i deures

No crec que sigui necessari introduir una descripció de drets i deures dels ciutadans de la nostra Comunitat Autònoma. Si es tracta de drets i deures supraleghals crec que els drets i deures han de ser els mateixos per a tots els ciutadans espanyols i s'han d'establir a la Constitució (vid. article 9 de l'Estatut del País Basc, article 9 de l'estatut de Múrcia, article 2 de l'estatut de la Comunitat Valenciana, article 6 de l'estatut d'Aragó, article 4 de l'estatut de Castilla-La Mancha, article 5 de l'estatut de Canàries, article 6 de l'estatut de Navarra, article 6 de l'estatut d'Extremadura). No té sentit una diferenciació estatutària en un moment en que la Constitució Europea establirà un catàleg comú de drets i deures homogeni per a tots els ciutadans de l'Unió Europea.

Les diferències de drets i deures han de derivar del contingut material de les lleis que aprovi la Comunitat Autònoma en ús de les seves competències (disciplina urbanística, turisme, sistema de salut, carreteres, etc.)

4. Principis rectors

Val el que s'ha dit per a l'apartat anterior.

Proposta d'IGNASI RIBAS

1. Article 1. Proclamació com a “nacionalitat històrica”

Val tot el que s'ha dit en relació a la proposta de Bartomeu Colom. Amb la consideració addicional de que, en aquest cas, la modificació no es justifica en cap transcendència pràctica. Silenci que reforça el que s'ha exposat sobre la manca de significació jurídica-constitucional de la diferenciació entre “nacionalitats” i “regions”. La proposta reconeix, a més, que “la apel·lació al terme “nacionalitat” ja apareix a l'article 9”.

2. Article 3. Garantia de respecte a l'insularitat

Crec que la modificació que es proposa és innecessària. No afegeix res jurídicament significatiu a allò que ja queda establert a l'article 138.1 de la Constitució.

3. Article 4. Regulació estatutària de la llengua catalana

Val el que s'ha dit en relació a la proposta de Bartomeu Colom sobre aquesta matèria. La proposta d'Ignasi Ribas també planteja la oficialització amb rang normatiu estatutari de mesures de política lingüística que caben perfectament a l'actual regulació d'aquesta matèria.

Insistesc que sóc partidari de no tocar el marc estatutari, que és el resultat d'un consens complex, més que si és estrictament imprescindible per resoldre un

problema que hagi estat diagnosticat també de forma consensuada. No em sembla que estiguem davant aquest cas.

4. Article 5. Himne de la Comunitat

No em sembla imprescindible que l'Estatut hagi de recollir la consagració oficial de l'himne de la Comunitat. La proposta reconeix, per altra banda, les dificultats reals que "La Balanguera" troba per arrelar com a himne propi fora de Mallorca (vid. article 6 de l'estatut de Galícia, article 6 de l'estatut d'Andalusia, article 3 de l'estatut d'Astúries, article 3 de l'estatut de Cantàbria, article 3 de l'estatut de La Rioja, article 4 de l'estatut de Múrcia, article 5 de l'estatut de Castilla-La Mancha, article 4 de l'estatut d'Extremadura, article 4 de l'estatut de Madrid, article 8 de l'estatut de Castilla-León)

5. Article 6. Dret Civil

Es una proposta que es pot estudiar. Sempre que quedi clar que el dret civil de les Illes Balears o propi de les Illes Balears té límits materials. Com ja vaig anticipar a la darrera reunió, no estic d'acord amb la interpretació segons la qual la Constitució reconeix a les Comunitats Autònomes a les que existeix un dret "foral o especial" (un dret civil propi) un títol competencial genèric per produir una legislació de dret civil sense límits materials.

Es possible que la redacció de l'article 10.23 de l'Estatut sigui millorable i, sobretot, que sigui qüestionable la ubicació sistemàtica del que es diu a aquell apartat.

6. Article 8. Capitalitat de Palma de Mallorca

No em sembla imprescindible ni necessari. L'Estatut no fa referència a la capitalitat de Palma, però això no em sembla una "manca del text vigent", es a dir, un defecte o una deficiència. Una cosa es que es pugui aprovar una llei de capitalitat, amb previsions normatives que donin transcendència pràctica a la capitalitat i una altra que de la redacció actual s'en derivin problemes de funcionament institucional o d'altra naturalesa. Aquests problemes no els veig. En

general, els estatuts o no diuen res sobre aquesta matèria o estableixen que una llei del parlament autonòmic fixarà la seu de les institucions (excepte Astúries, Cantàbria, La Rioja, Múrcia, Comunitat Valenciana, Navarra, Extremadura i Madrid)

7. Article 12 (substitueix l'actual article 9).

No estic d'acord amb aquesta modificació. En primer lloc perquè a l'article 9 actual hi ha la referència a "les característiques comunes de nacionalitat", la qual crec que s'ha de conservar. Ja s'ha argumentat sobre aquesta matèria.

En segon lloc perquè és innecessària la redacció que es proposa. L'article 9 de la Constitució conté una previsió general, vinculant per a tots els poders públics (també, per tant, els autonòmics). La referència de l'article 9 de l'Estatut a l'article 9 de la Constitució no limita (no ho podria fer) l'aplicació d'aquest darrer.

Propostes de ROMAN PIÑA

1. Article 1. Definició i denominació de la Comunitat

No estic d'acord amb els canvis que es proposen. No dubto de les raons històriques en les quals es fonamenta la proposta, però les solucions polítiques suposen un desbordament continuat de la història.

Pel que fa a la denominació no estic d'acord amb la justificació.

La proposta no pretén resoldre cap problema jurídic institucional sinó replantejar alguns dels temes més complicats del consens estatutari. No hi ha cap necessitat política o jurídica de fer-ho i, per altra banda, començar de bell nou la regulació d'aquestes matèries implica un risc de discòrdies i desacords profunds en altres aspectes. Crec que s'han de deixar les coses com estan perquè la seva redacció actual no suposa cap obstacle per al funcionament institucional de la Comunitat.

2 Article 2. Garantia de l'insularitat.

Val el que s'ha dit per a la proposta d'Ignasi Ribas sobre aquesta matèria.

3. Article 3. Tractament estatutari de la llengua

Val el que he dit en relació a l'article 1.

4. Article 4. Modificació dels símbols

Val el que he dit a la consideració general preliminar i en relació a la proposta del mateix Román Piña per a l'article 1. Vull reiterar que les propostes sobre aquestes matèries no responen a la necessitat de resoldre problemes sinó a una crítica, del tot respectable, del fonament històric de les solucions polítiques consensuades. No es poden canviar els símbols cada vint anys.

Propostes de PILAR FERRER

Per les raons exposades en relació a les propostes precedents, no estic d'acord en les modificacions que es proposen pels articles del Títol de les Disposicions Generals.

Sí em sembla convenient estudiar amb deteniment les consideracions relatives a l'article 6. Es possible que la redacció d'aquest article sigui perfectible.

Propostes de MAXIMILIÀ MORALES

Reiteren, de forma més genèrica, les propostes d'altres membres de la Comissió que ja han estat valorades i considerades. Les raons adduïdes per rebutjar-les es poden donar per reproduïdes.

Palma de Mallorca, 17 de gener de 2005

PROPUESTA DE ADICIÓN AL ARTÍCULO 6 DEL ESTATUTO DE AUTONOMÍA DE LAS ISLAS BALEARES QUE PRESENTA A LA COMISIÓN EL VOCAL ALFONSO RIPOLL ESCANDELL

Creo que la actual redacción del artº 6 del Estatuto, deja un vacío, cual es el de aquellos españoles que habiendo tenido su última vecindad en nuestra Comunidad residan en el extranjero, pero que quieran conservar ese lazo de unión con la Comunidad. Entiendo debería recogerse en el Estatuto, proponiendo a la Comisión un tercer párrafo al citado artículo, con una redacción similar a la recogida en prácticamente todos los demás Estatutos de Autonomía:

“3. También los ciudadanos españoles residentes en el extranjero que hayan tenido su última vecindad administrativa en esta Comunidad autónoma y acrediten esta circunstancia en el correspondiente consulado de España, así como los descendientes de éstos, inscritos como españoles, si así lo solicitasen, en la forma que determina la Ley del Estado”.

Eivissa, 28 Enero 2005.

Alfonso Ripoll Escandell.

VOT PARTICULAR DE BARTOMEU COLOM PASTOR

La majoria de la Comissió considera que no hem de modificar l'article 3 de l'Estatut. En no compartir el parer majoritari, formul el vot particular següent:

La meua proposta incloïa tres tipus de mesures: la millora de l'estatus de la llengua catalana (apartats 1 i 2), orientacions relatives als àmbits oficial i administratiu, ensenyament i mitjans de comunicació (apartats 3, 4 i 5), i la competència de la comunitat en matèria de llengua (apartat 6).

Es pot discutir si les orientacions relatives als àmbits oficial i administratiu, ensenyament i mitjans de comunicació s'han de regular al Títol Preliminar o fins i tot a altres parts de l'Estatut. Tot i això, vaig creure oportú que aquests principis hi figurin per elevar-los de rang normatiu.

Més importants eren els altres dos apartats, si tenim en compte que la llengua pròpia de la comunitat es troba desvalguda, que els ciutadans no poden exercir els seus drets lingüístics en aquesta llengua i que està permanentment qüestionada.

En efecte, tant el deure genèric de coneixement, entès com a presumpció *iuris tantum* de coneixement, que vaig proposar que es fes extensiu just als qui duen més d'un any de veïnatge, com que els servidors públics coneguin la llengua catalana suficientment per poder exercir la seva funció, ajudarien a la supervivència de la llengua, permetrien que els ciutadans poguessin exercitar els seus drets lingüístics sense obstacles, farien camí cap a l'equiparació de l'estatus de la llengua catalana a la llengua castellana (equiparació que hauria de ser possible després de més de 25 anys d'autogovern) i permetrien que la llengua catalana fos un element cohesionador de la comunitat, com preveu la Llei de normalització.

La neutralitat no és possible, les llengües per sobreviure necessiten unes condicions socials i si són minoritzades s'han de protegir, mes encara que el territori o el medi. Per això, consider que les mesures proposades ajudarien a aquesta necessària protecció.

També crec que és important que la comunitat assumeixi la competència per determinar l'abast, els usos i els efectes de la doble oficialitat, així com la normalització

lingüística de la llengua catalana per evitar que es pugui
qüestionar la seva competència en aquesta matèria.

Palma, 28 de gener de 2005

VOT PARTICULAR DE BARTOMEU COLOM PASTOR

La majoria de la Comissió considera que no hem de modificar l'article 9 de l'Estatut. En no compartir el parer majoritari, formul el vot particular següent:

Crec que és important i no és un luxe introduir valors i models a l'Estatut que es puguin convertir amb nord i referència per als poders públics i per als ciutadans, ja que d'altra manera l'Estatut només regula les competències assumides i les institucions que les exerceixen, així com el finançament. Per això la meua proposta incloïa tres tipus de mesures: La descripció d'alguns drets i deures en l'Estatut mateix, que serien pocs, però, entre d'altres, serien en matèria de llengua i drets de participació; la remissió de l'Estatut a una llei del Parlament de les Illes Balears perquè regulàs una carta de drets i deures, i la previsió a l'Estatut d'alguns principis rectors de les polítiques públiques que completassin els ja prevists en l'article 9.

Palma, 28 de gener de 2005

Voto Particular que formula María Pilar Ferrer Vanrell:

Motivo: no inclusión de la modificación del término “vigencia” como sustitutivo del término “eficacia del art. 7 EAIB

Formulo el presente Voto Particular, para expresar mi discrepancia en el punto que se refiere a la no aceptación de la propuesta de modificación del art.7 EAIB, sustituyendo el término “eficacia”, por el término jurídicamente más preciso que es “vigencia”.

Como ya expuse, cuando formulé la propuesta de modificación y que ahora reproduzco:

El término “eficacia”, implica una actitud personal y su utilización efectiva por parte del Poder judicial. Por el contrario el término “vigencia” es su aptitud normativa o reguladora que deriva de la propia existencia de la norma, por lo que la norma es vigente en el tiempo que va desde su entrada en vigor hasta su derogación y en un determinado ámbito espacial, es decir dentro de los límites de un territorio.

Por consiguiente, el art.7 EAIB se refiere a la normas, disposiciones y derecho civil que rigen en el territorio de las Illes Balears, por lo que adopta un criterio o principio de “territorialidad”. Es decir, las normas que tienen vigencia en el ámbito del territorio de las Illes Balears son las emanadas de los poderes públicos autonómicos. Es la regla general. Significa que el juez deberá aplicar las normas del territorio, porque son las vigentes, que no lo serán fuera de su ámbito territorial.

La excepción es cuando la norma se deba aplicar fuera del territorio donde es exclusivamente vigente, como consecuencia de cualquiera de los criterios de solución de conflictos de leyes, es decir, ya sea por estatuto personal o por estatuto real, o por cualquier otro de los enumerados en el art.16 del Código civil. Como también, excepcionalmente se aplicará en Baleares derecho no vigente, cuando las normas de conflicto de leyes así lo requieran, suspendiendo la aplicación del derecho que es el vigente en el territorio.

Por lo que: recomiendo la sustitución en el art.7 EAIB del término “eficacia”, por el más correcto jurídicamente como es el de “vigencia”.

Palma a 9 de febrero de 2005

María Pilar Ferrer Vanrell

**NOVA REDACCIÓ QUE PROPOSA IGNASI RIBAS
DE L'ARTICLE 9 DE L'ESTATUT I QUE DEMANA FIGURI COM A
VOT PARTICULAR A L'ACTA DEL DIA 23 DE FEBRER I ELEVAT A
LA PONÈNCIA PARLAMENTARIA.**

Article 9:

1.- La Comunitat Autònoma promourà els valors de respecte a la dignitat humana, la llibertat, la igualtat, la justícia, la pau i els drets humans.

2.- El present Estatut reafirma, en el marc de les competències de la Comunitat Autònoma, els drets fonamentals que emanen de la Constitució, la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea, el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals i dels Tractats i acords sobre la matèria ratificats per l'Estat.

3.- Les Institucions d'autogovern per donar compliment a les finalitats que les són pròpies, i en el marc de les competències que els atribueix el present Estatut, promouran, com a principis rectors de la política econòmica i social, el desenvolupament sostenible basat en la protecció i millora del medi ambient i encaminat a la plena ocupació, la cohesió social i el progrés científic i tècnic, i que assegurï a tots els ciutadans l'accés als serveis públics, i el dret a la salut, l'educació, l'habitatge, la protecció social, l'esplai i la cultura.

El territori i els espais naturals i urbans de valor històric, paisagístic i ecològic, que formen part del patrimoni cultural de les Illes Balears, seran objecte d'especial protecció.

4.- Les Institucions pròpies orientaran la funció de poder públic en el sentit de consolidar i desenvolupar les característiques de nacionalitat comuna dels pobles de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, així com les peculiaritats de cada illa com a vincle de solidaritat entre totes aquestes.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears

Sessió número 1

Dia: 24/11/04

Hora: de les 16:30 h a les 18:30 h

Lloc: Consolat de la Mar

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennássar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Constitució de la Comissió.
2. Intercanvi de criteris sobre metodologies de treball.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, la qual agraeix als presents l'assistència i subratlla que el criteri per a l'elecció ha estat el del seu reconegut prestigi, fins i tot en els casos dels vocals nomenats a proposta dels partits polítics.

La presidenta, Sra. Estarás, assenyala que el Partit Popular no ha iniciat una reforma estatutària, si bé i atès el procés generalitzat de reforma en el conjunt de

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

la nació, Balears ha d'incorporar-se a aquest procés amb els dos límits que fixa el Govern que són el marc constitucional i els principis d'igualtat i solidaritat entre les comunitats autònomes, de manera que no existeixin autonomies de primera i autonomies de segona. Assenyala que dins d'aquests límits, qualsevol reforma serà impulsada pel Govern.

La presidenta explica que aquesta Comissió funcionarà com a òrgan col·legiat amb personalitat jurídica, que ella presidirà, en el qual actuarà com a vicepresidenta la directora del Servei Jurídic de la comunitat, i com a òrgan de suport el director general de Projectes i Coordinació Departamental; actuarà com a secretari d'aquesta Comissió el Sr. Felio Bauzá.

Assenyala que la funció d'aquesta Comissió consisteix a preparar els treballs de la ponència parlamentària, sense que això suposi una substitució d'aquesta. Posa com a exemples les illes Canàries, que han constituït una comissió similar a la de Balears, i Catalunya, amb una comissió nomenada pel president de la Generalitat.

Sotmet a la Comissió una proposta d'agrupació temàtica que ha elaborat la directora del Servei Jurídic de la comunitat autònoma que segueix el guió de l'Estatut actual i demana als vocals que, per a la reunió següent (prevista per al dimecres 1 desembre), es defineixin les preferències de cada un i s'acordi un calendari d'actuacions. Així mateix, explica que ha sol·licitat informe als tres expresidents, als tres consells insulars (li consta que el de Mallorca ha constituït un grup de treball), al Consell Consultiu i a la Federació d'Entitats Locals. Assenyala, també, que d'acord amb l'elemental principi de participació de la societat civil, s'estan elaborant dos qüestionaris, un de bàsic i un de tècnic, perquè es pengi el primer en una pàgina web específica i el segon es lliuri a entitats corporatives i col·legis professionals per demanar-ne l'opinió sobre els temes que es debatin.

Finalment, sol·licita la confiança dels vocals de la Comissió per emetre comunicats a la premsa.

En el capítol d'intervencions, el **Sr. Félix Pons Irazazábal** dona la seva conformitat a l'agrupació temàtica i assenyala que d'aquesta comissió s'espera un suggeriment sobre cada tema més que un assessorament, el qual ha de situar-se en el context del procés de reforma. Es pregunta com s'ha obert el procés pel Govern de la Nació (a diferència de l'evidència del País Basc i Catalunya), de manera que es desconexi un marc de reforma dissenyat amb caràcter general. En aquest sentit anima a que no es caigui en la il·lusió d'un disseny de reforma que vagi pel seu compte i que no pugui prosperar.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Considera innecessària una reforma completa de l'Estatut, suggereix un catàleg de reformes necessàries, un catàleg de reformes possibles i un catàleg de reformes impossibles.

Finalment, considera que aquest procés de reforma tindrà un impuls polític definit i un impuls social difús, atès que és tema més d'interès general i mediàtic.

La presidenta comenta que la iniciativa serà parlamentària i que des de l'executiu es pretén formular aportacions al Parlament amb una comissió plural i neutral; així mateix, assenyala que en la sessió següent es repartirà un informe sobre la situació de la reforma a cada comunitat autònoma.

Per la seva part, el **Sr. Ignasi Ribas Garau** dona la seva conformitat a l'agrupació temàtica i sotmet la seva opinió definitiva a una reflexió ulterior.

Considera que la reforma pot ser ambiciosa tota vegada la Constitució és flexible i oberta, reconeix el dret a l'autogovern i deixa el contingut als estatuts.

Considera que els dictàmens han de començar amb els dèficits de l'Estatut vigent (com és el cas de les competències) i sol·licita que se li confirmi si a Catalunya lidera la reforma l'Institut d'Estudis Autònomic.

La vicepresidenta, Sra. Vidal, aclareix que l'Institut d'Estudis Autònomic de les Illes Balears s'incardina orgànicament en el del Servei Jurídic (com a tal, representat en aquesta Comissió per la vicepresidenta) i que a Catalunya aquesta opció té un caire més personal per la figura del president de l'Institut d'Estudis Autònomic.

El **Sr. Maximilià Morales Gómez** suggereix que es revisin temes concrets i no tot el text articulat i que no se segueixi el model d'altres comunitats autònomes en la mesura que l'experiència de les reformes de 1982 i 1992 suggereixen que les homologacions s'imposen amb caràcter posterior.

A continuació el **Sr. Rafael Gil Mendoza** aposta per un catàleg de propostes i es pregunta qui ha de determinar els temes (si ho ha de fer la Comissió o ha de ser el Govern) així com l'ordre a seguir.

La presidenta aclareix que l'agrupació temàtica exposada no té cap més finalitat que ser un mer suggeriment obert a qualsevol modificació.

Per la seva part, el **Sr. Román Piña Homs** considera que, amb caràcter previ a la confecció d'un catàleg, ha d'elaborar-se una relectura de l'Estatut per aprofundir-hi i fer-hi aclariments.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

A continuació, el **Sr. Avel·lí Blasco Esteve** suggereix una metodologia que consisteixi a dissenyar blocs i marcar objectius per blocs, de manera que es dedueixin idees sense arribar al detall.

Així mateix es planteja els límits d'aquesta reforma, atès que a Catalunya per la via de l'article 150.2 de la Constitució espanyola es traslladen a la Generalitat competències exclusives de l'Estat en l'article 149 Constitució espanyola.

Finalment, sol·licita que es precisi si el treball de la Comissió ha de finalitzar abans de la constitució de la ponència parlamentària o si han de córrer paral·lelament Comissió i ponència.

La presidenta assenyala que en efecte a Catalunya s'ha assumit el control de carreteres per la via de l'article 150.2 de la Constitució espanyola i que els treballs de la Comissió i els de la Ponència seran paral·lels, tot i que la Comissió es pronunciarà amb caràcter previ sobre els assumptes objecte de debat, de manera que la ponència pugui partir de l'opinió de la Comissió.

A continuació, el **Sr. Bartomeu Colom Pastor** sol·licita l'Acord del Consell del Govern d'1 d'octubre, de constitució de la Comissió Assessora, i la presidenta explica que en la sessió següent es donarà trasllat de l'Acord de la constitució de la Comissió i de la Resolució amb el nomenament individual, i explica que no s'ha lliurat en aquesta sessió constitutiva per la tardança d'Unió Mallorquina a designar el seu representant.

El Sr. Colom aposta per l'estudi dels fets diferencials més que dels temes globals, com pot ser el finançament i suggereix la inclusió de l'estudi de l'organització i funcionament de la Comissió Tècnica Interinsular. Apunta que al seu parer hi ha un dèficit d'experts en finançament a la Comissió. La presidenta subratlla la presència del Sr. José Antonio Roselló Rausell com a expert en la matèria, sense perjudici que sobre aquest i qualsevol escrit es puguin encarregar dictàmens externs.

Per la seva part, la **Sra. Pilar Ferrer Vanrell** aposta per la implementació de l'Estatut i la seva correcció, encara que sigui de la mera redacció.

A continuació, la presidenta recorda als membres de la Comissió que compten amb el suport documental que els pugui prestar la Direcció General Projectes, el Servei Jurídic i la Secretaria de la Comissió. El Sr. Avel·lí Blasco Esteve i el Sr. Ignasi Ribas Garau sol·liciten els textos i treballs preparatoris d'altres comunitats autònomes.

El Sr. Félix Pons Irazazábal apel·la a la seva experiència política per recordar que amb caràcter posterior a l'aprovació de la Comissió, totes les comunitats –amb

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

l'única excepció d'Astúries- es van adherir a la fórmula de l'article 151 fins que es va imposar una reflexió i reconducció del procés, corregint-se les disfuncions en els anys 1992 i 1999.

Subratlla, amb especial èmfasi, que un objectiu a perseguir en aquest procés de reforma no pot ser altre que l'eliminació del factor de desigualtat en el sentit que, si tots els estatuts pretenen seguir a Catalunya i al País Basc, no progressaran per si mateixos, com tampoc no veuran la llum en la mesura que Catalunya i País Basc no consentiran que els altres estatuts siguin reflex dels seus propis. El Sr. Pons defensa que el marc polític d'aquesta reforma ha de ser la correcció de disfuncions.

El Sr. Colom Pastor suggereix que se sol·liciti l'opinió de les conselleries i de l'Institut d'Estudis Autònoms en relació amb l'exercici de les competències de la comunitat.

Per concloure la presidenta sotmet als presents aquest pla de treball i cita els membres de la Comissió a la següent sessió, prevista per al dimecres 1 de desembre a les 16:00 hores.

La presidenta aixeca la sessió, de la qual com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears

Sessió número 2

Dia: 01/12/04

Hora: de les 16:00 h a les 17:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió

Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió

Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal

Sr. Francisco Tutzó Bennáassar, vocal

Sr. Román Piña Homs, vocal

Sr. Joan Font Servera, vocal

Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal

Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal

Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal

Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal

Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal

Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal

Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport

Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Excusa la seva assistència el Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal.

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Revisió del temari de treballs i primera assignació de ponències.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, que proposa la lectura de l'acta de la sessió anterior i l'aprovació d'aquesta a la sessió següent.

A continuació sotmet a consideració la celebració de sessions atesa la proximitat de les setmanes de les festes de Nadal. Els presents consideren que el més

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

adient és interrompre les sessions des del dia 15 de desembre fins al 19 de gener, tot i que farà falta temps per estudiar els temes de debat.

La presidenta explica que a la propera sessió, prevista per al 15 de desembre, la vicepresidenta de la Comissió exposarà un balanç jurídic de l'Estatut. També fa referència a que durant aquesta mateixa setmana es constitueix la ponència parlamentària, que començarà a fer feina dia 1 de febrer, de manera que la Comissió Assessora s'haurà de reunir cada setmana a partir de dia 19 de gener.

La presidenta comenta que s'ha distribuït als membres de la Comissió Assessora l'Acord del Consell de Govern, pel qual es crea aquesta Comissió, i la Resolució de la vicepresidenta i consellera de Relacions Institucionals, de 24 de novembre de 2004, per la qual es nomenen els membres de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia de Illes Balears.

Ateses les preferències expressades pels vocals de la Comissió, la presidenta proposa una distribució inicial dels comissionats per grups de reflexió, que és la següent:

TÍTOL I. DISPOSICIONS GENERALS

- Pilar Ferrer Vanrell
- Román Piña Homs
- Bartomeu Colom Pastor
- Ignasi Ribas Garau

TÍTOL II. DE LES COMPETÈNCIES DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

- Pilar Ferrer Vanrell
- Bartomeu Colom Pastor
- Félix Pons Irazazábal
- Alfonso Ripoll Escandell
- Rafael Gil Mendoza

TÍTOL III. DE LES INSTITUCIONS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

- Pilar Ferrer Vanrell
- Felisa Vidal Mercadal
- Félix Pons Irazazábal
- Avel·lí Blasco Esteve (consells insulars, administració local)
- Alfonso Ripoll Escandell (consells insulars, administració local)

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

- Francisco Tutzó (consells insulars)
- Rafael Gil Mendoza (consells insulars)
- Bartomeu Colom Pastor (consells insulars)

NOTA: Els parèntesis indiquen els temes d'interès dels comissionats, els quals són d'especial rellevància per a l'estudi de la reforma. Es corresponen també amb les qüestions relatives a l'anomenada "segona descentralització". Així mateix, es podrà considerar en aquest grup el tema del Tribunal de Defensa de la Competència.

TÍTOL IV. DE L'ORGANITZACIÓ JUDICIAL

- Joan Font Servera
- Félix Pons Irazazábal
- Felisa Vidal Mercadal
- Ignasi Ribas Garau

TÍTOL V. DE LA HISENDA, EL PATRIMONI I L'ECONOMIA

- Bartomeu Colom Pastor
- Francisco Tutzó Bennásar
- Maximilià Morales Gómez
- Félix Pons Irazazábal
- José Antonio Roselló Rausell

TÍTOL VI. DE LA REFORMA DE L'ESTATUT

- Félix Pons Irazazábal
- Felisa Vidal Mercadal

ACCIÓ EXTERIOR

- Joan Font Servera
- José Antonio Roselló Rausell

La presidenta indica que hi ha hagut propostes d'addició com són els drets i deures, per part de Bartomeu Colom, que s'inclourien dins el Títol I, i la transposició directives, per part de la Sra. Pilar Ferrer, que s'inclouria dins el Títol II. Fetes aquestes observacions, proposa l'ordre de prelación de les exposicions de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut, per grups temàtics, següent:

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

1. BALANÇ
2. TÍTOL I. DISPOSICIONS GENERALS
3. TÍTOL VI. DE LA REFORMA DE L'ESTATUT
4. TÍTOL II. DE LES COMPETÈNCIES DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS
5. TÍTOL IV. DE L'ORGANITZACIÓ JUDICIAL
6. TÍTOL III.- DE LES INSTITUCIONS DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS (institucions, consells insulars, administració local)
7. TÍTOL V- DE LA HISENDA, EL PATRIMONI I L'ECONOMIA
8. RÈGIM ESPECIAL BALEAR I INSULARITAT
9. ACCIÓ EXTERIOR

En matèria de metodologia de treball, la Sra. Pilar Ferrer proposa el repartiment de temes dins cada grup i la formulació d'esmenes per intentar aconseguir un criteri unificat.

El Sr. Bartomeu Colom entén que la Comissió ha de formular totes les alternatives i escenaris possibles i que les decisions s'han de prendre a nivell polític.

La vicepresidenta de la Comissió rebutja el Sr. Ribas, que havia sol·licitat uns criteris per escometre la reforma, i diu que no existeix un criteri tancat i que el balanç que ella exposarà serà estrictament jurídic (sobre competències, dèficits de competències...) i que el títol relatiu a les competències s'haurà de fragmentar en subdivisions. El Sr. Ribas dóna per suposat que tot i que un comissionat no pertanyi a un grup de treball, podrà formular esmenes sobre les matèries.

El Sr. José Antonio Roselló formula una sèrie d'explicacions complementàries, dient que s'ha remès als comissionats l'informe sobre la situació a altres comunitats autònomes i que s'han rebut dos tipus de comunicacions pels comissionats, com són les preferències individuals i els suggeriments d'addició a l'índex. A partir d'aquests suggeriments, es compromet a modificar l'índex i a enviar-lo als comissionats.

Afegeix que el grup de competències és molt ampli, de manera que s'haurà de redistribuir en diferents subgrups, i que el membre que tenen una matèria entre parèntesi han expressat el seu interès només sobre aquestes matèries. Atès això,

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

possiblement s'hagin de crear dos subgrups, un per a consells i administració local, i un altre per a la resta d'institucions.

Sol·licita al Sr. Morales l'aclariment sobre si en el grup d'institucions desitja també participar en els consells, a la qual cosa el Sr. Morales contesta que no.

El Sr. Román Piña considera, tornant a les qüestions metodològiques, que els dictàmens han de reflectir el sentit de la Comissió per majoria.

El Sr. Francesc Tutzó entén que a la sessió anterior el Sr. Félix Pons va proposar un catàleg de reformes possibles i demana si es farà. La presidenta li respon que no es pot introduir cap reforma que suposi discriminació respecte d'altres territoris.

El Sr. Colom entén que els límits sortiran de la pròpia Comissió, a mesura que es debatin els assumptes.

El Sr. Félix Pons entén que, com a juristes, en aquesta Comissió s'ha de donar resposta, de manera que el balanç jurídic és fonamental per saber quina resposta vol donar la Comissió. Emfatitza sobre que a la Comissió no hi pot haver inspiracions polítiques, les quals corresponen al Parlament.

El Sr. Ignasi Ribas matisa que quan demana els límits de la reforma, no pensa en límits amb caràcter previ a la feina de la Comissió, sinó en els criteris de reforma.

El Sr. Morales manifesta el seu temor a que transcendeixen les opinions de la Comissió i es rebin pressions exteriors i posa com a exemple un article d'opinió publicat el mateix dia. Demana, així mateix, no posar límits previs, però sí partir d'unes bases comunes d'acceptació.

El Sr. Román Piña discrepa sobre aquest comentari, perquè entén que els experts no poden témer les pressions externes, perquè qualsevol persona té dret a opinar. Considera fora de lloc que si s'escriu un treball d'investigació, no es pugui parlar de la reforma de l'Estatut. La presidenta apunta que una cosa és parlar en nom propi i una altra en nom de la Comissió.

El Sr. Rafael Gil expressa el seu acord amb la metodologia plantejada pel Sr. Colom, pensa que els termes han de ser oberts i que, malgrat que la Comissió consideri que un tema no s'ha de tocar, és possible que s'emetin vots particulars. Considera, també, que la comunicació amb l'exterior ha de ser escassa o nul·la, i ell es compromet a no escriure a la premsa sobre la reforma de l'Estatut.

El Sr. Félix Pons entén que, si la darrera reforma va ser l'any 1999, no es pot replantejar l'Estatut cada cinc anys, sinó que s'han de clarificar quins articles es volen canviar.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

No havent-hi més temes per tractar, la presidenta convoca els assistents a la propera sessió, prevista per al dia 15 de desembre a la mateixa hora i al mateix lloc.

La presidenta aixeca la sessió, de la qual com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau

La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'Autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 3

Dia: 15/12/04

Hora: de les 16:30 h a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennássar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Balanç jurídic de l'aplicació de l'Estatut.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, la qual sotmet a aprovació dels assistents les actes 1 i 2.

L'acta de la sessió numero 1 s'aprova per assentiment.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Respecte de l'acta de la sessió número 2, el Sr. Bartomeu Colom demana a quin títol s'inclou el REB i els assistents n'acorden l'estudi dins el Títol V, relatiu a "Hisenda, patrimoni i economia", motiu pel qual el Sr. Colom demana ser inclòs dins aquest grup. Al mateix temps la Sra. Felisa Vidal demana que desapareixi de les ponències l'apartat relatiu al balanç jurídic. El Sr. Maximilià Morales demana que es faci arribar una distribució final de les ponències. Amb aquestes observacions s'aprova l'acta de la sessió número 2.

A continuació, com a segon punt de l'ordre del dia, la vicepresidenta de la Comissió comenta el balanç jurídic relatiu a l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears sol·licitat per la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'Autonomia, el qual s'adjunta a aquesta acta.

Tots els membres de la Comissió expressen unànimement la seva felicitació a la Sra. Vidal i al seu equip per la tasca desenvolupada amb tant d'encert.

En tercer lloc, en el torn de paraules, la presidenta entén que s'hauran de tractar temes polèmics com són les llistes als consells i Parlament o la Comissió Tècnica Interinsular i fa referència a la dificultat que existeix per transferir competències consorciades com les de joventut.

El Sr. Román Piña sol·licita que a la pàgina 17 del balanç es canviï l'expressió "igualtat de sexes" per la d'"igualtat de dret dels sexes", alhora que manifesta la seva preocupació per la conservació del dret especial.

El Sr. Morales entén que el problema de les llistes al Parlament i als consells insulars es podria solucionar si s'eliminàs qualsevol tipus de incompatibilitat entre les condicions de parlamentari, conseller del consell insular i regidor d'ajuntament.

La presidenta fa veure que existeixen qüestions problemàtiques: una és la immigració, competència acotada per la Constitució però en la qual les comunitats autònomes han d'intervenir-hi amb assistència sanitària i social, i que les Illes Balear són la comunitat autònoma amb més immigració en termes percentuals d'Espanya.; una altra és l'aprovació dels pressuposts de la comunitat autònoma de les Illes Balears, quan l'Estatut exigeix el vot favorable de dues illes, de manera que és possible un Govern amb majoria absoluta que no pugui aprovar els pressuposts.

El Sr. Ignasi Ribas planteja, tal com es pretén fer a Catalunya, si és possible que l'Estatut, com a llei orgànica que és, pugui modificar lleis orgàniques de l'Estat, idea que és rebutada per la Sra. Felisa Vidal qui diu que malgrat que és

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

una llei orgànica, és una norma diferent atès que té un procés de reforma singular.

El Sr. Avel·lí Blasco dedueix per l'índex del balanç jurídic que aquest s'ha confeccionat a partir de la perspectiva unilateral de les conselleries, i hi troba a faltar una valoració de conjunt. Considera igualment una descompensació entre les competències (a les què s'hi dediquen tretze planes) i les institucions (a les què s'hi dediquen paràgrafs), i creu que és insuficient el títol relatiu a Hisenda, Patrimoni i Economia.

El Sr. Félix Pons rebut el Sr. Ribas dient que l'Estatut no pot modificar la Llei orgànica Poder judicial, la Llei orgànica de la defensa nacional... només per a una comunitat autònoma.

El Sr. Joan Font entén que l'objectiu de la Comissió consisteix en un estudi possibilista i realista, al marge de l'interès autonomista.

El Sr. Félix Pons entén que si vivim en un espai comú, resulta més convenient remoure obstacles abans que crear-los, i posa com a exemple les regles generals i àmplies del dret mercantil.

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 19 gener.

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 4

Dia: 19/01/05

Hora: de les 16:30 a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennàssar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Debat de les propostes remeses en relació amb les Disposicions Generals de l'Estatut.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, qui proposa la lectura de l'acta de la sessió anterior i l'aprovació d'aquesta a la sessió següent.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

La presidenta agraeix als ponents de les Disposicions Generals els seus informes. Planteja que com a sistemàtica de treball el director general de Projectes i Coordinació Departamental farà un resum de les diferents postures article per article.

Començant per l'article 1.1 el Sr. Roselló classifica les cinc aportacions en dos criteris: el de nacionalitat històrica (senyors Morales, Colom i Ribas) i el de comunitat històrica (senyors Piña i Ferrer).

No obstant, assenyala que aquesta es una classificació feta a grans drets i que ha de ser emprada amb precaució, doncs per exemple, el Sr. Morales es refereix a "comunitat nacional" y el Sr. Piña no s'està referint a un argument estrictament "historicista".

La presidenta dóna la paraula als ponents.

La Sra. Ferrer manifesta que dóna més importància a l'adjectiu "històrica" que no pas als termes "nacionalitat" o "comunitat", malgrat que s'inclina per aquest segon.

El Sr. Colom parteix de l'afirmació que la Constitució fa referència a "nacionalitats o regions" i atès que el terme "regió" més abstracte, s'inclina pel de "nacionalitat". S'estima més no adjectivar-lo i deixar aquesta tasca als polítics. Entén que la Constitució és asimètrica en aquest punt i que proposa un terme netament constitucional.

El Sr. Piña proposa el terme "comunitat històrica" perquè així es dedueix de l'article 143 de la Constitució espanyola, que insisteix en les "regions històriques". Rebutja el terme "nacionalitat històrica" perquè forma part del conceptualisme jurídic i perquè si la Constitució espanyola va introduir el terme "nacionalitat" va ser per resoldre políticament un problema i perquè els territoris que volien ser nació acceptaren el terme nacionalitat.

El Sr. Morales entén que la Constitució empra el terme "històric" en un sentit d'història curta (durant la II República s'aprovaren tres estatuts). Apunta que el Diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola que va ser vigent entre 1970 i 1983 fa referència al fet nacional i a les comunitats amb característiques nacionals, de manera que convida a perdre la por al terme "nacionalitat".

El Sr. Ribas s'inclina per la "nacionalitat històrica" amb el fonament dels límits de la Constitució i el consens. Entén que la Constitució espanyola no fa

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

referència a un Estat plurinacional però si a una nació de nacions, i que el terme “nacionalitat” que empra la Constitució és un concepte confús, tot i que admès per la ciència política per designar nacions sense estat.

Apunta que el Diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola admet entre les accepcions de la paraula nacionalitat la denominació oficial d'algunes comunitats autònomes i l'especial identitat històrica, cultural i social.

Per tot això i tenint en compte que la nacionalitat històrica s'ha anat construint al marge de la Constitució i que si Balears té una identitat històrica, cultural i una vocació de construcció política, s'ha d'optar pel terme “nacionalitat històrica”.

Tot seguit la presidenta obre el debat i dona la paraula al Sr. Félix Pons, el qual exposa la seva preocupació per la metodologia i perquè s'acabi fent una reconstrucció política. Fa referència a un article d'opinió de José Ramón Recalde sobre el Pla Ibarretxe i diu que si el Pacte estatutari es romp, ja no existeix consens.

Es demana si el títol de les Disposicions Generals suposa algun problema pel funcionament de les institucions de la comunitat autònoma de les Illes Balears. Assenyala que la Constitució no fa la més mínima referència ni a la història ni a la identitat d'Espanya, mentre que les comunitats autònomes s'han vist obligades a reivindicar la seva identitat històrica.

Per tot això es declara partidari de no modificar les Disposicions Generals.

Mostra la seva disconformitat amb que l'asimetria tenguí conseqüències jurídiques, ja que la Constitució espanyola només és asimètrica en la Disposició Transitòria Segona, relativa a la distinta velocitat, de manera que aquesta disposició parla de “territoris”.

Entén que parlar de nacionalitat històrica suposa un plantejament polític d'un projecte insatisfet que només troba satisfacció si aquesta asimetria té dret d'admissió i el consens constitucional s'aguanta sobre la base que a algunes comunitats autònomes se'ls mantengui la perspectiva de que Múrcia o La Rioja mai no seran com elles.

En aquest sentit es poden fer grans plantejaments o replantejaments del Pacte estatutari, tot i que sempre s'haurà de concloure amb parts comunes.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

A continuació, el Sr. Blasco assenyala que ara com ara les diferències en les vies d'accés resulten igualades i que l'única excepció són els territoris forals. Entén que s'ha de relativitzar el terme "nacionalitat" i que la relació amb l'Estat serà idèntica amb una o altra denominació.

Apunta que el problema és més polític que jurídic, atès que altres comunitats autònomes, com Aragó i Canàries, ja es qualifiquen com a nacionalitats, i que si a la reforma de 1994 es va plantejar el terme "nacionalitat" sense que hi hagués una decisió favorable, ara és una bona oportunitat perquè no suposa un canvi significatiu.

La presidenta de la Comissió confirma que efectivament es tracta més d'una batalla política i del discurs mediàtic que no d'una qüestió jurídica.

El Sr. Piña vol fer observacions al Sr. Félix Pons i diu que qui fa més arbres genealògics és qui menys arrels té. Posa com a exemple el poble jueu, que s'ha qualificat com a nació i no com nacionalitat, i afegeix que no s'han de crear nous problemes, què a més són ficticis.

Assenyala que als anys vuitanta l'Obra Cultural Balear va convocar una manifestació a la Plaça Major –a la qual hi assistí el President de les Illes Balears- per reivindicar el caràcter històric de la comunitat autònoma de les Illes Balears i que no tengué la resposta ciutadana que avui tendria. En aquest sentit entén que l'article 1 no ha de crear problemes, sinó que ha de precisar, de manera que proposa la redacció de la seva ponència per demostrar que allò que es demana té un fonament històric.

El Sr. Ripoll considera que la denominació no és essencial i s'apunta a la conclusió a què arribi la majoria de la Comissió.

El Sr. Colom assenyala que s'ha començat per allò més difícil de l'Estatut i, com a resposta al Sr. Félix Pons, sostén que la Constitució esta plena d'asimetries (el País Basc, la insularitat, les dues vies d'accés, la transferència de tota o d'una part d'una competència de l'article 150.2...).

Entén que Balears té el que té perquè ho tenen els altres i que té el mínim que tenen els altres: el finançament més baix per habitant, una insularitat no comparable a Canàries... .

El Sr. Gil no es mostra partidari de purificacions històriques sinó del debat polític, de manera que no resulti irrellevant el terme perquè s'ha de defensar

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

alguna cosa políticament interessant. Conclou que s'ha d'introduir el terme "nacionalitat".

El Sr. Ignaci Ribas reitera que el terme "nacionalitat" s'adapta a la Constitució i que es pot arribar a un consens, mentre que amb la inclusió de "regió" suposa poca autoestima.

En aquest moment s'incorpora el Sr. Francesc Tutzó.

El Sr. Félix Pons emfasitza que ell intervé més com a jurista que per la seva experiència política. Descarta que aquesta Comissió hagi d'optar pel dilema entre la nacionalitat i la regió i que tampoc no entén que si no es diu res signifiqui que s'aposta per la regió.

Llegint l'article 9 del vigent Estatut, relatiu a les característiques comunes de nacionalitat, avui s'accepta que som una nació, cosa que no s'acceptà al 1983.

Declara que el sentit de nacionalitat fa referència a un projecte que no se sent definitivament instal·lat en el projecte Estat, sinó que fa sorgir una significació jurídica i política molt concreta i determinada, com és el projecte nacionalista. La conseqüència més immediata és que s'obre el camí cap a la "terra promesa" i que resta pendent la plenitud de l'autogovern.

El Sr. Joan Font es mostra partidari del terme "nacionalitat" perquè si no existeix al carrer l'esperit ciutadà per a la reforma estatutària haurà de ser fomentat pels poders públics per ajudar a crear una cultura autonomista i de convicció.

Els senyor Piña defensa la redacció feta pel Sr. Ribas perquè enforteix el concepte de solidaritat i proposa que s'empri el terme "unió".

El Sr. Gil manifesta la impossibilitat de separar el que és polític del que és jurídic.

El Sr. Colom declara que la seva proposta és la d'un Estatut definitiu.

Per la seva part, els senyors Pons i Tutzó són partidaris de no introduir cap modificació, malgrat que no s'oposen al criteri majoritari.

La presidenta, amb la finalitat de consensuar una postura per remetre-la a la ponència parlamentària, sotmet a la Comissió proposar la introducció del terme "nacionalitat històrica", fer una referència a la redacció del Sr. Ignaci Ribas i

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

posar de manifest que una part minoritària és partidària de no modificar l'article 1.1, malgrat que no s'oposa a la majoria. La Comissió accepta aquest criteri per unanimitat.

A continuació s'inicia el debat sobre l'article 1.2.

El Sr. Piña no entén la denominació "illes" perquè un país no s'anomena mai pel seus accidents geogràfics.

El secretari de la Comissió fa referència a la Llei estatal 13/1997, de 25 abril (BOE núm. 100, de 26 d'abril de 1997) relativa a la denominació oficial de la comunitat autònoma de les Illes Balears aprovada per les Corts Generals.

El Sr. Félix Pons es mostra partidari de no modificar aquest article.

La presidenta sotmet a la Comissió proposar a la ponència parlamentària que no es modifiqui l'article 1.2, criteri que s'aprova per unanimitat.

Seguidament es debat sobre l'article 2 i el Sr. José Antonio Roselló proposa tractar la insularitat en un article independent. El Sr. Pons entén que la insularitat s'ha d'entendre com a un factor que exigeix correccions per evitar desequilibris territorials.

La presidenta sotmet a la Comissió proposar al Parlament la redacció d'un article independent relatiu a la insularitat com a fet diferencial per evitar discriminacions i que es faci referència a la redacció del Sr. Ignaci Ribas, criteri que és acceptat de forma unànime pels vocals.

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 26 gener.

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 5

Dia: 26/01/05

Hora: de les 16:00 a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennàssar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Debat de les propostes remeses en relació amb les Disposicions Generals de l'Estatut.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, qui proposa la lectura de l'acta de les sessions 3 i 4, que s'aproven per unanimitat.

La presidenta explica que es distribueixen uns comentaris del Sr. Félix Pons a les ponències de les Disposicions Generals.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Es comenta l'article 3. La Sra. Pilar Ferrer entén que, sense perjudici de la unitat de la llengua, al carrer existeixen les modalitats lingüístiques que a l'ensenyament es perden i s'identifiquen amb el parlar de Catalunya. Proposa que, a part de l'article 14, en aquest punt l'Estatut s'hauria de fer un reconeixement més explícit.

El Sr. Román Piña afegeix que no només al carrer, sinó també a la nostra tradició jurídica i cita les fonts de Canet i Mesquida, els formularis notariais, els estudis dels segles XVIII i XIX o les traduccions al menorquí de Pere Ramis, de manera que fa un vot particular fonamentat en la tècnica jurídica i el llenguatge dels erudits.

El Sr. Bartomeu Colom demana per al català el mateix estatus que el de la llengua castellana amb el deure del coneixement, si bé matisat que seria a partir d'un any de veïnatge quan existiria la presumpció de que es coneix la llengua.

Quant a l'ús de la llengua a l'Administració, entén que són els servidors públics els que han de conèixer i emprar la llengua dels ciutadans i no al revés, si bé es podria fer una excepció a la Universitat.

El Sr. Ignasi Ribas és partidari de la cooficialitat i del deure de conèixer la llengua catalana. Defensa la igualtat d'ambdues llengües, de manera que el català sigui tan normal aquí com el castellà a Salamanca.

Quant a les modalitats, demana que la redacció quedi com està i que l'Estatut empari la unitat de la llengua catalana perquè considera que fer massa incidència en les modalitats és devaluar la unitat de la llengua catalana. Demana que la llengua catalana tenguí a l'Estatut el mateix tractament que el tractament que l'article 3 de la Constitució espanyola dona al castellà.

La presidenta obre el torn de paraules i el Sr. Félix Pons es ratifica en la seva opinió de no introduir cap modificació sobre la base de que les Disposicions Generals tracten sobre temes sensibles, construïts sobre la base d'un consens originari i que les ponències posen en relleu la dificultat d'un consens nou.

Considera que l'article 3 és un article obert, que no és un obstacle per avançar en reformes legislatives. Les ponències li semblen programes de política legislativa lingüística que tenen cabuda dins l'Estatut actual.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Explica que la coma de la redacció de l'article 3 posa en relleu que a Balears no existeix una llengua catalana diferent, sinó que la llengua catalana s'assumeix com a pròpia, tot i que amb les modalitats lingüístiques. Entén que amb l'Estatut no es resoldran els problemes entre llengua culta i llengua col·loquial perquè aquests problemes estan farcits d'interès polític i es defineix en contra des banderillisme lingüístic, un debat obert també a Catalunya.

El Sr. Joan Font explica que els funcionaris de l'Administració de Justícia sofreixen problemes de temporalitat, que és cert que es produeixen situacions absurdes d'anar a traduir demandes, però que l'exigència de la llengua seria impossible ateses les dificultats per cobrir places que hi ha avui en dia.

El Sr. Maximilià Morales explica que no ha tractat aquest article a la seva ponència a posta i que és una disposició que permet tots els desenvolupaments legislatius.

El Sr. Francesc Tutzó es mostra partidari de mantenir la redacció actual sobre la base de que l'article 3 va ser fruit d'un ampli consens.

El Sr. Román Piña mantén el seu vot particular i defensa les modalitats lingüístiques.

El Sr. Rafael Gil és contrari a modificar el text vigent sobre la base que aixecaria al carrer un problema amb una forta càrrega passional.

El Sr. Avel·lí Blasco manifesta la seva por a alterar els equilibris dels articles 3 i 14 però, a la vegada, trasllada la seva preocupació per no intentar fer petites passes. Així, es mostra partidari d'avançar un poc més per motius polítics: no considera que es pugui convertir en un deure jurídic el coneixement de la llengua catalana, però és partidari de l'afirmació separada e independent de que el català és la llengua pròpia de les Illes Balears i de treure conclusions en positiu d'aquesta afirmació.

La Sra. Pilar Ferrer considera que existeix un equilibri entre les ponències dels Srs. Colom i Ribas, per una banda, i la seva i la del Sr. Piña, per una altra, de manera que renuncia a la seva proposta.

El Sr. Bartomeu Colom entén que l'Estatut és un equilibri entre la unitat i la diversitat, entre la unitat de la llengua i les modalitats lingüístiques, de manera que per això no s'hauria de modificar la redacció vigent. No obstant, considera que a l'Administració de Justícia estan igual que al 1983, perquè no s'ha fet res.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Les mesures adoptades fins ara només han servit per a la projecció professional però no han incidit en l'ús de la llengua.

El Sr. Alfonso Ripoll es mostra partidari de les modalitats, però també diu que quan parla eivissenc està convençut que parla català, de manera que la unitat de la llengua existeix. Per tant, és partidari de no modificar la redacció vigent i que, en tot cas, es podrien emfasitzar les modalitats a l'article 14.

El Sr. Joan Font manifesta la seva il·lusió per incloure el deure de conèixer la llengua, però que s'ha de redactar un estatut realista, perquè el deure suposaria crear més problemes que els que solucionaria.

El Sr. Román Piña retira el seu vot particular i diu que al debat de l'article 14 defensarà les modalitats.

El Sr. Félix Pons declara que a l'article 3 existeix un consens originari i un consens afegit (apartat tercer) i que no hi ha possibilitat de modificar el consens si no hi ha un consens alternatiu.

El Sr. Maximilià Morales agraeix la postura flexible dels ponents, que s'acosten entre ells.

El Sr. Francesc Tutzó repeteix que no s'ha de modificar la redacció vigent i que respecte de l'article 14 és partidari d'emfasitzar les modalitats lingüístiques.

El Sr. Ignasi Ribas retira la seva proposta quant a llengua pròpia i demana que s'acompanyi amb la ponència parlamentària. Això no obstant, quant al deure, es manté sobre el fonament que una sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut de Galícia dona a entendre que si a l'Estatut s'inclou el deure de conèixer la llengua, serà legítim. Es mostra partidari d'introduir un deure de coneixement genèric en el sentit que no es pugui al·legar desconeixement.

La Sra. Felisa Vidal el rebutja i argumenta que a la Sentència del Tribunal Constitucional esmentada sobre l'Estatut de Galícia és cert que es feia referència a que a l'Estatut no es preveia el deure de conèixer la llengua gallega i per això es tracta d'un suposat diferent; però, en tot cas, el Tribunal Constitucional no admet que es pugui establir aquest deure, a tot estirar podria pensar-se en establir una referència a un deure sense sanció, encara que això no és el que proposa el Sr. Ribas, de manera que si no es pot al·legar desconeixement amb validesa jurídica, ja existeix una sanció. Assenyala que l'Estatut és una llei orgànica amb eficàcia limitada territorial, de manera que si la llei orgànica del poder judicial ja diu quins són els requisits per als cossos

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

nacionals de funcionaris, l'Estatut envairia competències estatals si reconegués altres requisits. Igualment, posa com a exemples altres sentències del Tribunal Constitucional relatives als cossos de notaris i de corredors de comerç que assenyalen que no poden ser objecte de regulació autonòmica per a l'exercici de les seves funcions públiques, perquè depenen del Ministeri de Justícia.

El Sr. Bartomeu Colom considera que una llengua oficial respecte de la qual es pot al·legar desconeixement no és tal llengua oficial i afirma que a Balears la llengua pròpia no està en paritat amb la llengua castellana.

El Sr. Félix Pons fa veure que la situació que es vol canviar consisteix en el retrocés de l'ús del català a les famílies, si bé recomana no pensar que sobre aquest fet s'avançaria si s'obligàs per norma estatutària.

El Sr. Piña afegeix que la llengua pertany a l'àmbit dels sentiments i que no es pot forçar amb normes. Posa com a exemple la reforma dels estatuts de la UIB, on es va proposar incloure el deure de conèixer la llengua i que fou rebutjat.

A l'objecte de decidir un criteri definitiu, la presidenta proposa als vocals el següent criteri, què és aprovat per unanimitat: vuit membre són partidaris de mantenir la redacció vigent sobre la base que aquesta permet un desplegament ampli. Dels vuit, la meitat fan menció especial de les modalitats lingüístiques. Es posposa el debat fins al de l'article 14. Un membre proposa avançar un poc més reafirmant que la llengua pròpia de les Illes Balears és el català. En aquest sentit s'emeten dos vots particulars: el del Sr. Bartomeu Colom, que s'adjunta en document a part i el del Sr. Ignasi Ribas, que consisteix en el segon punt de la seva proposta:

"El català és la llengua oficial de les Illes Balears, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol. Tots tenen el deure de conèixer les dues llengües oficials i el dret d'usar-les indistintament i ningú no pot al·legar-ne desconeixement amb validesa jurídica".

"Els poders públics garanteixen el coneixement de les dues llengües oficials i la disponibilitat lingüística de tot el personal al seu servei a les Illes Balears i de tothom que hi exerceix funcions públiques".

A continuació s'inicia el debat sobre l'article 4, que fa referència a l'escut. El Sr. Román Piña, com a president de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis Genealògics, Heràldics i Històrics, retira la seva proposta. S'acorda per unanimitat deixar la redacció tal com està.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Quant a la possibilitat de parlar d'un himne, el Sr. Ignasi Ribas proposa "La Balanguera". El Sr. Félix Pons assenyala que cap estatut consagra un himne i que, en qualsevol cas, remet a una llei.

El Sr. Avel·lí Blasco recomana no dir res, perquè si es remet a una llei s'incita a que se n'hagi de redactar una. El Sr. Bartomeu Colom descarta "La Balanguera" perquè és l'himne de Mallorca i s'ha de tenir sensibilitat amb totes les illes. S'acorda per unanimitat no fer referència a cap himne.

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 2 de febrer.

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 6

Dia: 02/02/05

Hora: de les 16:00 a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió

Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió

Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal

Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal

Sr. Francisco Tutzó Bennássar, vocal

Sr. Román Piña Homs, vocal

Sr. Joan Font Servera, vocal

Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal

Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal

Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal

Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal

Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal

Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal

Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport

Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Debat de les propostes remeses en relació amb les Disposicions Generals de l'Estatut.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, qui proposa la lectura de l'acta de la sessió anterior, que s'aprova per unanimitat.

La presidenta obre el debat de l'article 5, fa un extracte dels informes dels ponents i els dona la paraula.

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

La Sra. Pilar Ferrer assenyala que només ha formulat uns apunts i remet el debat d'aquest text a experts en dret administratiu.

El Sr. Avel·lí Blasco manifesta que en el punt segon s'ha de suprimir "en el marc de la legislació bàsica de l'Estat" sobre la base que és un obstacle evident i una autolimitació innecessària pels consells insulars, que han d'anar més enllà de la legislació bàsica de règim local. Entén que s'encavalquen un problema tècnic i un problema polític, perquè si volem desenvolupar els consells insulars necessitam un major espai d'autorregulació.

El Sr. Rafael Gil suggereix la possibilitat de revisar aquest article quan es sotmetin a estudi els consells insulars.

El Sr. Francesc Tutzó considera que, sense perjudici de posposar el debat més en profunditat, s'hauria d'emfasitzar que el consell insular és el govern de l'illa i al punt segon hi afegiria que s'ha de tenir en compte el criteri de subsidiarietat i incorporar-hi els principis d'eficàcia i eficiència.

El Sr. Maximilià Morales defensa l'autogovern de cada illa, que pot prendre decisions en el seu àmbit insular d'acord amb la tradició històrica. Entén que la capital no té perquè haver-se de reflectir a l'Estatut, atès que el competent per declarar-la és el Parlament.

Recorda com a la legislatura anterior tots els grups municipals de Palma ho sol·licitaren del Parlament. Assenyala que els estatuts de Catalunya, País Basc, Galícia, Andalusia, Aragó i València no defineixen la capital, amb l'excepció del de Canàries, pels problemes específics entre Tenerife i Las Palmas.

En darrer lloc, fa una observació sobre la denominació i proposa que es retiri l'adjectiu "insular", atès que si se sobreentén que l'ajuntament és municipal, de la mateixa manera se sap que el consell és insular.

El Sr. Félix Pons no s'oposa a entrar en un debat sobre aquesta matèria, sinó que aquest no es tanqui. Està d'acord amb la supressió de l'adjectiu "insular" i assenyala que els estatuts d'Astúries, Cantàbria, La Rioja i Madrid diuen quina és la capital de la comunitat autònoma.

El Sr. Francesc Tutzó suggereix que s'inclogui que els consells insulars han de tenir plena autoritat en les competències pròpies o que el Govern els pugui transferir.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

El Sr. Ignasi Ribas recomana que no es modifiqui aquest article i que es traslladi al debat sobre els consells insulars.

El Sr. Avel·lí Blasco entén que l'organització de les comunitats autònomes és un element clau de l'autonomia, sobre la base que l'article 149 de la Constitució reserva a l'Estat les bases del règim jurídic de les administracions públiques, apunta que Catalunya distingeix entre règim jurídic (procediment, actes, etc...) i organització.

En aquest sentit, planteja que la reforma de l'Estatut ha d'arribar fins allà on ho permeti la Constitució, perquè d'altra manera la legislació bàsica de l'Estat equipararà els consells insulars amb les diputacions provincials i obviarà les seves peculiaritats com a organització territorial.

El Sr. Alfonso Ripoll coincideix amb el Sr. Avel·lí Blasco i diu que si a les illes menors es té idea d'autogovern és gràcies als consells insulars. Respecte de l'adjectivació posa en relleu que és contradictori parlar de consell insular a Eivissa i Formentera quan són dues illes.

El Sr. Bartomeu Colom apunta que existeixen tres models de consell insular (diputacions, cabildos i territoris històrics) i que aquest model s'haurà de definir.

El Sr. Rafael Gil torna a proposar que es posposi el debat d'aquest article i suggereix que s'ha d'estudiar amb més profunditat l'autonomia municipal. Quant a la capitalitat, no creu que pugui existir cap reticència a que Palma figuri com a capital de la comunitat autònoma de les Illes Balears a l'Estatut.

El Sr. Maximilià Morales recorda que l'any 1983 no es va introduir la capital per guardar l'equilibri entre les illes.

El Sr. Félix Pons entén que el problema de fons dels consells insulars és un problema d'exercici de poder (poder normatiu, dictar reglaments sobre competències transferides...). Parla de Catalunya, que té una Administració de l'Estat estructurada en províncies, una Administració autonòmica estructurada en delegacions provincials, ajuntaments, comarques i ara volen introduir les vegueries, si bé no podran suprimir les províncies ateses les repercussions en matèria electoral (designació de senadors).

Afegeix que a Balears tenim una Administració estatal amb la província, una Administració autonòmica amb delegacions insulars i una Administració local amb consells insulars. Per tant, el problema consisteix en si els consells que

Govern de les Illes Balears

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

volem es despullin de la condició d'administració local i es converteixen en administració autonòmica.

El Sr. Francesc Tutzó no té inconvenient en que Palma figuri com a capital. Afegeix que entre Consell i Govern existeix un problema de repartiment del poder i que a cap província existeix diputació i seu de govern autonòmic.

El Sr. Román Piña recorda que fa 25 anys el batle Ramon Aguiló va rebre la petició de substituir el nom de Palma per Ciutat de Mallorca, mentre que al segle XVII ja apareix la inscripció de "*Palma caput regnum balearium*", de manera que dir que Palma és la capital a l'Estatut és una sensació de normalitat.

El Sr. Bartomeu Colom considera, quant a la capital, que si la seva definició ha de crear tensions, més val no fer-la. Així mateix opina que el Consell de Mallorca dificulta l'estudi del règim dels consells insulars i que, amb caràcter general, s'hauria de distingir la organització i les competències.

El Sr. Maximilià Morales manifesta la seva intenció de no fer un vot particular perquè Palma sigui la capital. Podria admetre com a figura intel·lectual de ficció la desaparició del Consell a Mallorca, però no políticament, ja que una vegada assumides les màximes competències allò que quedaria seria corresponent a Mallorca i se li podria posar el nom que es volgués.

El Sr. Avel·lí Blasco entén que queden pendants tres assumptes: la legislació bàsica de l'Estat, la subsidiarietat i la distinció entre ajuntaments i consells insulars, ja que la referència de l'article 5.2 a una llei del Parlament fa pensar que per una sola llei s'ha de regular tota l'organització interior.

En aquest moment la presidenta fa la recapitulació, que és acceptada per la Comissió, següent:

- a) Respecte de l'article 5.1, es decideix posposar el debat a l'estudi dels consells insulars, si bé es proposa que el marc de la legislació bàsica de l'Estat pugui desaparèixer, es marqui la distinció entre ajuntaments i consells i s'introdueixi el principi de subsidiarietat.
- b) Respecte de la capital, la majoria considera que s'ha d'introduir la referència a que Palma és la capital de la comunitat autònoma, tot i que quatre vocals no ho esmentarien malgrat que no s'hi oposen. El Sr. Ignasi Ribas fa la proposta de que la capital sigui Palma de Mallorca i es recolleixi en un article a part.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

- c) Respecte de la adjectivació, s'acorda suprimir l'adjectiu "insular" de la denominació genèrica dels consells insulars.

Seguidament s'obre el debat sobre l'article 6.

La Sra. Pilar Ferrer posa de relleu com el seu punt primer tracta sobre ciutadans de les Illes Balears –que exigeix esser espanyols- i el veïnatge administratiu en un municipi de les Illes Balears, que poden tenir-la els estrangers.

El Sr. Ripoll planteja la situació dels ciutadans amb nacionalitat espanyola que viuen a l'estranger i es troben inscrits al consolat.

La presidenta proposa a la Comissió la conclusió, que és acceptada per unanimitat, següent:

- a) L'article 6.1 es manté amb la mateixa redacció.
- b) S'introdueix un nou punt segon recollit dels estatuts de Canàries i Catalunya amb la redacció següent: "Com a balears, gaudeixen dels drets polítics definits en aquest Estatut els ciutadans espanyols residents a l'estranger que hagin tingut el darrer veïnatge administratiu a les Illes Balears i acreditin aquesta condició en el corresponent consolat d'Espanya. Gaudiran també d'aquests drets els seus descendents inscrits com a espanyols, si així ho sol·liciten, en la forma que determini la llei de l'Estat".
- c) Respecte del vigent punt segon, que es redacti com a article 6.3 i s'elimini l'expressió "mentre mantenguin aquest veïnatge".

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 9 de febrer.

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 7

Dia: 09/02/05

Hora: de les 16:00 a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennássar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Debat de les propostes remeses en relació amb les Disposicions Generals de l'Estatut.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, qui proposa la lectura de l'acta de la sessió anterior, que s'aprova per unanimitat.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Acords:

Article 7:

La comissió proposa la redacció següent:

“Les normes, disposicions i el dret civil de la comunitat autònoma tendran eficàcia territorial, sense perjudici de les excepcions que puguin establir-se en cada matèria d'acord amb les normes per resoldre els conflictes de lleis”.

Vots particulars:

1.- La Sra. Pilar Ferrer i el Sr. Román Piña : el mateix text amb la substitució del terme “eficàcia” per “vigència”.

2.- El Sr. Ignasi Ribas: proposa la redacció següent:

1. L'Estatut empara com a patrimoni comú de les Illes Balears el seu Dret Civil.
2. La comunitat autònoma tindrà competència exclusiva per a la conservació, modificació i desenvolupament del Dret Civil propi.

Article 8:

Paràgraf primer: la Comissió acorda mantenir el mateix text i eliminar-ne “que, en cap cas, no comportarà la concessió de drets polítics”.

Paràgraf segon: la Comissió acorda mantenir la mateixa redacció.

Article 9:

El senyor Ignasi Ribas proposarà una redacció de la primera part de l'article, mentre que el Sr. Román Piña farà el mateix amb la segona part. El Sr. Bartomeu Colom formularà un vot particular.

El tres vocals es comprometen a formular les seves aportacions per a la propera sessió.

Article 76:

La Comissió acorda suggerir, al punt segon, una majoria qualificada superior a l'absoluta, alhora que proposa condicionar al punt quart la possibilitat que el Parlament retiri la proposta de reforma sempre que la iniciativa hagi estat seva.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 16 de febrer.

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 8

Dia: 16/02/05

Hora: de les 16:00 a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennàssar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Anàlisi de l'article 9.
3. Anàlisi del títol II. De les competències de la comunitat autònoma de les Illes Balears.
4. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, qui proposa la lectura de l'acta de la sessió anterior, que s'aprova per unanimitat.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Acords

Article 9

Paràgraf segon: en coherència amb el terme “nacionalitat històrica” introduït en l'article 1, es recomana substituir l'expressió “comuns característiques de nacionalitat” per “característiques de nacionalitat comú”.

Dos membres de la Comissió fan constar la seva voluntat de no introduir modificacions.

Així mateix es recomana, a proposta del Sr. Bartomeu Colom, substituir el “títol I – Disposicions Generals” per “títol preliminar”.

TÍTOL II

De les competències de la comunitat autònoma de les Illes Balears

Article 10

Punt 1: es recomana substituir “institucions d'autogovern” per “institucions pròpies”.

Punt 10: se suggereix eliminar “d'acord amb l'ordenació general de l'economia”.

Punt 13: la presidenta planteja la possibilitat de substituir l'expressió “tercera edat” per “gent gran”.

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 23 de febrer.

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

**Acta de la reunió de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut
d'autonomia de les Illes Balears**

Sessió número 9

Dia: 23/02/05

Hora: de les 16:00 a les 18:30 h

Lloc: Vicepresidència i Conselleria de Relacions Institucionals

Assistents:

Sra. Maria Rosa Estarás Ferragut, presidenta de la Comissió
Sra. Felisa Vidal Mercadal, vicepresidenta de la Comissió
Sr. Avel·lí Blasco Esteve, vocal
Sr. Rafael Gil Mendoza, vocal
Sr. Francisco Tutzó Bennassar, vocal
Sr. Román Piña Homs, vocal
Sr. Joan Font Servera, vocal
Sr. Alfonso Ripoll Escandell, vocal
Sra. Pilar Ferrer Vanrell, vocal
Sr. Bartomeu Colom Pastor, vocal
Sr. Ignasi Ribas Garau, vocal
Sr. Félix Pons Irazazábal, vocal
Sr. Maximilià Morales Gómez, vocal
Sr. José Antonio Roselló Rausell, vocal i òrgan de suport
Sr. Felio José Bauzá Martorell, secretari de la Comissió

Ordre del dia

1. Lectura i aprovació de l'acta de la sessió anterior.
2. Anàlisi del títol II. De les competències de la comunitat autònoma de les Illes Balears.
3. Torn obert de paraules.

Desenvolupament de la sessió

A l'hora convinguda s'inicia la sessió amb la benvinguda de la presidenta, qui proposa la lectura de l'acta de la sessió anterior que s'aprova per unanimitat.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

Acords

Article 9

Paràgraf primer: la Comissió recomana completar i aprofundir amb els principis i valors de la Constitució.

El Sr. Ignasi Ribas emet un vot particular que s'adjunta en document a part.

TÍTOL II

De les competències de la comunitat autònoma de les Illes Balears

Article 10

Punt 14: la Comissió acorda la redacció següent: "Desenvolupament comunitari i integració, sanitat i higiene, i benestar social, en especial:

- seguretat social no contributiva,
- política de protecció dels disminuïts físics, psíquics i sensorials, i
- política d'atenció a persones dependents".

Així mateix la Comissió acorda incloure tres paràgrafs nous on es faci referència a la protecció social de la família; la conciliació de la vida familiar i laboral; i les polítiques d'igualtat de sexes.

Punt 16: la Comissió acorda no pronunciar-se sobre la creació d'una policia autonòmica. No obstant, s'acorda eliminar les limitacions establertes en aquest article –que no estiguin imposades per l'article 149.1.29 de la Constitució Espanyola- per tal de fer un marc que possibiliti la creació d'una policia autonòmica si així ho decideix el Parlament de les Illes Balears.

Punt 17: La Comissió acorda per unanimitat eliminar el terme "interiors"; una majoria dels vocals és partidària d'incloure l'adjectiu "no internacionals", mentre que una minoria tan sols faria referència a "fires i mercats".

No havent-hi més temes a tractar, la presidenta dóna per acabada la sessió i convoca els assistents per a la propera, prevista per al dia 2 de març.

**Govern
de les Illes Balears**

Vicepresidència i Conselleria
de Relacions Institucionals
Direcció General de Projectes
i Coordinació departamental

La presidenta aixeca la sessió de la qual, com a secretari, estenc aquesta acta.

El secretari

Vistiplau
La presidenta

Balanç relatiu a l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears
sol·licitat per la Comissió Assessora
per a la Reforma de l'Estatut d'autonomia

Índex

1)	Breu referència a les reformes de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.....	3
2)	Preàmbul	4
3)	Títol I. Disposicions generals	4
4)	Títol II. De les competències	6
	A) Estudi dels tres blocs de competències	6
	B) Referència a les competències de cultura, educació i normalització lingüística	9
	C) Assumpció de nous títols competencials	15
	D) Relacions amb d'altres comunitats autònomes i acció exterior	15
	E) Consideracions de les competències per sectors materials	16
5)	Títol III. De les institucions	19
	A) Capítol I. Del Parlament	20
	B) Capítols II Del president	20
	C) Capítol IV. Dels consells insulars	20
	D) Capítol VI. De l'Administració pública de les Illes Balears.....	26
	E) Capítol VIII. Del règim jurídic de la comunitat autònoma.....	26
6)	Títol IV. De l'organització judicial	26
7)	Títol IV. De la hisenda, el patrimoni i l'economia	27
8)	Referència especial a la insularitat.....	28
9)	Títol VI. De la reforma de l'Estatut	29
10)	Disposició transitòria primera. El traspàs de funcions i serveis a la comunitat autònoma: la Comissió Mixta de Transferències	30
11)	Disposició transitòria cinquena. La Comissió Tècnica Interinsular	31

1. Breu referència a les reformes de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears

L'Estatut d'autonomia de les Illes Balears (EAIB) ha estat reformat en les ocasions següents:

- 1) Mitjançant la Llei orgànica 9/1994, de 24 de març, es va ampliar el sostre competencial autonòmic una vegada transcorregut el termini de cinc anys previst en l'article 148.2 de la Constitució espanyola (CE). La reforma fou possible gràcies als acords autonòmics entre les dues forces majoritàries (PP i PSOE) en 1992 i a la Llei orgànica 9/1992, de 23 de desembre, de transferències de competències a les comunitats autònomes que accediren a l'autonomia per la via de l'article 143 CE. Es modificaren els articles de l'Estatut que esmentaven les competències, concretament els articles 10, 11, 12, 15 i 16.
- 2) La darrera reforma s'aprovà mitjançant la Llei orgànica 3/1999, de 8 de gener. És la de major abast i és el fruit de la iniciativa de gairebé tots els grups parlamentaris. A més de l'ampliació de competències, es dugueren a terme les reformes següents, entre d'altres:
 - Canvi de la denominació de la comunitat autònoma per «Illes Balears».
 - Modificació de la denominació del *Butlletí Oficial de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears* (BOCAIB) per *Butlletí Oficial de les Illes Balears* (BOIB).
 - Introducció de l'article 14, específic sobre la llengua catalana.
 - Creació d'un capítol específic dedicat als òrgans de consulta i assessorament.
 - Reconeixement estatutari de la Sindicatura de Greuges i de la majoria per elegir el síndic i els tres membres que corresponen al Consell Consultiu.
 - Reconeixement estatutari de la Sindicatura de Comptes.
 - Exigència de quòrum de votació de 3/5 parts del Parlament per presentar al Consell General del Poder Judicial les dues ternes de magistrats del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears.
 - Per reformar l'Estatut, es va excloure la iniciativa del Govern de l'Estat. A més, es facultà el Parlament de les Illes Balears per retirar una reforma estatutària iniciada per les Corts Generals.

La Llei orgànica 2/1996, de 15 de gener, complementa l'Estatut d'autonomia amb l'atribució a la comunitat autònoma de la competència per a l'ordenació del comerç minorista i transfereix a la comunitat autònoma la competència d'execució de la legislació de l'Estat en matèria de comerç interior per la via de l'article 150.2 CE.

2. Preàmbul

L'ordre de l'Estatut d'autonomia obliga a començar-ne l'estudi o el comentari pel preàmbul. Només assenyalem que, des del punt de vista de l'operador del dret, de la pràctica jurídica, no suscita cap problema ni cap controvèrsia, de manera que creim que les reflexions arribaran en el seu moment, en culminar la tasca de la Comissió Assessora per a la Reforma de l'Estatut d'autonomia i basant-se en els seus treballs i les seves conclusions.

3. Títol I. Disposicions generals

L'estudi d'aquest títol ha d'anar presidit per la idea que la seva redacció actual no suposa problemes jurídics ni de funcionament de la comunitat autònoma.

L'Estatut d'autonomia té la doble naturalesa de norma institucional bàsica de la comunitat autònoma i és la més adequada per concretar i subratllar les manifestacions de la nostra identitat; i en aprovar-se com a llei orgànica ha de ser reconeguda i emparada per l'Estat com a una part integrant del seu ordenament jurídic.

El títol I de l'Estatut és sistemàticament el lloc idoni per recollir els elements que reflecteixen la singularitat de la nostra comunitat autònoma, com tot allò relatiu a la llengua (article 3), a la bandera (article 4). etc. Pot plantejar-se la conveniència de regular-hi més àmpliament o de manera diversa els elements integrants de la nostra identitat, com ara l'escut, els himnes, les festes commemoratives, etc., i també la possibilitat de destacar-hi el caràcter insular de les Illes Balears com a element singularitzador, la qual cosa es desenvoluparà posteriorment de manera més àmplia.

L'article 1 de l'Estatut ens presenta la denominació de la mateixa comunitat autònoma, i la primera discussió sorgeix sobre la utilització o la no-utilització de les denominacions *nacionalitat* o *comunitat històrica* per comprendre la realitat de les Illes Balears. També s'hi pot plantejar un debat sobre els orígens de les terres que constitueixen la comunitat i parlar tant del Regne de Mallorca com dels antecedents històrics i les institucionals de Menorca i les Pitiüses.

Pel que fa al títol preliminar, tal vegada és el moment d'assenyalar estatutàriament que la capitalitat de la comunitat és a Palma (pràcticament tots els estatuts fixen la capital), amb la rellevància que suposa el reconeixement estatutari per a la ciutat de la seva condició de capital de la comunitat autònoma, deixant de banda altres especialitats de règim jurídic que hi ha per la condició de ciutat amb un determinat nombre d'habitants.

La comunitat autònoma, entesa com a conjunt de poders i institucions, però també com a divisió territorial de l'Estat, es denomina *Illes Balears*, tant en català com en castellà. Aquesta és una opció que, tant en els àmbits oficials com en els privats, no s'ha assumit plenament, atès l'ús freqüent i habitual de la denominació *Islas Baleares*.

L'article 2 de l'Estatut identifica l'espai físic on normalment s'aplica l'ordenament jurídic autonòmic i s'exerceixen les competències de la comunitat autònoma. En la redacció actual es defineix l'àmbit territorial a partir del concepte d'illa, però no hi ha referències a les aigües interiors o al mar territorial (que només apareixen en les previsions de l'article 10.19). Això permet a les instàncies centrals de l'Estat dictar normes que afecten les competències autonòmiques que s'han d'exercir necessàriament als espais terrestres i marítims de la costa —incloses les aigües interiors—, amb un clar efecte limitador de l'autonomia.

L'article 5 de l'Estatut regula l'organització territorial. Respecte d'això, hem de dir que el Parlament de les Illes Balears no ha aprovat encara la llei que (segons les previsions de l'article 5.2) hauria d'haver desplegat globalment l'organització territorial de la comunitat autònoma. Com és sabut, sobre aquesta qüestió només podem referir-nos a la Llei de consells insulars i a l'anunci d'una futura llei balear de règim local. Per una altra banda, cal recordar que —d'acord amb el precepte esmentat— la reserva de llei autonòmica es vincula directament a la legislació bàsica de l'Estat i a determinats principis d'organització.

Doncs bé: en aquest estat de coses, atesa l'experiència de l'aplicació de la Llei de consells insulars i sense perdre de vista els límits que eventualment es deriven dels articles 148.1.1 i 149.1.18 CE, sembla aconsellable incloure les qüestions de l'organització territorial entre les que s'han de debatre a l'hora de reformar l'Estatut.

Hem de fer una referència a l'article 7, que regula l'àmbit territorial de les normes. Tot aplicant aquest article, l'exposició de motius de la Llei 8/1990, de 28 de juny, sobre la Compilació del dret civil de Balears, anuncia:

«[...]S'ha fet una nova redacció a l'article 2 de la Compilació, el qual, a més, tot respectant el que s'estableix en l'article 7 de l'Estatut, exceptua de l'eficàcia general territorial esmentada, els casos en que, segons el Dret interregional o internacional privat s'han d'aplicar unes altres normes. En definitiva, i en contra del que fins ara ha passat, no serà necessari de provar la regla, sinó l'excepció».

Consegüentment, l'article 2 estableix que «les normes del Dret civil de Balears tendran eficàcia en el territori de la Comunitat Autònoma i seran d'aplicació a aquells que hi resideixen sense necessitat de provar-ne el veïnatge civil».

S'interposà un recurs d'inconstitucionalitat (núm. 2401/1990) que va ser resolt per la Sentència 156/1993, que declara la inconstitucionalitat de l'incís

assenyalat de l'article 2 de la Compilació, de que: "i seran d'aplicació als qui hi reixideixen sense necessitat de provar el seu veïnatge civil", ja que s'entenia que s'envaïen competències exclusives de l'Estat sobre «les regles relatives a l'aplicació i l'eficàcia de les normes jurídiques» (article 149.1.8 CE). Aquesta Sentència podria motivar l'estudi de si és necessari donar una nova redacció a l'article 7 de l'Estatut o, en tot cas, ratificar-ne la redacció actual.

4. Títol II. De les competències

Per fer el balanç d'aquest títol de l'Estatut se n'han considerat diversos aspectes:

D) Estudi dels tres blocs de competències

En primer terme es planteja l'estudi dels tres blocs de competències, és a dir: les exclusives (article 10 EAIB), les de desenvolupament legislatiu i execució (article 11 EAIB) i les competències executives (article 12 EAIB).

Els diferents epígrafs de l'article 10 de l'Estatut (concretament de l'1 al 20) recullen pràcticament els títols competencials de l'article 148 CE com a competències exclusives de la comunitat autònoma, és a dir, aquelles en què la comunitat té la competència legislativa, la potestat reglamentària i la funció executiva. Per tant, a la qüestió de si s'ha exhaurit el marge competencial de l'article 148 CE s'ha de respondre, en principi, de manera afirmativa.

La resta dels epígrafs (del 21 al 40) recullen també com a competències exclusives de la comunitat autònoma aquelles no recollides com a exclusives per l'Estat aplicant els articles 149.1 i 149.3 CE. Encara que l'Estatut defineix aquestes competències com a exclusives, és cert que l'amplitud de la definició de les clàusules en reproduir-se el sistema de clàusules generals establert en la Constitució espanyola ha duit implícit que s'hagin plantejat múltiples controvèrsies competencials davant el Tribunal Constitucional (de les quals, més endavant, en farem un repàs i en citarem els pronunciaments de major importància).

S'hi ha d'afegir que l'exclusivitat en la definició dels títols competencials resulta sempre relativa, ja que l'exclusivitat no exclou la subjecció al límit de les competències exclusives de l'Estat de l'article 149.1 CE.

Dins l'article 10 de l'Estatut d'autonomia, mereix una menció especial l'apartat 23, dedicat al dret civil propi de la comunitat autònoma, que s'ha de tractar com a element de la singularitat pròpia de les Illes Balears. Sobre aquesta qüestió es va pronunciar —com ja hem esmentat— la Sentència 156/1993 del Tribunal Constitucional, la qual, aprofundint en el concepte de les *institucions connexes* com a àmbit competencial del *desenvolupament* del dret civil propi, ha permès

el reconeixement de competències de les comunitats autònomes en institucions de dret civil noves com ara les parelles estables (regulades per la Llei 18/2001, de 19 de desembre) o la mediació familiar (actualment en fase de projecte).

Amb relació al règim jurídic de les administracions de les Illes Balears i al procediment administratiu propi, hem de dir que es tracta d'un bloc material que podria figurar amb perfils més precisos en l'article 10 EAIB, de manera que es poguessin superar les dificultats interpretatives i de redacció dels articles 10.32 i 11.3.

En l'article 11 EAIB es recullen les competències de desenvolupament legislatiu i execució i en l'article 12, les competències executives, com a transsumpte de les competències exclusives de l'Estat recollides en l'article 149.1 CE.

L'estudi dels diferents supòsits pot operar encara el canvi de la ubicació o la redacció d'alguns títols competencials recollits en el nostre Estatut d'autonomia, atès que la Constitució espanyola els atribueix la funció de ser la norma que concreta les competències assumides per les comunitats autònomes (article 147.2.d CE).

I encara més: el mateix Tribunal Constitucional ha atribuït als estatuts d'autonomia efectes moduladors de les competències estatals de l'article 149.1 CE (com amb la Sentència 22/1999, sobre la Llei de cambres agràries del País Basc, on dedica importants conseqüències a la qualificació formal d'una competència com a exclusiva quan l'Estat també té atribuïda sobre la mateixa matèria una competència bàsica). El Tribunal Constitucional considera que quan l'Estatut ha qualificat formalment la competència com a exclusiva de la comunitat autònoma, les bases estatals han d'actuar essencialment com un *límit extern* i la competència autonòmica no es pot considerar com de desenvolupament ordinari de la legislació bàsica; mentre que si l'Estatut considera la competència només com de desenvolupament legislatiu, les bases estatals poden complir el plus d'orientar i dirigir l'exercici de la competència autonòmica.

Aquesta jurisprudència constitucional pot portar a considerar excessius els termes de l'encapçalament de l'article 11 de l'Estatut, que recull la competència del desenvolupament legislatiu i execució de la comunitat autònoma de les Illes Balears: «En el marc de la legislació bàsica de l'Estat i, si pertoca, *en els termes* que aquesta estableixi [...]». Amb aquesta precisió estatutària s'ha considerat que la competència de la comunitat autònoma pot quedar *més subjecta* al marc normatiu estatal, amb la qual cosa es produeix un inevitable efecte restrictiu del potencial competencial.

Això es produeix de manera encara més intensa quan en els diferents títols competencials es remet a apartats concrets de l'article 149 CE (per exemple, en l'11.1 es remet al 149.1.18, en l'11.4 al 149.18 i en l'11.11 al 149.1.27).

Així mateix, és indubtable la transcendència del que estableix aquesta Sentència pel que fa a com es configuren les competències, de manera que aquestes consideracions es podrien tenir en compte per requalificar algunes de les competències legislatives com a exclusives. Per tant, alguna de les recollides en l'article 11 podrien configurar-se com a exclusives, singularment les dels articles 11.2 (règim local), 11.7 (protecció del medi ambient, normes addicionals de protecció, espais naturals protegits i ecologia) i 11.15 (corporacions de dret públic representatives d'interessos econòmics i professionals). Es configurarien com a competències exclusives en el sentit relatiu assenyalat.

Amb relació a les competències executives recollides en l'article 12 EAIB, cal destacar amb caràcter preliminar la seva baixa intensitat ja que no estan referides a l'exercici de la potestat reglamentària més enllà de l'estricta àmbit organitzatiu, llevat del cas que s'atribueixi aquesta potestat mitjançant l'habilitació o la delegació legislativa de l'Estat, com precisa l'article 49.2 EAIB.

Tot això porta a concloure la conveniència que algunes d'aquestes competències executives es reubicassin entre les competències de desenvolupament legislatiu, concretament: 1) la de l'article 12.17 (relativa al crèdit, la banca i les assegurances), reconduint la bàsica de l'article 149.1.11 CE als aspectes estrictes del règim financer que constitueix la finalitat específica de la competència estatal; 2) la del article 12.2 (relativa a l'expropiació forçosa); 3) la de l'article 12.5 (associacions); 4) la 12.7 (relativa a la gestió de les prestacions i serveis socials dins el sistema de la seguretat social), entre d'altres.

Això mateix es planteja amb les competències de protecció civil i salvament marítim de l'article 12, en què seria possible introduir el concepte més ampli d'*emergència*.

E) Referència a les competències de cultura, educació i normalització lingüística

- 1) L'article 13 de l'Estatut recull la competència sobre cultura amb caràcter exclusiu.

D'acord amb els apartats 20 i 21 de l'article 10 EAIB, la comunitat autònoma de les Illes Balears té competència plena en matèria de, museus, arxius i biblioteques que no siguin de titularitat estatal, i en matèria de patrimoni històric, monumental, cultural, artístic, arquitectònic, arqueològic, científic i paisatgístic.

Les disposicions mitjançant les quals es varen dur a terme les transferències de competències foren les següents:

- Reial decret 3040/1983, de 5 d'octubre, de traspàs de funcions i serveis de l'Estat en matèria de cultura.
- Reial decret 2567/1980, de 7 de novembre, sobre transferència de l'Estat en matèria de sanitat i cultura.
- Reial decret 4101/1982, de 29 de desembre, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Estat en matèria de cultura.

És evident que hi manca dur a terme un desplegament normatiu amb rang legal sobre arxius i biblioteques. En canvi, en matèria de museus s'ha aprovat la Llei 4/2003, de 26 de març, de museus de les Illes Balears.

Pel que fa a la protecció del patrimoni històric, la norma principal és la Llei 12/1998, de 21 de desembre, del patrimoni històric de les Illes Balears. I pel que fa a la promoció cultural, la principal és la Llei 1/2002, de 19 de març, de cultura popular i tradicional. Cal tenir en compte la Llei 6/1994, de 13 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de patrimoni històric, promoció sociocultural, animació sociocultural, dipòsit legal de llibres i esports.

- 2) L'article 14 es refereix a la competència exclusiva per a l'ensenyament de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i la normalització lingüística: la comunitat autònoma de les Illes Balears té competència plena en matèria de normalització de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i de l'ensenyament d'aquesta llengua. És una competència nata, evidentment no transferida, que té la seva norma fonamental en la Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística de les Illes Balears.

Per una altra banda, dins el desenvolupament normatiu podem distingir dues vessants:

- a) Normativa en relació amb la normalització de les administracions i el foment de l'ús de la llengua:
 - Decret 100/1990, de 29 de novembre, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials.
 - Decret 64/2002, de 3 de maig, de creació del Consell Social de la Llengua Catalana.
- b) Normativa en relació amb la normalització lingüística dins l'àmbit educatiu de les Illes Balears:
 - Decret 92/1997, de 4 d'abril de 1997, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris.
 - Decret 115/2001, de 14 de setembre de 2001, pel qual es regula l'exigència de coneixement de les llengües oficials al personal docent.

- Decret 80/2004, de 10 de setembre, sobre avaluació i certificació de coneixements de català.

3) L'article 15 desenvolupa les competències sobre l'ensenyament; hi podem distingir:

a) Ensenyament no universitari:

Les competències sobre aquesta matèria són les que ha assumit en darrer lloc la comunitat autònoma d'entre les atribuïdes a la Conselleria d'Educació i Cultura, ja que té el seu suport estatutari en l'article 15 (que atribueix la competència de desenvolupament legislatiu i execució) i es va fer efectiu el traspàs mitjançant el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, de traspàs per part de l'Estat a la comunitat autònoma de les Illes Balears, de les funcions i serveis en matèria d'ensenyament no universitari (d'acord amb aquest Reial decret, la data d'efectivitat del traspàs era l'1 de gener de 1998).

Atès l'abast de les competències assumides en la matèria, farem el balanç de l'acció de govern analitzant fonamentalment la seva vessant de desenvolupament legislatiu.

Com a primer aclariment, hem d'indicar que el caràcter de dret fonamental de l'educació ha tengut com a conseqüència —juntament amb la concepció laxa de *desenvolupament orgànic* d'aquest dret, que ha fet servir sistemàticament el legislador (LODE, LOGSE, LOCE)— que el marge material que ha restat per al desplegament pròpiament legislatiu (no només per aquesta comunitat autònoma sinó per a totes), ha esdevengut mínim —i això essent generosos amb els qualificatius—, per la qual cosa el desplegament normatiu s'ha duit a terme mitjançant disposicions reglamentàries de desplegament de la legislació orgànica estatal.

Pel que fa a aquestes disposicions, podem citar:

- Institucions d'ensenyament no universitari:
 - Decret legislatiu 112/2001, de 13 d'agost, d'aprovació del Text refós de la Llei de consells escolars de les Illes Balears.
 - Decret 10/2003, de 14 de febrer, de regulació dels consells escolars insulars i el consells escolars municipals de les Illes Balears.
- Règim orgànic dels centres docents:
 - Decret 119/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament orgànic de les escoles públiques d'educació infantil, dels col·legis públics d'educació primària i dels col·legis públics d'educació infantil i primària.

- Decret 120/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament orgànic dels instituts d'educació secundària.
- Decret 59/2003, de 13 de juny, pel qual es crea i regula el Registre de Centres Docents de les Illes Balears.
- Ordenació dels ensenyaments:
 - Decret 125/2000, de 8 de setembre (ordenació general de l'educació infantil, l'educació primària i l'educació secundària).
 - Decret 66/2001, de 4 de maig (currículum de l'educació infantil).
 - Decret 86/2002, de 14 de juny (currículum de l'educació secundària obligatòria).
 - Decret 111/2002, de 2 d'agost (ordenació i estructura del batxillerat).
 - Decret 1/2003, de 3 de gener (currículum de la gestió administrativa).
 - Decret 8/2003, de 7 de febrer (currículum del comerç).
 - Decret 11/2003, de 14 de febrer (currículum de l'animació turística).
 - Decret 16/2003, de 21 de febrer (currículum de les aplicacions informàtiques).
 - Decret 157/2003, d'1 d'agost (currículum de l'administració de sistemes informàtics).
 - Decret 42/2004, de 7 de maig (currículum de l'operació, el control i el manteniment de màquines i instal·lacions del vaixell).
 - Decret 63/2004, de 2 de juliol (currículum de la conducció d'activitats físicoesportives al medi natural).
 - Decret 97/2004, de 26 de novembre (currículum de l'educació infantil).
 - Decret 92/2004, de 29 d'octubre (currículum de l'educació primària).
 - Decret 56/2004, de 18 de juny (ordenació general de l'educació infantil, de l'educació primària, de l'educació secundària).
- Professorat:
 - Decret 68/2001, de 18 de maig, pel qual es regula l'estructura i l'organització de la formació permanent del professorat de la comunitat autònoma de les Illes Balears.
- Alumnat:
 - Decret 35/2004, de 16 d'abril, pel qual s'estableix el règim d'admissió d'alumnes als centres docents sostinguts amb fons públics.

– Participació:

- Decret 187/2003, de 28 de novembre, pel qual es regulen les associacions i les federacions i les confederacions d'associacions d'alumnes.
- Decret 188/2003, de 28 de novembre, pel qual es regulen les associacions de pares i mares d'alumnes i les federacions i confederacions d'aquestes.

b) Ensenyament universitari

Les competències sobre aquesta matèria tenen el seu suport estatutari en l'article 15 EAIB. El traspàs es va fer efectiu mitjançant el Reial decret 2243/1996, de 18 d'octubre, de traspàs per part de l'Estat a la comunitat autònoma de les Illes Balears de les funcions i els serveis en matèria d'ensenyament universitari (d'acord amb aquest Reial decret, la data d'efectivitat del traspàs era l'1 de novembre de 1996).

Per una altra banda, els advertiments fets en relació amb el desenvolupament orgànic del dret fonamental a l'educació en l'àmbit no universitari és pràcticament reproduïble per a l'àmbit universitari.

Pel que fa a les disposicions reglamentàries dictades per la comunitat autònoma en aquest àmbit, podem citar:

– Institucions de l'ensenyament universitari:

- Llei 3/2000, de 20 de març, del Consell Social de la Universitat.
- Decret 50/2004, de 28 de maig de 2004, pel qual s'aprova el reglament d'organització i funcionament del Consell Social de la Universitat de les Illes Balears.
- Decret 72/2002, de 17 de maig, pel qual s'aprova la creació de l'Institut Universitari d'Investigació de la Salut de la Universitat de les Illes Balears.

Al llarg dels anys s'han dut a terme adscripcions:

- Decret 251/1999, de 10 de desembre, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola de Turisme Insular d'Eivissa i Formentera a la Universitat de les Illes Balears.
- Decret 142/2001, de dia 14 de desembre, pel qual s'aprova l'adscripció de l'Escola Universitària Felipe Moreno a la Universitat de les Illes Balears.
- Decret 177/2003, de 31 d'octubre, pel qual s'autoritza l'adscripció dels ensenyaments d'enginyeria agrícola, especialitat en hortofructicultura i jardineria a la facultat de ciències.

- Decret 202/1999, de 17 de setembre, pel qual es crea la facultat de psicologia a la Universitat de les Illes Balears.
- Decret 203/1999, de 17 de setembre, pel qual es crea l'Escola Politècnica Superior de les Illes Balears.
- Decret 129/2001, de 16 de novembre, de modificació del Decret 203/1999, de 17 de setembre, de l'Escola Politècnica Superior de les Illes Balears.
- Agència de Qualitat Universitària:
 - Acord del Consell de Govern de 13 de desembre de 2002 pel qual s'aprova la creació d'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears i també els seus Estatuts.
 - Decret 178/2003, de 31 d'octubre, pel qual es regula el procediment per obtenir l'avaluació de l'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears.
- Infraestructures:
 - Acord del Consell de Govern de 23 de setembre de 2004 pel qual s'aprova la creació del Consorci per al Foment d'Infraestructures Universitàries (COFIU).
- Règim orgànic dels centres universitaris:
 - Decret 84/2001, de 15 de juny, mitjançant el qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament social de la Universitat de les Illes Balears.
 - Decret 170/2003, de 26 de setembre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de les Illes Balears.
 - Correcció d'errades del Decret 170/2003, de 26 de setembre, pel qual s'aproven els Estatuts de la Universitat de les Illes Balears.
 - Llei 2/2003, de 20 de març, d'organització institucional del sistema universitari de les Illes Balears.
- Implantació d'estudis:
 - Decret 114/2000, de 21 de juliol, pel qual s'autoritza la implantació dels estudis conduents a la diplomatura d'enginyer tècnic industrial, especialitat electrònica industrial, a la Universitat de les Illes Balears.
 - Decret 50/2001, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol de llicenciat en filologia anglesa.
 - Decret 51/2001, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol de diplomada en fisioteràpia, i el canvi simultani de la denominació universitària d'Infermeria per Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia.

- Decret 60/2002, referent a la implantació i a la posada en funcionament a l'Escola Universitària dels Ensenyaments conduents a l'obtenció del títol de mestre especialista en educació especial.
- Decret 41/2002, de 22 de març, pel qual s'autoritza la Universitat de les Illes Balears a la implantació en funcionament dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol oficial d'enginyeria tècnica, especialitat en hortofructicultura i jardineria.
- Decret 42/2002, de 22 de març, pel qual s'autoritza la Universitat de les Illes Balears a la implantació en funcionament dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol oficial d'arquitectura tècnica.
- Decret 43/2002, de 22 de març, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació en funcionament dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol oficial de mestre especialista especial.
- Professorat:
 - Decret 104/2002, pel qual es regula el règim jurídic i retributiu del PDI contractat de la Universitat de les Illes Balears.
- Alumnat:
- Participació:

F) Assumpció de nous títols competencials

Així mateix un estudi del nostre actual Estatut d'autonomia assenyala la possibilitat d'estudiar la conveniència d'assumir noves competències. Entre les competències encara no assumides pel nostre Estatut hi figuren: promoció de la dona; règim penitenciari; policia autonòmica; desenvolupament i execució de plans de reconversió industrial; abocaments; títols relacionats amb les noves tecnologies o amb la Unió Europa, etc.

Mereix fer esment especial de la possible assumpció de la competència de transposició de directrius comunitàries en matèria de competència de la comunitat autònoma, perquè es pot entendre que aquestes directrius juguen el paper de bases sobre les quals assumir el desenvolupament legislatiu, tot assenyalant l'Estatut la manera i el procediment per a dur-lo a terme, cosa que fa palesa la notòria insuficiència de la competència de mera execució de l'article 12.1 EAIB. L'ampliació de competències es regula en l'article 16 EAIB. Tot això es tractarà més àmpliament quan s'estudiïn les competències per sectors materials.

G) Relacions amb d'altres comunitats autònomes i acció exterior

Dins el títol II de les competències, l'article 17 recull allò relatiu a les relacions amb altres comunitats autònomes i als tractats i als convenis internacionals.

Els límits a les relacions entre comunitats autònomes deriven de l'article 145 CE, que prohibeix (apartat 1) les federacions de comunitats autònomes i estableix (apartat 2) la comunicació o l'autorització de les Corts Generals per a convenis o acords de cooperació. El règim d'aquest acords o convenis de cooperació es recull en els apartats 1 i 2 de l'article 17 EAIB.

La regulació actual es podria completar per acollir no només aquestes manifestacions de l'acció exterior de la comunitat autònoma, sinó singularment les que es puguin produir amb altres territoris de l'Estat o estrangers amb què ens uneixin lligams directament connectats amb la singularitat cultural de les Illes Balears (com ara la llengua).

Els apartats 3 i 4 de l'article 17 —afegits per la reforma de l'Estatut d'autonomia de 1999— plantegen la possibilitat de la seva insuficiència pel que fa referència al temes relacionats amb la Unió Europea, especialment pel que fa als avanços produïts en el procés d'integració i els que previsiblement es produiran d'aprovar-se el tractat de la denominada Constitució Europea, de manera que pot suscitar-se la qüestió —en tractar del balanç de l'Estatut— de si el reflex d'aquesta realitat en els preceptes actuals és suficient; i encara que l'Estatut pugui no ser el sistema idoni per reflectir les vies de la participació autonòmica, singularment, potser s'hauria de trobar almenys una fórmula genèrica de participació. Això resulta especialment rellevant atesa la condició del dret comunitari com a dret intern en múltiples àmbits en què existeix competència de les comunitats autònomes.

Hi ha múltiples manifestacions de la participació de les comunitats autònomes que resulten englobades en el concepte d'estat —en el sentit ampli d'aquest— tant internament (en la conferència per assumptes relacionats amb la Unió Europea) com externament (en els comitès i els grups de treball de la Comissió Europea i amb la recent presència d'un representant de la Comunitat de Castella i Lleó en el Consell de Ministres de la Unió).

Aquest tema es desenvoluparà més àmpliament i singularment des de la perspectiva de la comunitat autònoma de les Illes Balears com a territori insular, ja que per aquesta condició la comunitat autònoma pot sol·licitar del Govern de l'Estat que se subscriguin tractats o convenis internacionals.

H) Consideracions de les competències per sectors materials

En aquest document de balanç del règim estatutari mereixen un comentari especial alguns títols competencials:

1) Medi ambient

Entès com a política o objectiu general aplicable a totes les polítiques públiques.

A conseqüència d'un dels programes d'acció comunitària en matèria de medi ambient (PACMA), la Unió Europea va introduir —per la via de l'Acta Única Europea de 1986— el medi ambient com a política o objectiu general aplicable a totes les polítiques públiques, i actualment està recollit en l'article 6 del Tractat de la Comunitat Europea en la versió del tractat de Niça, indicant:

«Les exigències de la protecció del medi ambient s'han d'integrar en la definició i la realització de les polítiques i les accions de la Comunitat a què es refereix l'article 3, en particular amb l'objecte de fomentar un desenvolupament sostenible.»

El projecte de Constitució Europea recull el mateix principi en l'article III-119:

«Les exigències de la protecció del medi ambient hauran d'integrar-se en la definició i l'execució de les polítiques i accions que preveu esta part, en particular a fi de fomentar un desenvolupament sostenible.»

Del que s'ha exposat es desprèn que no hi ha política comunitària que no tenguí en compte el medi ambient (en un sentit ampli, que comprèn els recursos naturals i els recursos artificials lligats a l'home i a la qualitat de vida, article 45 CE).

En conseqüència, seria factible incloure-hi un article semblant al títol preliminar de l'EAIB en el sentit que el medi ambient és una política horitzontal o transversal que incideix en totes les polítiques públiques que es realitzen a les Illes Balears.

Mereixen un comentari especial dins la competència de medi ambient les conclusions que es deriven de la Sentència TC 194/2004, de 10 de novembre, que han d'implicar la reformulació d'alguns títols competencials assenyalats en l'actual EAIB, en tant que el TC ha assenyalat la competència exclusiva de les comunitats autònomes per a la gestió dels parcs nacionals derivats de les seves habilitacions estatutàries en matèria de medi ambient i d'espècies naturals protegides, la qual cosa inclou també tot allò relatiu al seu finançament.

2) Família

Es podria reflectir aquest sector material en l'article 10 de l'Estatut: «Protecció social i econòmica de la família, la conciliació de la vida laboral i familiar i mesures de suport per atendre les càrregues familiars».

3) Serveis socials

Es podrien configurar com a competències plenes i exclusives:

- la seguretat social no contributiva;
- la política de prevenció, assistència, promoció i integració dels disminuïts físics, psíquics i sensorials;
- la política d'atenció a les persones dependents;
- política de protecció i tutela dels infants desemparats;
- gestió de tots els programes i fons amb finalitats d'assistència social;
- establir prestacions pròpies amb finalitats d'assistència social,

Així mateix, el nou Estatut podria garantir el dret a rebre una renda mínima d'inserció a tots els ciutadans de les Illes Balears.

4) Dona

Es podria assumir amb caràcter de competència exclusiva la promoció de la dona i les polítiques d'igualtat entre els sexes.

5) Menors

Execució de mesures sobre menors infractors, dins els articles 11 o 12. Execució del règim penitenciari.

6) Immigració

L'article 149.1.2 CE estableix la competència exclusiva de l'Estat sobre la immigració. No obstant això, dins aquest títol competencial es podria estudiar la possibilitat d'alguna atribució competencial a les institucions autonòmiques. A tall d'exemple:

- vetllar per la integració social, econòmica i cultural dels ciutadans estrangers;
- competències exclusives en matèria de treball dels estrangers, dins el títol d'execució de la legislació laboral de l'Estat;
- actuacions executives de l'Estat en matèria de permisos de residència i règim sancionador;
- establir els mecanismes i els requisits per a la immigració a les Illes Balears de les persones estrangeres i determinar el nombre, l'origen i

- la capacitació professional, així com la seva destinació, sense perjudici de les competències de l'Estat i de la Unió Europea;
- seleccionar els nou immigrants al seu lloc d'origen i emetre el corresponents informes amb caràcter previ per lliurar el visat.

7) Seguretat pública

S'han de comentar les competències d'actuació de la comunitat autònoma en aquest àmbit; especialment, serà correcte establir com a competència dotada de singularitat pròpia la de creació de la policia autonòmica i les competències sobre aquesta, en el marc de la llei orgànica corresponent prevista en l'article 149.1.29 CE.

Les funcions de la policia autonòmica han d'abastar la protecció de béns i persones i el manteniment de l'ordre públic, a més de la vigilància i la protecció d'instal·lacions i edificis (en aquesta darrera competència la comunitat autònoma s'ha vist obligada a intentar fonamentar les seves competències de policia). Aquesta competència fonamentaria la competència autonòmica de coordinació de les policies locals i la policia turística.

Per acabar, tot i que no sigui una qüestió relativa a la reforma de l'Estatut, seria desitjable —tal com va succeir a Catalunya— que una vegada assolides les competències en matèria de policia autonòmica se sol·licitàs de l'Estat que es transferissin a la nostra comunitat autònoma les competències en matèria de trànsit i circulació de vehicles a motor que correspon a l'Estat per l'article 149.1.21 CE, atès que amb una policia autonòmica pròpia es disposaria de la infraestructura necessària per exercir aquestes funcions.

8) Infraestructures públiques de caràcter estatal

En aquest àmbit és possible enfortir la intervenció executiva de la comunitat autònoma en sectors com el portuari i l'aeroportuari.

9) Turisme

Seria coherent reclamar que la competència de la comunitat autònoma de les Illes Balears en matèria de turisme s'exercís amb caràcter exclusiu també en allò que es refereix a la promoció exterior. Respecte d'aquesta matèria, per desplegar el Reial decret 3401/1983, de 23 de novembre, es va aprovar l'Acord de la Comissió Mixta de Transferències de 20 de juny de 1983, que en el punt d) *va reservar* a l'Estat les competències i les funcions de promoció i comercialització del turisme a l'estranger.

10)Energia

Destaquen com a dèficits estatutaris els següents:

- Marc regulador i retributiu de la distribució d'energia elèctrica i de gasos canalitzats. És necessari disposar de l'eina clau que condiciona els resultats d'aquests serveis, que no és més que la retribució econòmica d'aquests sectors.
- Energies renovables i eficiència energètica, incloent-les en els sistemes d'ajuts públics de l'Administració central o dels fons europeus.

11)Indústria

En aquest mateix sentit de dèficit competencial hi figuren:

- Desenvolupament i execució a la comunitat autònoma de les Illes Balears dels plans establerts per l'Estat per reestructurar els sectors industrials.
- Facultat d'establir normes addicionals que adaptin l'ordenació de determinades activitats industrials a la configuració especial de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

12)Promoció industrial i comerç

Cal reclamar la cogestió de la comunitat autònoma en la planificació i l'execució de la promoció exterior de l'Estat que afectin productes, empreses i comerços de les Balears.

13)Comerç interior

Sense perjudici del títol competencial de l'Estat que suposa l'ordenació general de l'economia o la legislació mercantil, l'Estatut pot definir nous títols competencials en aquest sector, tant en el vessant legislativa com en el d'execució.

La importància d'aquest tema la fa palesa l'enorme litigiositat suscitada sobre aquest títol competencial, singularment pel que fa als horaris comercials.

5. Títol III. De les institucions

Abordar les distintes Institucions de les Illes Balears requereix d'un tractament diferenciat:

A) Capítol I. Del Parlament

Es poden abordar alguns temes d'interès, com el que fa relació a l'estudi del paràgraf 6è de l'article 24 i a l'article 27.1, que imposa el quòrum interinsular, és a dir, la necessitat que les lleis de pressuposts i totes les que afectin el territori siguin votades per separat entre els diputats de les diferents illes. En realitat és la recerca d'una majoria de blocatge que impedeixi l'agressió il·legítima per abús d'una illa envers les altres dues. La interpretació d'aquest precepte ha suscitat polèmica.

També s'hauria d'abordar —tal vegada com a tema menor— la possibilitat d'assenyalar, com fan altres estatuts, que el Parlament té la seva seu a Palma, i que, això no obstant, es pot reunir a qualsevol lloc del territori de les Illes, amb l'acord previ de la Cambra.

Finalment, adequar la normativa relativa al Parlament amb el que després es dirà de la possibilitat de dissolució del Parlament pel president del Govern.

Mereix una menció expressa l'article 24.7 EAIB pel que fa al fet que el Reglament del Parlament regularà *les formes d'elecció*, la qual cosa, sens dubte, necessita una correcció aclaridora.

B) Capítols II. Del president

Constitueix una reforma molt important la possibilitat que el president pugui, després de la deliberació del Consell de Govern, dissoldre el Parlament i convocar a eleccions autonòmiques. Aquesta possibilitat no figura en el text actual i l'únic avançament de les eleccions que es pot produir és per la impossibilitat d'investir el president, ja sigui després de les eleccions o bé per dimissió d'aquest. Per tot això, entenem que pot ser necessari incloure aquesta possibilitat d'avançament de les eleccions.

En altres estatuts ja s'estableix aquesta possibilitat (per exemple, als Estatuts basc, català, gallec i andalus, en què el període legislatiu el fixa la Presidència del Govern autonòmic amb un termini finit de quatre anys).

Tot això que s'ha dit implicarà, en qualsevol cas, la necessitat de modificar la disposició addicional cinquena de l'EAIB.

C) Capítol IV. Dels consells insulars

Els consells insulars són objecte d'un tractament profús en l'articulat de l'Estatut, que els caracteritza en la seva doble naturalesa d'institucions de la comunitat autònoma i d'ens de l'Administració local. Això no ha evitat però, com és sabut, l'aparició de problemes en la interpretació i l'aplicació del seu règim jurídic. ha tengut una intensitat especial el debat d'algunes qüestions

plantejades en aprovar-se la Llei de consells insulars, respecte de la qual ja s'ha destacat la interposició d'un recurs d'inconstitucionalitat per part de l'Estat.

En el llindar de la reforma que se'ns planteja, s'adverteix una bona oportunitat per perfilar la dimensió institucional i administrativa d'aquestes corporacions.

En qualsevol cas, la reforma es podria centrar en l'estudi de la possibilitat que les llistes electorals entre el Parlament i el Consell siguin completament separades, com passa a les Illes Canàries; llistes separades, atès que l'operabilitat de l'article 37 EAIB mereix qualche reflexió crítica.

Fins i tot es podria plantejar fer eleccions separades, ja que no resulta adequat que la modificació electoral del Parlament, a través d'una dissolució anticipada, pugui influir en una altra institució com es un consell insular.

Així mateix resultaria convenient fer una reflexió sobre els supòsits en què seria possible conferir als ens insulars una ampliació mesurada de la potestat reglamentària externa o de desplegament de la legislació autonòmica, així com la implantació de mecanismes permanents de col·laboració i de cooperació, l'assumpció expressa de les funcions de cooperació municipal que exerceixen els consells i la concreció dels mecanismes de coordinació i de supervisió de l'actuació dels consells reservat al Govern i al Parlament.

Pot estudiar-se el règim específic previst per a l'Ajuntament de Formentera a la disposició addicional quarta de l'EAIB.

Dins aquest apartat, per fer un balanç de l'Estatut sembla adient introduir un estudi del desenvolupament de l'article 39 de l'EAIB, d'atribució de competències als consells insulars.

Atribució de competències als consells insulars, d'acord amb el que preveu l'article 39 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears

L'article 39 de la Llei orgànica 2/1983, de 25 de febrer, de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears —en la seva redacció donada per la Llei orgànica 3/1999, de 8 de gener de reforma de l'Estatut— disposa que els consells insulars, a més de les competències que els corresponen com a corporacions locals, tenen la facultat d'assumir en el seu àmbit territorial la funció executiva i la gestió en la mesura en què la comunitat autònoma hi assumeixi competències, d'acord amb l'Estatut, en una sèrie de matèries.

A continuació, assenyalam les lleis d'atribució de competències aprovades fins a hores d'ara, seguint l'ordre competencial establert en l'article 39 EAIB.

- **Demarcacions territorials, alteracions dels termes municipals i denominació oficial dels municipis**

Llei 8/1993, d'1 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de règim local.

- **Muntanyes i aprofitaments forestals, vies pecuàries i pastures**
- **Agricultura i ramaderia, d'acord amb l'ordenació general de l'economia:**

Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i d'Eivissa i Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i artesanía.

- **Pesca en aigües interiors, cria i cultiu de marisc, aquicultura i caça.**

Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i d'Eivissa i Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i artesanía.

- **Recursos i aprofitaments hidràulics, canals i regadius, règim general d'aigües. Aigües minerals, termals i subterrànies.**

Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i artesanía, els atribueix, en matèria d'infraestructures agràries la competència en "regadius".

- **Patrimoni arqueològic, històric, artístic i monumental, arxius i biblioteques, museus, conservatoris i belles arts.**

Llei 6/1994, de 13 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de patrimoni històric, promoció sociocultural, animació sociocultural, dipòsit legal de llibres i esports.

- **Assistència social i serveis socials. Promoció social de la infància, la dona, la família, la tercera edat, els minusvàlids físics, psíquics i sensorials. Entitats benèfiques i assistencials.**

Llei 12/1993, de 20 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de serveis socials i assistència social.

Llei 14/2001, de 29 d'octubre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de serveis socials i seguretat social (ampliació de competències respecte a la Llei 12/1993).

- **Ordenació del territori, urbanisme i habitatge, medi ambient i ecologia**

Llei 9/1990, de 20 de juny, d'atribució de competències als consells insulars en matèria d'urbanisme i habitabilitat.

Llei 15/1990, de 29 de novembre, d'addició d'una disposició addicional a la Llei 9/1990, de 20 de juny.

Llei 2/2001, de 7 de març, d'atribució de competències als consells insulars en matèria d'ordenació del territori.
- **Carreteres, camins, ports de refugi, i aeroports esportius i, en general, tots aquells que no realitzen activitats comercials**

Llei 16/2001, de 14 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de carreteres i camins.
- **Transports de viatgers i de mercaderies en el si del seu propi territori insular**

Llei 13/1998, de 23 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera, en matèria de transports per carretera.
- **Obres públiques**
- **Foment i promoció del turisme. Ordenació del turisme dins del seu àmbit territorial**

Llei 9/1993, d'1 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria d'informació turística.

Llei 3/1996, de 29 de novembre, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera en matèria d'ordenació turística.
- **Esport i oci**

Llei 6/1994, de 13 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de patrimoni històric, promoció sociocultural, animació sociocultural, dipòsit legal de llibres i esports.
- **Estadístiques d'interès insular**

Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia,

pesca i artesania, els atribueix "L'estadística de l'agricultura, la ramaderia i la pesca en l'àmbit insular".

- **Vigilància i protecció dels seus edificis i instal·lacions**
- **Fires insulars. Denominacions d'orígens**

La Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i artesania, els atribueix "Les fires agrícoles i els certàmens ramaders que es duguin a terme en els municipis de l'àmbit insular del Consell" i "Els consells reguladors o qualque tipus de protecció territorial de productes agroalimentaris".

- **Foment de la cultura**

Llei 6/1994, de 13 de desembre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de patrimoni històric, promoció sociocultural, animació sociocultural, dipòsit legal de llibres i esports.

- **Salut i higiene**

Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i artesania, els atribueix "L'organització, planificació i execució dels programes de salut animal."

- **Ensenyament**

- **Coordinació de la protecció civil**

- **Artesania**

Llei 8/1999, de 12 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera, en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i artesania.

- **Cooperatives i cambres**

- **Planificació i desenvolupament econòmics en el territori de cadascuna de les illes, d'acord amb les bases i l'ordenació general de l'economia de l'estat i de la comunitat autònoma.**

- **Contractes i concessions administratives respecte de les matèries la gestió de les quals els correspongui en el seu territori**

- **Activitats classificades**

Llei 8/1995, de 30 de març, d'atribució als consells insulars en matèria d'activitats classificades i parcs aquàtics, procediments d'infraccions i sancions.

- **Coordinació hospitalària, inclosa la de la Seguretat Social**

- **Legislació laboral de l'Estat**

- **Espectacles i activitats recreatives**

Llei 7/1999, de 8 d'abril, d'atribució de competències als consells insulars de Menorca i Eivissa-Formentera en matèria d'espectacles públics i activitats recreatives.

- **Institucions públiques de protecció i tutela de menors**

Llei 8/1997, de 18 de desembre, d'atribució als consells insulars en matèria de tutela, acolliment i adopció de menors.

I, en general, qualsevol altra que, en el seu àmbit territorial, correspongui als interessos respectius, d'acord amb les transferències o delegacions que a tal fi s'estableixin"

Llei 13/1993, de 20 de desembre, d'atribució als consells insulars en matèria d'inspecció tècnica de vehicles.

D) Capítol VI. De l'Administració pública de les Illes Balears

A l'organització professionalitzada de serveis, dependent del president i del Govern, que coneixem com Administració de la comunitat autònoma, l'Estatut li dedica els articles 43 i 44. Es tracta de dos preceptes breus, en la redacció dels quals sembla haver-se perdut l'oportunitat de definir amb major precisió les característiques de l'Administració autonòmica.

E) Capítol VIII. Del règim jurídic de la comunitat autònoma

Dins d'aquest capítol mereix especial comentari l'article 50.1 ja que en establir l'aplicació preferent del dret propi de les Illes Balears en matèries de la seva competència exclusiva sobre "qualsevol altre" planteja el problema de la primacia del dret europeu i de la seva aplicació directa pels tribunals.

6. Títol IV. De l'organització judicial

La regulació de l'Estatut d'autonomia en aquest punt s'ha de moure dins dels marges marcats per la CE en el sentit que el poder judicial és únic, independent i està dotat d'un òrgan de govern propi, el Consell General del Poder Judicial.

L'Article 52 de l'Estatut d'autonomia recull el que disposa l'article 152 de la CE d'esgotar les successives instàncies processals davant òrgans judicials radicats en el territori de la comunitat autònoma, recollint les competències del Tribunal Superior de Justícia per a conèixer de les controvèrsies sobre el dret civil i en la darrera instància quan és el propi de les Illes Balears; així com de les que versen sobre l'ordre contenciós administratiu, contra els actes i disposicions de les administracions públiques, en els termes que estableixi la LOPJ; en l'ordre social i penal de totes les instàncies i graus, amb excepció de la cassació i revisió, i a les qüestions de competència entre òrgans jurisdiccionals de les Illes Balears.

La competència per a conèixer dels recursos contenciosos podria formular-se de manera més ampla i genèrica com de competència sobre el dret administratiu emanat de l'Administració pública de les Illes Balears, ja que el

Tribunal Suprem només admet la seva competència quan s'al·lega la vulneració del dret estatal, precepte constitucional o comunitari europeu.

Així mateix es reconeix com a mèrit preferent l'especialització en dret civil de les Illes Balears i el coneixement del català per a proveir les places de jutges i magistrats, notaris i registradors, així com la competència autònoma per a instar la convocatòria de concursos i participar en la fixació de les demarcacions territorials.

L'article 55 de l'EAIB recull les facultats de la comunitat autònoma en relació amb l'Administració de Justícia, i està pendent que es faci efectiu el traspàs per al corresponent decret de transferències.

7. Títol IV. De la hisenda, el patrimoni i l'economia

Sota aquesta rúbrica el títol V de l'Estatut es refereix en primer lloc als aspectes relatius al finançament de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, recollint els principis constitucionals d'autonomia financera, suficiència, equilibri territorial i solidaritat.

En el present document no es pot deixar de reflectir que aquest és un tema sobre el qual existeix preocupació, i que indubtablement s'abordarà al llarg del procés de reforma de l'Estatut d'autonomia plantejant-se els termes en què aquest sigui capaç de pal·liar les deficiències del sistema, sense oblidar que la solució haurà de ser sempre plural i garantir l'equilibri econòmic, adequat i just entre les diverses parts del territori espanyol i la solidaritat efectiva, tal i com exigeixen els arts. 138 i 139.1 de la CE.

Així mateix haurà de sospesar-se la incidència en el règim del vigent Estatut d'autonomia dels canvis en la normativa de finançament autonòmic operats en l'any 2001, ja que en aquest es consagra no solament la suficiència estàtica del sistema, sinó també la dinàmica amb possibilitats de revisió d'aquest al marge del transcurs del termini de 5 anys que recull l'article 74 d) de l'Estatut d'autonomia, així com les facultats normatives de la comunitat autònoma sobre els tributs cedits.

En matèria de participació en els impostos de l'Estat podrà acollir-se algun criteri més, com a modulador del cost dels serveis, com pot ser la població emigrant i la població flotant, especialment pel que es refereix al finançament dels serveis públics essencials d'educació i sanitat.

L'Estatut recull també la competència de la comunitat autònoma per a establir els seus propis tributs, competència que s'exercirà entre d'altres amb la Llei 9/1991, de cànon de sanejament d'aigües, amb la Llei 12/1991, de 20 de desembre, reguladora de l'impost sobre instal·lacions que incideixen en l'àmbit del

medi ambient, declarada inconstitucional per Sentència de 30 de novembre de 2000, i per la Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades en empreses turístiques d'allotjaments, derogada per la Llei 7/2003, de 22 d'octubre.

S'ha de destacar la incorporació del preceptes relatius als consells insulars en la reforma de 1999, en què es fa referència explícita a la seva autonomia financera, i suficiència, i es podria fer també l'extensió d'aquestes mencions als municipis.

8. Referència especial a la insularitat

És en títol V de l'Estatut d'autonomia on es recull la referència a la insularitat de les Illes Balears, com a fet diferencial.

L'article 58.5 introduït per la reforma de l'Estatut d'autonomia operada en la Llei orgànica 3/1999, de 8 de gener, disposa que: " una llei de les Corts Generals regularà el reconeixement específic del fet diferencial de la insularitat com a garantia de la solidaritat i de l'equilibri interterritorial".

Aquesta llei haurà de dictar-se així mateix a l'empara de l'article 138.1 de la Constitució espanyola, en relació amb l'article 2, el qual estableix com a manifestació del principi de solidaritat, l'atenció particular al fet insular.

Així mateix l'actual article 65 (abans article 61) disposa que: "La comunitat autònoma disposarà d'un percentatge de participació en el recaptament dels impostos estatals no cedits, que es negociarà d'acord amb les bases establertes a la Llei orgànica de finançament de les comunitats autònomes i amb el major cost mitjà dels serveis socials i administratius de la comunitat autònoma, derivat de la insularitat, l'especificació de la seva economia i les notables variacions estacionals de la seva activitat productiva".

En virtut d'això es va dictar la Llei 30/1998, de 29 de juliol, de règim especial de les Illes Balears (REB), que estableix un marc d'accions dels poders públics per reduir els costos de la insularitat en els àmbits diversos. En l'actualitat no ha estat objecte del desenvolupament desitjat.

A més de l'especificat i com ja hem assenyalat en comentar les disposicions generals, possiblement la condició de regió o territori insular de les Illes Balears requerirà un reflex, no només en tractar de la hisenda, el patrimoni i l'economia (títol V), sinó al títol I de l'EAIB, i fins i tot en referir-se a les competències concretes en les quals la insularitat té conseqüències pels desavantatges estructurals que suposa. A títol d'exemple podem citar: medi ambient, recursos hídrics, infraestructures, energia, esports, etc.

És més, pertocaria la realització d'una declaració general relativa a l'exigència per part de les institucions de les Illes Balears del reconeixement de l'especificitat insular en l'àmbit europeu, i del caràcter de les Illes Balears com a regió insular europea, així com de la defensa d'una política europea que tenguí en compte les especificitats de les Illes Balears com a territori insular.

Això resulta coherent amb la normativa de la Unió Europea, ja que el Tractat d'Amsterdam el 1997 va modificar l'article 158 (abans article 130 A) per referir-se expressament a les Illes i també es va referir a aquestes en un nou article, el 299.2.

També la Declaració sobre les regions insulars annexa al Tractat reconeix l'existència de desavantatges estructurals que pateixen totes les regions insulars.

En aquest sentit, es pronuncia la redacció de l'article 37.2 de l'Estatut d'autonomia de Canàries proposat per la Comissió d'Experts: «El Govern de Canàries formarà part de les delegacions espanyoles davant la Unió Europea quan es tractin temes que afectin el seu estatut de regió ultraperifèrica o les seves condicions d'aplicació ».

Així mateix podrà recollir-se com a cooperació territorial a potenciar la que se suscití entre les regions insulars, amb la possibilitat de plantejar estratègies conjuntes en matèria d'energia i medi ambient, per exemple, com ja s'ha plantejat en la Conferència de Regions Perifèriques Marítimes d'Europa.

9. Títol VI. De la reforma de l'Estatut

En relació amb la reforma dels estatuts d'autonomia, la Constitució espanyola només estableix el requisit de l'aprovació per Llei orgànica per a les comunitats autònomes que accediren a l'autonomia per la via de l'article 143. CE).

La reforma de l'Estatut es regula en l'article 76 de l'Estatut d'autonomia, redactat per la Llei orgànica 3/1999, de 8 de gener, i elimina de la iniciativa de reforma el Govern de la Nació.

Potser per tant la remissió de l'article 76.3 al que disposa la Constitució manca de sentit.

L'article 76.4 de l'Estatut mereix un aclariment ja que tal vegada respon al desig que no pugui ser aprovada una reforma de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears sense el consentiment previ del nostre Parlament, ja que pareix que li atorga la facultat de retirar la proposta de reforma de l'Estatut en tot cas, és a dir, sigui qui sigui qui hagués dut a terme la iniciativa, però tal com està redactat resulta confús.

10. Disposició transitòria primera. El traspàs de funcions i serveis a la comunitat autònoma: la Comissió Mixta de Transferències

Tal com deriva de la Constitució espanyola (article 147.2.d) i de la jurisprudència del Tribunal Constitucional (STC 209/1990, entre altres), les normes d'atribució de competències a les comunitats autònomes són els estatuts d'autonomia, però el ple exercici de les competències estatutàriament establertes exigeix, en molts de casos, un traspàs de les funcions i dels serveis vinculats a aquestes competències. En aquest sentit, la disposició transitòria primera de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears estableix la creació d'una comissió mixta, de composició paritària, per instrumentar el traspàs de funcions i de serveis inherents a les competències que són assignades a la comunitat autònoma pel mateix Estatut.

La Comissió Mixta de Transferències es va constituir l'any 1983 i les seves normes de funcionament s'aprovaren mitjançant el Reial decret 1958/1983, de 29 de juny.

Des de la seva creació fins al moment present ha anat avançant en el compliment de la seva funció d'acordar els traspassos de funcions i serveis necessaris per a l'exercici adequat de les competències assumides per la comunitat autònoma. Els esmentats acords, que adopten la forma de proposta al Govern de l'Estat (apartat tercer de la disposició transitòria primera de l'Estatut) han donat lloc a l'aprovació dels corresponents reials decrets, mitjançant els quals els traspassos es formalitzen jurídicament —val a dir que es comptabilitzen, fins ara, un total de 86 reials decrets aprovats (essent el primer el Reial decret 2420/1983, de 28 de juliol, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a la comunitat autònoma i, el darrer, el Reial decret 1478/2001, de 27 de desembre, sobre traspàs a la comunitat autònoma de les Illes Balears de les funcions i serveis de l'Institut Nacional de Salut)¹.

Fa quasi tres anys que no s'ha instrumentat jurídicament cap traspàs, encara que s'hagin convocat, durant aquest període, diverses ponències tècniques entre representants de l'Administració de l'Estat i de la comunitat autònoma, per determinar els mitjans personals, financers i materials que hauria de rebre la comunitat autònoma per a l'exercici de determinades competències en diferents àmbits: administració de l'Administració de Justícia, gestió de l'assistència sanitària i dels serveis socials encomanats a l'Institut Social de la Marina, docència d'institucions penitenciàries, etc.

¹ Si consideram també els 15 reials decrets de traspassos de competències i serveis que, durant l'etapa preautonòmica, es varen fer al Consell General Interinsular, el nombre total ascendiria a 101.

Per acabar, cal referir-nos a determinats aspectes problemàtics que s'han plantejat, al llarg dels anys, en la instrumentació dels traspassos de funcions i serveis.

Una de les dificultats a resoldre ha derivat, des de sempre, del valor permanent —i no únicament ocasional de regular l'operació de translació de mitjans— que tenen els reials decrets de traspassos pel que fa a la delimitació de l'abast de les competències que el mateix Estatut ha atribuït a la comunitat autònoma. La introducció en els acords de traspàs de nombroses clàusules complementàries que perfilen funcions assumides per la comunitat autònoma o que continuen en l'esfera estatal no ha tengut sovint una justificació clara des d'un punt de vista estricte tecnicoconstitucional.

Una altra qüestió problemàtica ha estat, precisament, la pròpia inexistència de traspàs de funcions i serveis. La manca d'adopció d'acords de traspàs per l'existència de desacords entre les parts ha posat de relleu l'absència fins ara d'un procediment i d'una instància que resolgui les controvèrsies suscitades. El Tribunal Constitucional, en diverses sentències (STC 155, 178, 179, 193 i 201, de 1990), ha desestimat que la via del plantejament del conflicte de competències sigui un instrument adequat per poder mobilitzar la voluntat de les parts. En conseqüència, el TC ha situat fora de la seva jurisdicció la solució dels traspassos no materialitzats per manca d'acord entre les dues representacions que integren la Comissió Mixta.

11. Disposició transitòria cinquena. La Comissió Tècnica Interinsular

La dotació de competències dels consells insulars no se circumscriu a la resultant de la lògica de la legislació de règim local, sinó que s'amplia, per decisió estatutària, a la facultat d'assumir la funció executiva i la gestió d'una sèrie de matèries, en la mesura en la què la comunitat autònoma hagi assumit les competències (article 39 EAIB). Aquesta ampliació de competències es reconduïble a l'opció autonòmica d'organització que es troba en l'article 18.2 EAIB i està íntimament enllaçada amb l'organització territorial definida i els principis que l'articulen (en particular el de descentralització) proclamats en l'article 5 EAIB.

Per instrumentar el procediment de descentralització en els consells insulars, atès que són peces transcendents en l'organització territorial de la comunitat autònoma, l'Estatut, en la disposició transitòria cinquena, preveu la creació, d'acord amb una llei del Parlament², d'un òrgan de naturalesa singular i de

²El mandat que el punt dos de la disposició transitòria cinquena de l'EAIB inclou es plasma, en primera instància, amb l'aprovació de la Llei 8/1984, de 21 de novembre, de la Comissió Tècnica Interinsular, modificada per la Llei 3/1988, de 5 de maig. Amb posterioritat, es va aprovar la Llei 5/1989, de 13 d'abril, de consells insulars, que derogà la Llei 8/1984 i la seva llei de reforma. Els articles 41 al 44 del capítol XI de la Llei 5/1989 passaren a regular la Comissió

composició mixta, tot i que no paritària, la Comissió Tècnica Interinsular, que es dotarà del seu propi reglament de funcionament³ i que estarà integrada per setze vocals que es designaran de la manera següent: quatre els designarà el Govern de les Illes Balears i quatre ho seran per cadascun dels consells insulars de Mallorca, de Menorca i d'Eivissa i Formentera⁴. Aquest òrgan, en el marc del procés de reassignació de competències entre la comunitat autònoma i els consells insulars, serà l'encarregat de proposar al Parlament de les Illes Balears la transferència o delegació de competències als consells insulars en les matèries contingudes en l'article 39 de l'Estatut⁵. Congruentment amb això, el Reglament del Parlament de les Illes Balears ha establert, en la disposició transitòria única, que la Comissió Tècnica Interinsular tindrà iniciativa legislativa a través de propostes que es tramitaran com a proposicions de llei, iniciativa que s'ha d'entendre excepcional i transitòria. És doncs el Parlament de les Illes Balears el que, en definitiva, determina la transferència o delegació de competències, tot i que ho fa a proposta de l'esmentada Comissió⁶.

Quant al procediment d'actuació de reassignació de competències entre la comunitat autònoma i els consells insulars, es poden delimitar quatre fases:

a) D'iniciativa per a la presentació de propostes davant la Comissió Tècnica que, d'acord amb l'establert a l'apartat 1 de l'article 51 de la Llei reguladora dels consells insulars, correspon als seus membres d'acord amb el reglament⁷, al Govern de les Illes Balears i als consells insulars, com també als grups parlamentaris i als diputats, en els termes generals que estableix el Reglament del Parlament de les Illes Balears per a la iniciativa legislativa.

Tècnica Interinsular. A la vegada, la Llei 8/2000, de 27 d'octubre, de consells insulars, va derogar la Llei 5/1989, de 13 d'abril, de consells insulars. Ara, són els articles 49 a 51 del capítol IV de la legislació vigent reguladora dels consells insulars, els qui preveuen la figura de la Comissió Tècnica Interinsular.

³ El Reglament de la Comissió Tècnica Interinsular fou aprovat pel Plenari d'aquest òrgan, en sessió de dia 17 d'abril de 1985.

⁴ La denominació i composició de la Comissió Tècnica Interinsular es fixà en la seva formulació actual en el tràmit de debat a les Corts Generals del projecte del primer Estatut. El projecte preveia una Comissió Interinsular de composició paritària (8 membres designats pel Govern i 8 pels consells insulars).

⁵ El punt 4 de la disposició transitòria cinquena de l'EAIB diu: "Els acords de la Comissió Tècnica Interinsular prendran la forma de proposta al Parlament de les Illes Balears, el qual, si així pertoca, les aprovarà mitjançant una llei que tindrà vigència a partir de la publicació en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*".

⁶ La novetat del sistema si el comparam, per exemple, amb els procediments de traspàs de funcions i serveis de l'Estat a la comunitat autònoma, consisteix en el fet que els acords que adopta la Comissió no son propostes que se sotmeten a la consideració del Govern de les Illes Balears, sinó que, amb la intenció de sostreure a aquest una decisió de la qual, en definitiva, n'és part, s'opta perquè sigui el Parlament el que tenguí la darrera paraula en aquest procés descentralitzador o de "descàrrega competencial".

⁷ L'article 8 del Reglament preveu que la iniciativa la puguin exercir quatre membres de la CTI, com a mínim.

b) Com ja s'ha exposat en el seu moment, correspon a la deliberació en el si del Plenari de la Comissió de la iniciativa presentada i de formulació de la proposta al Parlament de transferència o delegació de competències als consells insulars sobre les matèries recollides a l'article 39 de l'Estatut.

c) Prèvia a la fase de tramitació parlamentària, com a proposició de llei, de la proposta aprovada per la Comissió Tècnica Interinsular, els consells insulars s'han de pronunciar sobre l'acceptació o el rebuig de la competència⁸, d'acord amb el procediment previst a l'article 51.2 de la legislació reguladora dels consells insulars⁹. Si no s'accepta l'atribució d'una competència, no podrà ser reclamada en una mateixa legislatura ni dins el mateix exercici pressupostari de diferents legislatures¹⁰

d) La darrera fase té lloc en seu parlamentària on, a través de la corresponent tramitació de la proposició de llei, es fixa definitivament la reassignació de les competències entre la comunitat autònoma i els consells insulars.

A l'hora de fer un balanç, encara que provisional, de la funcionalitat operativa de la Comissió Tècnica Interinsular en el procediment de distribució de les competències entre la comunitat autònoma i els consells insulars, s'ha d'atendre, en primer lloc, a les fites assolides. Amb la perspectiva de quasi vint anys de funcionament —aquest òrgan es va constituir per primera vegada el 23 de gener de 1985— i amb l'experiència derivada de les 33 sessions plenàries tingudes fins ara, el resultat final és de llums, però també d'ombres.

Llums, sens dubte, pel significatiu avanç en la descentralització de les competències que ha suposat l'aprovació, durant el període esmentat, de 15 lleis d'atribució de competències als consells insulars, encara que la primera, en matèria d'urbanisme i habitabilitat, va estar enllestida ja ben entrada la segona legislatura, l'any 1990.

Però ombres, també, atesa la intermitència dels treballs de la Comissió, la insistència en la conformació d'aquesta com a òrgan netament polític, sense gairebé cap escletxa per al judici tècnic, i les disfuncions que produeix la complexa trama del procediment que ja hem descrit i que es desenvolupa des que es presenta una iniciativa davant la CTI fins que el Parlament aprova la proposta com a proposició de llei.

⁸ Així ho preveu el segon paràgraf de l'apartat 1 de l'article 28 de la Llei 8/2000, de 27 d'octubre, de consells insulars. El primer paràgraf d'aquest mateix apartat estableix, com a regla general, que les competències que s'atribueixin als consells insulars ho seran simultàniament als tres consells insulars

⁹ Per a l'acceptació de l'assumpció de competències per cada consell s'exigirà acord del Ple, adoptat per majoria absoluta dins el termini d'un mes comptador des de la tramesa del dictamen de la Comissió Tècnica Interinsular. Si l'acord d'acceptació no es pren en el termini esmentat, la proposta de transferència o delegació s'entendrà refusada.

¹⁰ Així ho disposa l'apartat 2 de l'article 28 de la legislació reguladora de consells insulars.

En qualsevol cas, davant una futura reforma de l'Estatut, resultaria aconsellable la introducció d'algunes mesures correctores que tendeixin, fonamentalment, a agilitar el procediment o a eliminar tràmits que resulten dilatoris i dels quals es podria prescindir en determinats supòsits, així com a plantejar l'excessiva rigidesa de la reserva de llei que caracteritza l'atribució de competències.